

národní
úložiště
šedé
literatury

Metodika evidence dokladů hmotné kultury v narativních pramenech se zaměřením na zpřístupnění kulturně historických informací v cizojazyčných pramenech

Synovcová Borovičková, Jana
2021

Dostupný z <http://www.nusl.cz/ntk/nusl-438282>

Dílo je chráněno podle autorského zákona č. 121/2000 Sb.

Tento dokument byl stažen z Národního úložiště šedé literatury (NUŠL).

Datum stažení: 01.05.2024

Další dokumenty můžete najít prostřednictvím vyhledávacího rozhraní nusl.cz.

TELČ A JEZUITÉ, ŘÁD A JEHO MECENÁŠI

**Metodika evidence dokladů hmotné kultury v narativních pramenech
se zaměřením na zpřístupnění kulturně historických informací v
cizojazyčných pramenech**

Zpracovali:

Jana Synovcová Borovičková

Boris Lehečka

Kateřina Bobková-Valentová

Praha 2021

Metodika vznikla v rámci projektu *Telč a jezuité, řád a jeho mecenáši* finančně podpořeného Ministerstvem kultury ČR z programu NAKI II pod č. DG16P02M043. řešiteli projektu jsou Historický ústav AV ČR, v. v. i., Národní památkový ústav a Ústav teoretické a aplikované mechaniky AV ČR, v. v. i.

Lektorovaly: Irena Bukačová a Martina Hrdinová

Certifikační orgán: Ministerstvo kultury, Praha, Česká republika.

Osvědčení o certifikaci Č. j. MK 13503/2021 OVV, č. 219

Datum certifikace: 23. 2. 2021

Copyright © Historický ústav AV ČR, v. v. i., 2021

Text © Jana Synovcová Borovičková, Boris Lehečka, Kateřina Bobková-Valentová, 2021

ISBN 978-80-7286-371-6.

Obsah

Zaměření metodiky a zdůvodnění jejího zacílení	5
Narativní prameny a jejich zpřístupnění v digitálním prostředí.....	7
Narativní prameny	7
<i>Litterae annuae</i>	7
Zpřístupnění pramenů v digitálním prostředí	9
Bibliografické databáze.....	9
Digitalizáty.....	9
Databáze excerpt.....	9
Elektronická edice.....	10
Inspirační zdroje	10
Základní principy metodiky	13
Zpřístupnění informací obsažených v narativním textu	14
Osoby (Jméno osobní)	14
Korporace.....	15
Akce/události	16
Místa (Geografické termíny).....	16
Stavby a předměty.....	17
Pojmy	21
Uplatnění formátu XML TEI pro digitální edici LA.....	22
Standard XML TEI.....	22
Prvky použité pro edici LA	23
Aplikace metodiky při zpracování digitální edice <i>litterae annuae</i>	25
Zpracování textu	25
Ediční poznámka	26
Grafémy	27
Velká písmena.....	28
Přízvuky, trema	29
Hranice slov	30
Zkratky	30

Číslovky	30
Interpunkce	31
Volba a úprava databáze	31
Ediční šablona a její úpravy.....	37
Zpracování edice několika pramenů v rámci jednoho dokumentu	37
Sémantické komentáře specifické pro edici <i>literae annuae</i>	37
Nové styly pro zachycení relevantních prvků edice	38
Zásady pro zápis specifických edičních zásahů	38
Organizace práce.....	39
Transformace dokumentu do formátu XML TEI	39
Příprava obrazového materiálu	41
Vizualizace a online zpřístupnění edice	43
Dosavadní výsledky použití metodiky	46
Úplná textově kritická edice – LA 1702.....	46
Komentovaná edice se zjednodušeným textově kritickým aparátem – LA 1729.....	49
Závěr.....	53
Seznam literatury.....	54
Obrazová příloha	57
Databáze	57
Vizualizace	64
Výsledky.....	69
Seznam příloh (část dostupná jen on-line)	84

Zaměření metodiky a zdůvodnění jejího zacílení

Výzkumná část projektu „*Telč a jezuité, řád a jeho mecenáši*“ realizovaného v rámci programu NAKI II Ministerstva kultury ČR byla postavena na detailním průzkumu latinsko-jazyčného narativního pramene typického pro jezuitský řád, totiž *literae annuae*. Jedním z výzkumných úkolů bylo vytěžit tento pramen pro hlubší poznání kulturního dědictví včetně hmotných památek, které se v Telči a jejím okolí dochovaly. Tým Historického ústavu AV ČR ve spolupráci s týmy spoluřešitelů Ústavem teoretické a aplikované mechaniky AV ČR a Národním památkovým ústavem (realizováno na územním pracovišti v Telči) si proto vytyčil jako úkol vypracování metodiky, která by nastínila cesty, jak využívat informace narativních pramenů o hmotných památkách.

Původní záměry vycházely ze zkušeností pracovníků HÚ AVČR s databázovým prostředím a předpokládaly vypracování systematiky pro zpracování dokladů hmotného kulturního dědictví v prostředí strukturované databáze. Pro ověření jejího fungování hodlal využít speciálního modulu standardní knihovnické databáze (CLAVIUS v úpravě pro potřeby Bio-bibliografické databáze řeholníků – reholnici.hiu.cas.cz). Postup při zpracování textového materiálu a sledování aktuálních trendů ve zpřístupňování historických pramenů vedl k radikální změně metodického přístupu v práci s informacemi obsaženými v narativních pramenech.

Bylo nutné reagovat na několik aktuálních trendů, které se projevují v práci s historickými prameny. Prvním z nich je preference využívání snadno dostupných online zdrojů oproti práci s dokumenty a knihami dostupnými pouze v paměťových institucích. Dynamický vývoj digitalizace dokumentů často opatřených jen základními metadaty však mnohdy vede k zahlcení badatele, a navíc u rukopisů neodstraňuje paleografickou bariéru, kterou rukopisné prameny minulých staletí přinášejí. Proto jsme se rozhodli nabídnout uživateli metodiku, jak text narativního historického pramene edičně zpřístupnit s využitím prostředků klasické ediční praxe i současných standardů internetového zpřístupňování textů.

Druhým badatelským trendem je snaha využít či znovu využít pramenné informace a pracovat s nimi bez zprostředkování jinými badateli. Tento trend posunul zacílení naší metodiky od vytvoření databáze excerpt k vytváření nástrojů pro prohledávání textů z hlediska výskytu záznamů o uměleckých předmětech, stavební činnosti či dalších událostech kulturně historického významu. Databáze je pak pouze prostředím pro uchování strukturovaných dat.

Třetí výraznou tendencí je akcent na multidisciplinaritu výzkumu, který nás přivedl k pokusu o vytvoření nástrojů, které umožní využití textu široké paletě badatelů. Pro potřeby

neolatinistů lze volit vhodné ediční nástroje pro kritickou edici zachycující vznik textu a následnou práci s ním. Historikové a historičky umění dokáží vyhledávací nástroje nasměrovat k potřebným informacím i v textech, kde složité výrazové prostředky neumožňují snadné pochopení. Důsledné vysvětlivky všech pojmů, které nejsou pro současného člověka srozumitelné, umožňují četbu textu i badatelům neznajícím specifika prostředí, ve kterém text vznikl.

Metodika byla ověřována na latinských textech jezuitských *literae annuae*, proto zohledňuje zejména specifika latinských textů a také pracuje s příklady z edice uvedeného pramene.

Narativní prameny a jejich zpřístupnění v digitálním prostředí

Narativní prameny

Jako narativní prameny charakterizujeme texty, které popisují dějinné či běžné události, zachycují příběhy nebo životní osudy skupin či jednotlivců. Jejich žánrová pestrost se v řeholním prostředí klene od uceleně koncipovaných historií přes podrobné analýzy či kroniky až po osobní či institucionální deníky, knihy zázraků či stručná nekrologia. Tyto texty přinášejí řadu důležitých kulturně historických informací, které jsou však často skryty v hlavním proudu narace, pro niž nejsou prvořadé. Analýzy, kroniky a deníky jsou zvláště cenné pro sledování stavebního vývoje klášterních komplexů, procesu jejich vybavování, ale i nutnou obměnu zařízení vlivem opotřebení, zkázy způsobené živelnou pohromou nebo jen změnou vkusu.

Litterae annuae

V jezuitském prostředí jsou nejznámějším a badatelsky nejvyužívanějším narativním pramenem *litterae annuae* – **výroční zprávy**, které mají specifický charakter oscilující mezi analistickou narací a úřední zprávou. Jsou pro badatele hlavním a někdy i jediným pramenem pro dějiny řádových domů a jejich činností. V dobovém kontextu plnily funkci jak prezentační, tak komemorativní a formační. Prezentace činnosti za příslušný rok sloužila zejména vyzdvížení zásluh a obhajobě či vysvětlení nedostatků před nejvyššími představenými, proto můžeme právem zpochybňovat její historickou věrohodnost.

Předností tohoto pramene je především jeho velmi dobrá dochovanost. Alespoň jeden exemplář výroční zprávy se nám zachoval pro každý řádový dům provincie po celou dobu její existence, resp. do roku 1740, kdy se proměňuje charakter této písemnosti – opouští se úzus prezentovat dění v provincii zprávami z jednotlivých domů a nahrazuje jej sepisování tematicky členěných provinčních analů.

Struktura výročních zpráv nebyla nikdy striktně stanovena, jejich obsah vymezují řádové předpisy. Začátek přináší souhrnné statistické informace o personálním složení řádového domu, za nimiž bezprostředně následují zprávy o zemřelých členech. Jako druhá kapitola mělo následovat vyličení pokroků členů komunity v duchovním životě, avšak tato část je ve většině sledovaných textů shrnuta jednou obecně formulovanou větou nebo je zcela opominuta. Nejobsažnější a nejvýznamnější část výročních zpráv tvoří záznamy o duchovním působení Tovaryšstva. Její text je dále strukturován, přičemž pořadí jednotlivých podkapitol není zcela závazné a jednotliví autoři je podle potřeby přesouvali. Nejprve bývají uváděny počty a stručné informace o přednesených kázáních, vedených katechezích a misiích, vyslechnutých

zpovědích i podaných svatých přijímáních. Následují informace o slavení svátků a šíření kultu jezuitských světců, zejména zakladatelů Tovaryšstva sv. Ignáce a sv. Františka Xaverského. Mariánská úcta pak bývá pojednána po tomto oddíle nebo mu předchází, popřípadě může být přiřčena k informacím o sodalitách a bratrstvech, které tvoří samostatnou, často poměrně rozsáhlou kapitolu. Daleko méně obsírná, a ne zcela jednotně koncipovaná je část věnovaná školskému působení řádu,¹ která prakticky neposkytuje žádné standardizované údaje kromě počtu studujících a obligátní věty o prospěchu studentů ve znalostech i zbožnosti. Poté následuje zpráva o fungování seminářů či konviktů, jež kromě počtu chovanců, popř. studijních nadací může obsahovat také údaje o ekonomickém zajištění chodu zařízení či zprávu o stavbě či rekonstrukci budov. Na závěr jsou zmíněny ekonomické záležitosti, které jsou však vzhledem k účelu výročních zpráv pojaty velmi stručně a obecně.

Informace o stavbách a hmotných předmětech nenajdeme většinou na stejném místě. Stavební aktivity mohou být zmíněny v přehledu hospodářského stavu. Pořízení nových oltářů či jejich renovace se většinou objevuje u výčtu duchovních služeb nebo při zmínkách o pěstování úcty k jednotlivým světcům. Nákupy a dary liturgického náčiní mohou být např. u činnosti mariánských sodalit, nebo kdekoli, kde by se hodilo připomenout jejich dárce. Divadelní představení jsou zmiňována jak u oslav velkých svátků, tak v činnosti škol. Ve všech případech až na výjimečné události (položení základního kamene stavby koleje či kostela, vysvěcení kostela), se však jedná o záznamy nesystematické, nepravidelně rozptýlené v textu a různě podrobné.

Specifický charakter má i jazyk výročních zpráv, a to ze tří důvodů. Prvním je obecně vysoká úroveň znalosti latiny mezi jezuity, kteří mnohdy zcela mimoděk či patrně záměrně akcentovali stylistickou úroveň narace před jejich jasnou vypovídací hodnotou. Druhým je užívání řady pojmů se specifickým dobově a kontextuálně podmíněným významem. Třetím pak skutečnost, že na rozdíl od analistů stabilních komunit např. premonstrátů či cisterciáků, se pisatelé zpráv často, mnohdy i každoročně střídali. Styl i struktura výkladu se tak stále proměňuje, což stěží lze pochopit z textu.

Z obsahového i jazykového hlediska se tak *literae annuae* jeví jako ideální příklad pro využití předkládané metodiky.

¹ Část věnovaná škole a semináři bývala zařazována až za vypsání duchovní správy. Objevuje se ale také uprostřed těchto záznamů.

Zpřístupnění pramenů v digitálním prostředí

Zpřístupnění pramenů, v našem případě specificky cizojazyčných narativních pramenů, v digitálním prostředí nabývá několika podob s ohledem na to, pro jaké účely byl vytvořen a s jakým typem badatelského využití počítá.

Bibliografické databáze

Přístup k dokumentům umožňují databáze primárně vytvářené institucemi, které rukopisy nebo archivní fondy spravují. Jejich obsahem jsou především základní metadata o rukopisu a jejich cílem je poskytnout badateli základní informace o rukopisu a umožnit mu přístup k němu na základě objednání fyzického exempláře do studovny příslušné instituce.

Úplný kodikologický popis i popis obsahu přinášejí specializované databáze rukopisů, jejichž hlavní představitelem je u nás **Databáze bohemikálních rukopisů**², která data zpracovává na základě *Zásad popisu rukopisů*.³ Stejnou strukturu popisu užívá též modul pro popis rukopisů Bio-bibliografické databáze řeholníků, který navíc v interních polích provádí klasifikaci narativních a evidenčních pramenů a jejich autorů či pisatelů.

Digitalizáty

Nejběžnější způsob přiblížení narativních pramenů v plném znění je zveřejnění digitalizátů. Kvalita kopií, způsob prezentace i úroveň doprovodných metadat se velmi liší. Orientaci v textu umožňuje buď detailně provedený textový popis rukopisu, jak se s ním setkáváme u některých digitalizátů zveřejněných na Manuscriptoriu, nebo rejstřík, který byl použit v projektu *Studenti pražských univerzit 1882-1945* pro matriky a zkušební protokoly UK, a umožňuje vyhledávat podle jmen.⁴

Databáze excerpt

Typickým příkladem databází, které pracují s informacemi alespoň částečně získanými z narativních pramenů, jsou prosopografické databáze. V prostředí řeholních institucí jsou typickým excerpovaným pramenem nekrologia, jezuitská elogia, ale také anály a *literae annuae*, které obsahují zprávy o zesnulých nebo dokonce jejich celé životopisy. Databáze

² <http://tslanius.mua.cas.cz/KATALOG/> částečně přístupné též z portálu <https://www.knihoveda.cz/>

³ PRAŽÁK, Jiří – HOFFMANN, František – KEJŘ, Jiří – ZACHOVÁ, Irena, *Zásady popisu rukopisů*. Sborník Národního muzea – C XXVIII, 1983, s. 49–95

⁴ <http://is.cuni.cz/webapps/archiv/public/?lang=cs>

většinou ukládají získané informace v upravené funkčně strukturované podobě a vazbu na pramen řeší citací buď jako zdroje informací obecně nebo přímo uvedením u konkrétního údaje.

Elektronická edice

Termín *elektronická* nebo *digitální edice* (*e-edition*, *Scholarly digital edition*) je termín používaný v oblasti digital humanities obecně pro elektronicky zpracovaný text, jenž na základě stanovených edičních zásad a s využitím odpovídajících softwarových nástrojů a postupů zpřístupňuje literární dílo v digitálním prostředí. Tento způsob prezentace vědecké analýzy dochovaných pramenů zažívá v poslední době velký rozmach.⁵ Teoretické a metodologické vymezení procesu vzniku elektronických edic, stejně jako požadavky na jejich formální a obsahové náležitosti jsou zároveň živě akademicky diskutovány.⁶

V českém prostředí se pak s termínem elektronická edice setkáváme zejména v digitalizačních projektech Ústavu pro jazyk český (viz dále), kde je chápán jako „koncept elektronického dokumentu, který edičně zpracovává literární pramen ve formátu dokumentu Microsoft Word, přičemž dokument není určen pro přímé zveřejnění, ale slouží jako východisko pro další zpracování v různých formátech.“⁷

Inspirační zdroje

Základní inspirací pro naši práci byl projekt vydávající korespondenci humanisty Joanna Dantisca.⁸ Projekt „Internetowa publikacja Korpusu Tekstów i Korespondencji Jana Dantyszka (1485-1548)“ je součástí výzkumného programu „*Rejestracja i publikacja korespondencji Jana Dantyszka (1485-1548)*“, který se probíhá od roku 1989 na varšavské univerzitě. Jde o zpřístupnění největší sbírky dopisů ve střední a východní Evropě (přes 6 000 dopisů, přibližně 12 000 zdrojových dokumentů), která představuje jedinečný zdroj informací

⁵ Viz např. katalog vědeckých digitálních edic *Catalog of: Digital Scholarly Editions* (v 4.0, 2020ff, <<http://www.digitale-edition.de/>>) nebo nedávno vzniklé sdružení *e-Editiones* pro podporu otevřených standardů digitálních edic a svobodného softwaru, který je na nich založen (<<https://e-editiones.org/>>).

⁶ Viz např. příspěvky na stránkách <<https://www.i-d-e.de/publikationen/weitereschriften/criteria-version-1-1/>>, <<http://dixit.hypotheses.org/356>>, <<https://dlsanthology.commons.mla.org/digital-scholarly-editing/>> nebo publikace DRISCOLL, Matthew James – PIERAZZO, Elena (ed.), *Digital Scholarly Editing: Theories and Practices* [online]. Cambridge, UK: Open Book Publishers, 2016, 294 s. [cit. 2020-08-23]. DOI: 10.11647/OBP.0095. ISBN 9781783742400. ISSN 2054-2429. Dostupné z: <<http://dx.doi.org/10.11647/OBP.0095.02>>, viz zejména článek SAHLE, Patrick, *What is a Scholarly Digital Edition?*, s. 19–40.

Podrobněji též: PIERAZZO, Elena, *Digital scholarly editing: theories, models and methods*. New York: Routledge, 2016.

⁷ ČERNÁ, Alena M. – LEHEČKA Boris, *Metodika přípravy a zpracování elektronických edic starších českých textů* [online]. Praha: Ústav pro jazyk český AV ČR, v. v. i., oddělení vývoje jazyka 2015, s. 11.

⁸ CORPUS of Ioannes Dantiscus' Texts & Correspondence, <http://dantiscus.al.uw.edu.pl/>

pro studium historie, literatury, kultury a dějin idejí období renesance. Elektronická edice navazuje na dlouhodobé vydavatelské pokusy, díky kterým se ještě před spuštěním projektu v roce 2010 podařilo zpřístupnit asi 30 % dopisů.

Jedinečnost projektu spočívá v tom, že nejde o pouhé zveřejnění edic vytvořených klasickými metodami online, ale vytváření edice přímo pro internetové prostředí s využitím kódování textu ve standardu TEI. Výzkumný tým pracující na projektu navíc vyvinul anotační systém kompatibilní s TEI pro editaci raněnovověké korespondence. Edice je koncipována dvojvrstvě. První vrstvu představuje kritická edice dokumentů ideálně doplněná digitalizátem. Druhou vrstvou je vytvoření úplného věcného komentáře a indexů, zlepšujících pochopení a prohledávání. Edice je většinou nejprve zveřejněna pouze jako textově kritická a komentáře a indexy jsou doplňovány postupně a také pravidelně aktualizovány.

Dalším zdrojem inspirace se stalo webové hnízdo *Vokabulář webový*, které zpřístupňuje různorodé materiály pro studium historické češtiny. Zejména v tzv. edičním modulu jsou k polovině roku 2020 dostupné kritické edice 290 děl starší české literatury. Texty jsou publikovány od roku 2011 a při jejich přípravě editoři využívají tzv. elektronickou edici, tj. dokument programu Microsoft Word, který slouží jako východisko pro převod do formátu XML TEI a následně pro zveřejnění v podobě stránek HTML.

V roce 2016 byla zveřejněna certifikovaná *Metodika přípravy a zpracování elektronických edic starších českých textů*,⁹ která obsahuje detailní návod pro přípravu a vznik elektronické edice. K editaci textu pramene slouží šablona a doplněk eEdice, které jsou dostupné ze stránek *Vokabuláře webového*.¹⁰

Rozdíl proti projektu *literae annuae* spočívá v tom, že různé rukopisy téhož textu jsou zpracovány jako samostatné edice, pro zachycení textových variant editoři využívají volně formulované poznámky (tj. element <note> ve standardu TEI), nikoli speciální elementy pro tyto případy určené (tj. <app>, <lemma> a <rdg>). Elektronické edice v pojetí oddělení vývoje jazyka Ústavu pro jazyk český však žádným způsobem neřeší evidenci dokladů hmotné kultury v textech ani propojení s externími databázovými systémy.¹¹

⁹ ČERNÁ, Alena M. – LEHEČKA, Boris, *Metodika přípravy a zpracování elektronických edic starších českých textů* [online]. Praha: Ústav pro jazyk český AV ČR, v. v. i., oddělení vývoje jazyka 2015, aktualizace 11. 2. 2016 [cit. 29. 8. 2020]. Dostupné z: https://vokabular.ujc.cas.cz/soubory/nastroje/Methodics/Methodika_pripravy_a_zpracovani_elektronickych_edic_DF12P01OVV028.pdf

¹⁰ Viz <<https://vokabular.ujc.cas.cz/moduly/nastroje/e-edice/>>.

¹¹ Autoři eEdice získali zkušenosti se zpracováním vědecké digitální edice při přípravě básnické sbírky *Rozcestí* R. Weinera (<<http://www.ipsl.cz/weiner/>>) ve spolupráci s editory z Ústavu pro českou literaturu a studenty FF UK. Pro publikaci využili nástroj Versioning Machine 4.0 (<<http://v-machine.org/>>), vhodný pro publikaci básnických textů.

V roce 2016 se podařilo navázat spolupráci s Výzkumnou infrastrukturou pro diachronní bohemistiku (RIDICS, <http://vokabular.ujc.cas.cz>),¹² jejímž cílem byla modifikace metodiky pro potřeby projektu edice *literae annuae* (zejména editace několika pramenů v jednom dokumentu, zaznamenání textových variant a různocnění a evidence pojmenovaných entit v externím databázovém systému) a přizpůsobení šablony a doplňku eEdice pro tyto účely (doplnění o nové styly a komunikace s externím databázovým systémem).

Třetím významným zdrojem naší inspirace je digitální edice staroanglického kodexu *Vercelli Book*¹³ realizovaná v Laboratorio di cultura digitale na Univerzitě v Pise. Cílem projektu je online zpřístupnění nejen digitálních obrazů rukopisu ve vysokém rozlišení, ale i kompletní diplomatická a diplomaticko-interpretáční edice textu, včetně nástrojů pro jeho obsahovou i textovou analýzu. Edice je připravována ve standardu XML TEI a pro její publikování je na zmíněném pracovišti kontinuálně vyvíjen volně šiřitelný (open source) programový nástroj *Edition visualization technology (EVT)* – viz dále.

¹² Projekt MŠMT ev. č. LM2015081.

¹³ <http://vbd.humnet.unipi.it/>

Základní principy metodiky

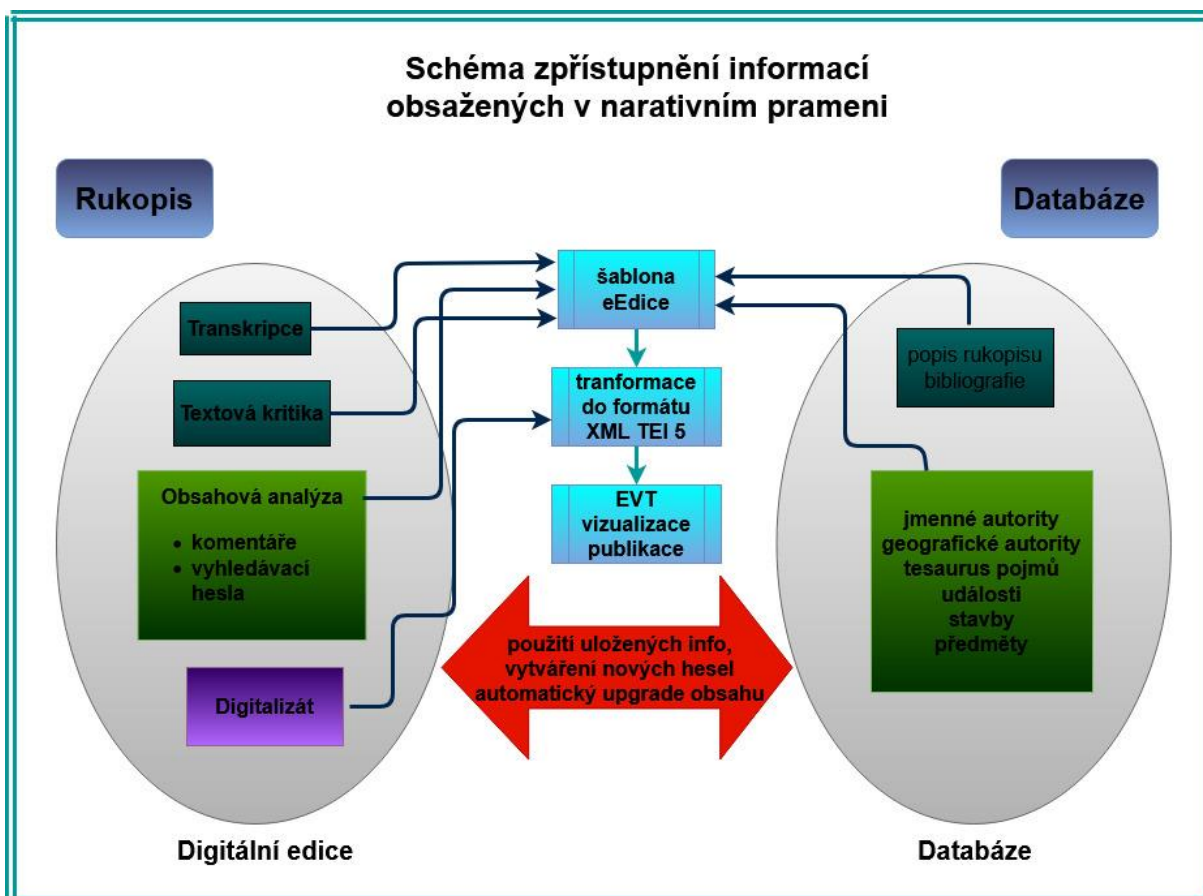
Cílem zvoleného metodického přístupu je zajistit maximální využitelnost všech informací obsažených v narativním textu. Tyto prameny během badatelského využívání informace poskytují, a také od svého čtenáře očekávají určité „vstupní“ informace, bez nichž ztrácejí část své sdělnosti. K tomu přistupuje v případě latinských textů i jazyková bariéra.

Postup je založen na zpřístupnění textu samotného, získání informací v něm obsažených a jejich začlenění do sítě informací získaných jinde, které pak využívá v rámci nástrojů umožňujících pochopení textu i pro jeho rejstříkování.

Text sám je zpřístupněn formou digitální kritické edice s úplným nebo zjednodušeným textově kritickým aparátem a umožňuje uživateli přímo pracovat s pramenem, provádět jeho kritiku a hodnotit jeho vypovídací hodnotu. Podává tedy hledané informace v neinterpretované podobě, rejstříky pouze ukazují cestu k informaci.

Vlastní věcné informace jsou shromažďovány ve zvláštní databázi, která umožňuje jejich třídění, systematizaci a také poskytuje další informace o dané osobě, předmětu, stavbě či činnosti. Tyto informace buď sama shromažďuje a interpretuje nebo uživatele pouze směřuje k dalším informacím; popřípadě oba přístupy kombinuje.

Propojení digitální edice a externí databáze v online prostředí tak představuje nástroj, jehož badatelské využití dalece přesahuje možnosti klasické papírové edice. Zpřístupnění digitalizátů originálního rukopisu spolu s vědeckou textově kritickou a komentovanou edicí textu umožňuje postihnout přesnou strukturální, formální i obsahovou stránku pramene a zároveň ji obohatit o nadstavbové informace uložené v specializované databázi, aniž by bylo nutné jakkoli zasahovat do původního textu. Interpretační rovina zacházení s pramenem tak nabývá zcela nových rozměrů. Zároveň další práce s textem usnadněná sofistikovanými vyhledávacími nástroji a propracovanými rejstříky může zpětně doplňovat dosud neznámé informace do databáze. Proces přípravy edice a vyplňování databáze je přitom obousměrně propojen. Při přípravě edice se vytváří nebo doplňují záznamy v databázi, a naopak informace později doplněné do databáze z jiných zdrojů se zpětně promítnou do poznámkového aparátu edice. Viz následující schéma.

Zpřístupnění informací obsažených v narativním textu

Informace získatelné z textu i potřebné pro jeho pochopení se rozpadají do několika kategorií, která vycházejí z třídění, jež užívají databáze Národních autorit NK ČR (AUT), resp. knihovnický standard MARC 21. Strukturování informací vhodných pro prezentování v rejstřících e-edice pak reaguje na možnosti, které poskytuje standard XML TEI 5.

Osoby (Jméno osobní)

Eviduje všechny osoby, které jsou v textech přímo jmenovány, identifikuje ty, které jsou označeny svými funkcemi či rolemi vztaheným k času a místu popisovaném v prameni a určuje další osoby, o nichž se v textu mluví.

Pro tyto osoby e-edice pracuje s následujícími údaji:

Nezměnitelná forma jména identifikující konkrétní osobu	Příjmení, jméno, životní data	forma Záhlaví autorit užívaných AUT (pole 100a a 100d) nebo dalšími databázemi např. VIAF, CERL
---	----------------------------------	---

Varianty jmény	Zachycuje varianty jména jak doložené v prameni, tak známé odjinud – umožňuje účinné prohledávání	Pole 400 a 500
Datum narození	Denní datum či pouze rok	V AUT zaznamenáno v textovém poli 678-Biografická poznámka
Místo narození		V AUT zaznamenáno v textovém poli 678-Biografická poznámka
Datum úmrtí	Denní datum či pouze rok	V AUT zaznamenáno v textovém poli 678-Biografická poznámka
Místo úmrtí		V AUT zaznamenáno v textovém poli 678-Biografická poznámka
Poznámka	Krátké slovní shrnutí významu dané osoby	Bez analogie
Příslušnost (afiliace)	Fakultativní údaj užívaný pro identifikaci příslušníků jednotlivých řeholí	MARC 21 pole 100c, AUT nevyužívají, VIAF ano

Další informace o osobách jsou ukládány pouze do databáze, se kterou je e-edice propojena a jejich strukturování se řídí standardy vybrané databáze. Přístup k těmto informacím uživateli umožňuje odkaz na příslušné databázové heslo, které se otevírá v samostatném okně a lze z něj pokračovat také do dalších odkazovaných zdrojů.

Korporace

Eviduje všechny instituce, korporace a specifické organizace (např. studijní nadace), které jsou v textech přímo jmenovány, identifikuje ty, které jsou označeny svými zástupnými pojmy, určuje také ty, jichž se text jinak dotýká.

Pro korporace e-edice pracuje s následujícími údaji:

Nezměnitelná forma názvu identifikující konkrétní korporaci	název, data fungování, místo fungování	forma Záhlaví autorit užívaných AUT (pole 110) nebo dalšími databázemi např. VIAF, CERL
Varianty názvu	Zachycuje varianty názvu doložené v prameni, známé odjinud nebo uměle vytvořené	Pole 410 a 510

	překlady, které umožňují účinné prohledávání	
Poznámka	Krátká slovní o fungování korporace	Bez analogie

Další informace o osobách jsou ukládány pouze do databáze, se kterou je e-edice propojena a jejich strukturování se řídí standardy vybrané databáze. Přístup k těmto informacím uživateli umožňuje odkaz na příslušné databázové heslo, které se otevírá v samostatném okně a lze z něj pokračovat také do dalších odkazovaných zdrojů.

Akce/události

Eviduje všechny události a akce, o kterých se v textu hovoří. Jde například o náboženské slavnosti (slavnostní mše, procesí), divadelní představení, ale také stavební činnost (stavba sýpky, založení rybníka), opravy nemovitostí (rekonstrukce střech, výmalby objektů, výsadbu lesů a sadů), nákupy a prodeje statků, uzavírání smluv, řešení sporů, pořizování a opravy movitých předmětů (knihy, nábytek, liturgické předměty a oblečení, umělecké předměty), přičemž jde o zachycení dané akce, ale předmět či stavby jsou podchyceny jinde.

Údaje jsou zpracovávány stejným způsobem jako údaje o korporacích. V případě, že se jedná o akci související s movitými či nemovitými předměty, by mělo databázové heslo obsahovat odkaz na příslušný předmět či stavbu.

Místa (Geografické termíny)

Evidence geografických lokalit v e-edici slouží k vytváření indexů. E-edice vyžaduje pouze údaje k bezproblémové identifikaci lokality včetně souřadnic, které umožní její zobrazení na mapě.

Současný geografický název lokality	Název v jazyce země, kde leží (endonymum)	forma Záhlaví autorit užívaných AUT (pole 151) nebo dalšími databázemi např. VIAF, CERL
Varianty názvu	Zachycuje varianty názvu doložené v prameni, exnonyma a jejich varianty, historické názvy	Pole 451, ppoř. 551
Stát	Ve standardizované zkratce	Bez analogie
Bližší určení	Okres, kraj, země	AUT pole 951
Souřadnice	Ve formátu vhodném pro zvolé zobrazení	

Stavby a předměty

Za stavby považujeme všechny nemovité památky včetně drobné sakrální architektury, hospodářských staveb a jejich součástí, které vznikaly postupně i v rámci většího stavebního komplexu. Zachycujeme je jako místa děje akcí, sídla korporací, objekty stavební činnosti či oběti katastrof. Do kategorie „stavby“ zařazujeme i prvky kulturní krajiny a různé typy obdělávané půdy (zahrady, pole, sady). Vzhledem k tomu, že řada staveb je zmiňována jako „místo děje“, chápeme je také jako specifický typ lokality.

Jako „předmět“ označujeme všechny movité věci od liturgických předmětů, přes oblečení, nábytek až po kostelní mobiliář. Zařazujeme mezi ně také knihy, ač jejich evidence podléhá samostatným pravidlům. Většinu zmiňovaných knih totiž nelze identifikovat s konkrétním dochovaným exemplářem, a proto postupujeme podobně jako u jiných předmětů a v případě identifikace knih se standardním katalogizačním záznamem.

Pro stavby a předměty e-edice pracuje s následujícími údaji:

Název stavby/předmětu a údaje vedoucí k jednoznačné identifikaci	Jméno stavby/předmětu v jazyce pramene, datum vzniku (popř. i zániku), obec, kde se nachází	Záhlaví je v zásadě uměle vytvořené a volbou tvaru názvu respektuje jazyk pramene
Varianty názvu	Zachycuje varianty názvu doložené v prameni, známé odjinud nebo uměle vytvořené překlady, které umožňují účinné prohledávání	
Poznámka	Krátká slovní informace o stavbě /předmětu.	Bez analogie
Souřadnice	Ve formátu vhodném pro zvolé zobrazení	Pouze u staveb

Informace o stavbách a předmětech jsou hlavním objektem našeho zájmu, proto se databáze stává jak místem systematizace získaných údajů, tak místem shromažďování dat z jiných zdrojů nebo cest k nim.

Pro klasifikaci a funkční prohledávání záznamů byly navrženy tyto kategorie:

A) Základní charakteristiky objektu

Typ objektu – jako popis, který může být tvořen jedním nebo více termíny vybranými z nabídky, přičemž soubor je možné doplňovat.

část kulturní krajiny
divadelní kulisy a vybavení
drobná sakrální architektura
efemerní architektura
hospodářský objekt
hudební nástroje
kaple
klášter¹⁴
knihy
kostel
liturgická roucha
liturgické knihy
liturgické předměty
nábytek
oblečení
obraz
obytná stavba
oltář/oltářní architektura
oltářní textilie
procesní textilie
sakrální stavba
socha exteriérová
socha interiérová
stavební komplex
technická stavba
veřejná budova
zahrada

Jak je z výčtu zjevné, zahrnuje seznam pojmy s různou šíří významu, která by umožňovala jejich hierarchizaci. Uživatelská praxe však ukázala, že možnost volné kombinace pojmů se jeví jako efektivnější.

Stav objektu – zachycuje současný stav objektu, přičemž zavádí vedle základních kategorií „*dochován/nedochován*“ a jejich podrobnějších variant, které je možné užívat zároveň se základními kategoriemi nebo samostatně, také kategorii „*neidentifikován*“ pro předměty a stavby doložené v prameni, u nichž by jejich ztotožnění s dochovaným předmětem/stavbou nebo jejich zbytky mohlo být úkolem dalšího výzkumu.

dochován
dochován částečně
dochován in situ
dochován se zachováním funkce
dochován se změnou funkce
přestavěn
nedochován
zbořen
zničen

¹⁴ užívá se pro všechny typy řeholních domů

neidentifikován

Památková ochrana – u dochovaných předmětů/staveb registruje stav památkové ochrany, seznam nelze doplňovat

*národní kulturní památky
kulturní památka
součást památkové zóny
památkově chráněno
nechráněno
nevidováno*

B) Kategorie sloužící k popisu objektu

Jde o základní kategorie, využívané k popisu techniky, materiálu a námětu objektů, jejich vymezení vychází ze současných zkušeností i užívaných standardů, přičemž všechny seznamy lze cíleně rozšiřovat s ohledem na typ materiálu. Kategorie lze specifikovat užitím více termínů. Kategorie „náměty“ obsahuje termíny užívané ve zpracovávaném prameni.

technika

*kresba
lavírovaná kresba
malba
modelování
rytina
řezba
šicí techniky
tisk
truhlářské práce
výšivka
zlatnické techniky*

materiál

*dřevo
kámen
cihla
textil
kov
plátno
tempera
olej
vzácné kameny*

námět (jen pro objekty vyskytující se v LA)

*portrét
christologický námět
mariologický námět
světci a světice
Starý zákon
Nový zákon*

Podobu záznamu a nároky na zpracování zásadně ovlivňuje několik faktorů, z nich nejvýznamnější jsou:

- dochování předmětu/stavby
- existence, forma a kvalita evidování předmětu/stavby v památkových katalozích
- existence a míra zpracování informací o předmětu/stavbě v jiných zdrojích, než je zpracovaný pramen a památkové katalogy
- kvalita samotné informace ve zpracovávaném prameni
- skutečnost, že zveřejnění některých informací, zejména údajů o umístění předmětu a jejich fotodokumentace, podléhá zvláštnímu režimu a není možné je volně zpřístupnit

Na základě těchto faktorů jsou definovány tři typy záznamů:

informativní – záznam, který byl vytvořen pouze jako zdroj informací pro identifikaci dochované stavby či předmětu v e-edici; jsou uvedeny pouze informace nezbytné pro e-edice a základní charakteristiky objektu (A). K další informaci směřují odkazy na památkový katalog (povinně vyplňován odkaz na veřejnou i neveřejnou část), případně nepovinně další odkazy na internetové zdroje či bibliografii

podrobný – záznam, který se snaží evidovat maximum dostupných informací. Je využíván především při předmětech nedochovaných a těch dochovaných, u nichž není možné odkázat na další informace mimo databázi (ani na neveřejný zdroj). Většina těchto záznamů sice obsahuje jedinečné informace, ale jejich podrobnost je závislá na vypovídací hodnotě pramene. Všechny informace jsou opatřeny citací zdroje a mohou dočasně nebo trvale nahrazovat záznam v centrálních evidenčních systémech.

kombinovaný – záznam má prvky obou výše uvedených a patří k nejvyužívanějším; u informací známých a jinde dostupných se postupuje jako u záznamu typu „informativní“, nové informace získané ze zpracovaného pramene nebo z jiného zdroje ukládá do připravených polí a opatřuje je přesnou citací zdroje. Tyto záznamy pak mohou sloužit jako příprava oprav a doplňování centrální evidenčních systémů.

Pojmy

Podchycujeme všechny termíny vyskytující se v textech s cílem vytvořit jejich rejstřík pro vyhledávání jak pomocí pojmů v jazyce originálu textu, tak podle jejich českých ekvivalentů. Obvykle se jedná o označení funkcí, předmětů, činností nebo skutečností, jež se v textech vyskytují v řadě synonymických označení, která sdružujeme do nejběžnějšího pojmu (např. pod termín „concionator“ jsou zahrnuta synonyma „encomiastes“, „pangeyrista“, „sacer orator“ apod.), a ten doplňujeme vysvětlením jeho významu.

Pojem v nejčastější podobě		Respektuje úzus jazyka pramene (pole 150)
Varianty pojmu	Zachycuje synonyma a opisná vyjádření v jazyce originálu a češtině	Pole 450 a 550
Poznámka	Krátké slovní vysvětlení pojmu	Bez analogie

Uplatnění formátu XML TEI pro digitální edici LA

Standard XML TEI

TEI 5 je v akademické komunitě obecně přijímaným standardem především pro zpracování elektronických textů a digitálních dokumentů z oblasti humanitních věd. Jeho základem je obecný značkovací jazyk XML (eXtensible Markup Language)¹⁵ vyvinutý konsorciem W3C (World Wide Web Consortium).¹⁶ Na rozdíl od jiných známých otevřených textových formátů jako např. HTML nebo Open Document Format for Office Applications (OpenDocument)¹⁷ se zaměřuje na popis obsahové struktury dokumentu a jeho metadat. Výsledná vizuální a formální podoba pak může být za pomoci kaskádových stylů (Cascading Style Sheets)¹⁸ a transformací (např. pomocí XSLT¹⁹) přizpůsobena různým výstupním formátům (web, tištěné medium, pdf, epub).

Formát TEI je vytvářen a spravován odborníky sdruženými v asociaci Text Encoding Initiative²⁰ od 80. let minulého století, kdy postupně rostla potřeba vytváření elektronické podoby historických dat a textů ve formě nezávislé na operačním systému počítače nebo použitém softwaru. Konsorcium TEI sdružuje univerzity, knihovny, vědecké instituce i jednotlivé badatele, hlavním cílem jeho působení je vývoj standardu pro kódování textů z oblasti humanitních věd tzv. TEI Guidelines²¹ (doporučení). Iniciativa standard nejen rozvíjí, ale zajišťuje i podporu jeho užívání v široké akademické komunitě pořádáním seminářů a zpřístupňováním rozsáhlých informativních materiálů. Zajišťuje také vzájemné propojování uživatelské komunity prostřednictvím konferencí, mailing listů a uživatelských fór a vydává specializovaný elektronický časopis *Journal of the Text Encoding Initiative*.²²

Nejnovější verze TEI Guidelines TEI 5, verze 4.0.0 byla vydána 13. 2. 2020. TEI definuje elementy, jejich atributy, hierarchii a sémantiku takovým způsobem, aby bylo možné zachytit texty rozmanité povahy, stáří i formálního uspořádání (próza, poezie, drama, slovníky,

¹⁵ https://cs.wikipedia.org/wiki/Extensible_Markup_Language

¹⁶ https://cs.wikipedia.org/wiki/World_Wide_Web_Consortium

¹⁷ [https://standards.iso.org/ittf/PubliclyAvailableStandards/c043485_ISO_IEC_26300_2006\(E\).zip](https://standards.iso.org/ittf/PubliclyAvailableStandards/c043485_ISO_IEC_26300_2006(E).zip)

¹⁸ https://cs.wikipedia.org/wiki/Kask%C3%A1dov%C3%A9_styl%C3%BD

¹⁹ <https://www.w3.org/TR/xslt/>

²⁰ <https://tei-c.org/>

²¹ <https://tei-c.org/guidelines/> a rozsáhlá literatura popisující TEI Guidelines pro zpracování rukopisů např.:

BURNARD, Lou, *What is the Text Encoding Initiative?* [online]. OpenEdition Press, 2014 [cit. 2020-08-13].

DOI: 10.4000/books.oep.426. ISBN 9782821834590.

BURGHART Marjorie – PIERAZZO, Elena, *Digital Scholarly Editions: Manuscripts, Texts and TEI Encoding*.

DARIAH Teach. [Training module]. <https://teach.dariah.eu/course/view.php?id=32>

Kompletní bibliografie: <https://www.zotero.org/groups/42025/tei/library>

²² <https://journals.openedition.org/jtei/>

rukopisy, staré tisky, lingvistické korpusy, korespondence, novinové články...). Velká pozornost je věnována rovněž způsobu popisu metadat a propojení textů s jejich digitálními obrazy. Doporučení TEI P5 využívají velké digitalizační projekty jako například *Deutsches Textarchiv (DTA)*,²³ *Oxford Text Archiv*,²⁴ *Text Creation Partnership (TCP)*²⁵ nebo *Perseus Digital Library*.²⁶ V českém prostředí se setkáváme s TEI například v digitální knihovně projektu *Manuscriptorium*,²⁷ na kterém participuje Národní knihovna ČR nebo ve spolupracujícím projektu *Vokabulář webový*²⁸ Ústavu pro jazyk český, jehož metodiku využíváme a s jehož tvůrci při přípravě digitální edice *litterae annuae* intenzivně spolupracujeme. V oblasti zpřístupňování raně novověkých humanistických rukopisů byl naším prvotním vzorem také polský projekt *Corpus of Ioannes Dantiscus Texts & Correspondence*.²⁹

Prvky použité pro edici LA

Struktura formátu TEI 5 definovaná v TEI Guidelines obsahuje komplexní sadu elementů a příslušných atributů tak, aby mohla pokrýt potřeby kódování širokého spektra různých textů. Pro konkrétní projekt je pak zpravidla třeba vybrat odpovídající sadu (podmnožinu) značek, často definovanou v samostatném schématu, případně pomocí tzv. dokumentu ODD (*One Document Does it All*)³⁰. Pro elektronickou edici *litterae annuae* využíváme zejména tyto části doporučení TEI 5:

- **Hlavička dokumentu** <teiHeader>³¹

Obsahuje všechna potřebná metadata zachycená zejména pomocí elementů <fileDesc> včetně popisu pramenů v elementech <sourceDesc>, <msDesc> a <listWit>.

- **Elementy používané pro všechny TEI dokumenty**³²

jako jsou odstavce <p>, seznamy <list>, poznámky <note> a systém bibliografických citací <bibl>, <biblStruct>, <listBibl> a referenční element <ref> a obecný atribut @xml:id³³.

- **Elementy základní struktury dokumentu**³⁴

²³ <http://www.deutschestextarchiv.de/>

²⁴ <https://ota.bodleian.ox.ac.uk>

²⁵ <http://www.lib.umich.edu/tcp/>

²⁶ <https://www.perseus.tufts.edu/hopper>

²⁷ <http://www.manuscriptorium.com/cs/>

²⁸ <https://vokabular.ujc.cas.cz>

²⁹ <http://dantiscus.ibi.uw.edu.pl/>

³⁰ <https://tei-c.org/guidelines/customization/getting-started-with-p5-odds/>

³¹ <https://www.tei-c.org/release/doc/tei-p5-doc/en/html/HD.html>

³² <https://www.tei-c.org/release/doc/tei-p5-doc/en/html/CO.html>

³³ Tento atribut je součástí standardu XML (<https://www.w3.org/TR/xml-id/>), využívá se zejména pro identifikaci jednotlivých položek a pro odkazování na ně.

³⁴ <https://www.tei-c.org/release/doc/tei-p5-doc/en/html/DS.html>

Sem patří zejména základní element <text>, který kromě hlavního textu edice v elementu <body> obohacuje dokument editorským komentářem v elementu <front> a poznámkami pod čarou – element <back>. Na jednotlivé oddíly je text členěn pomocí elementů <div>. Stránkování s odkazy na konkrétní folia zajišťuje element <pb>.

- **Popis rukopisu**³⁵

Sada značek speciálně vytvořená pro podrobné metadatové popisy rukopisů obsahuje jak údaje nutné pro identifikaci rukopisu (<msIdentifier>), tak prostor pro jeho fyzický (<physDesc>) i obsahový (<msContent>) popis.

- **Reprezentace primární pramenů**³⁶

Kde najdeme nástroje pro vytváření digitálních faksimilí (<fascimile>) a způsoby propojení digitálních obrazů pramene s jeho textovým přepisem včetně záznamu editorských oprav například v elementech , <add>, <subst>, <corr> aj.

- **Kritický aparát**³⁷

Zprostředkovaný zejména elementy <app>, <lem> a <rdg> a jejich propojení s jednotlivými rukopisy pomocí atributu @wit.

- **Jména, data, místa – Named Entities**³⁸

Pro povahu projektu jsou též důležité elementy označující obsahové prvky dokumentu. Vedle základních elementů <name>, <date>, <place> používáme v projektu také značky pro označení korporací <orgName>, událostí <event>, předmětů <objectName> a pojmů <term>.

V kódování elektronické edice *literae annuae* bude pro propojení transkripce s faksimilí používáno metody paralelního přepisu (Parallel Transcription).³⁹ Odkazovací systém kritického aparátu bude vytvářen paralelní segmentační metodou (Parallel Segmentation Method)⁴⁰ s preferencí pozitivního aparátu, tj. pro všechny položky kritického aparátu <app> budeme uvádět elementy <lem> i <rdg>. Pro každý rok existence LA bude vytvořen samostatný soubor XML. Jejich spojení do jednotného vizualizačního prostředí EVT (viz dále) bude zajištěno využitím funkcionality jazyka XML Xinclude.⁴¹

³⁵ <https://www.tei-c.org/release/doc/tei-p5-doc/en/html/MS.html>

³⁶ <https://www.tei-c.org/release/doc/tei-p5-doc/en/html/PH.html>

³⁷ <https://www.tei-c.org/release/doc/tei-p5-doc/en/html/TC.html>

³⁸ <https://www.tei-c.org/release/doc/tei-p5-doc/en/html/ND.html>

³⁹ <https://www.tei-c.org/release/doc/tei-p5-doc/en/html/PH.html#PH-bov>

⁴⁰ <https://www.tei-c.org/release/doc/tei-p5-doc/en/html/TC.html#TCAPPS>

⁴¹ <https://cs.wikipedia.org/wiki/XInclude>; <https://www.w3.org/TR/xinclude/>

Aplikace metodiky při zpracování digitální edice *litterae annuae*

Zpracování textu

Jak už bylo řečeno výše, byly jako příklad narativních textů zvoleny výroční zprávy jezuitských kolejí, konkrétně domu třetí probace a koleje v Telči, a to jak pro obsahovou pestrost těchto textů, tak kvůli dochování četných rukopisů. Při přípravě metodiky tým pracoval s texty z let 1701-1730. Texty jsou obvykle dochovány ve třech až čtyřech rukopisech. Tři rukopisy najdeme v konvolutech zpráv pro celou provincii, z nich dva kolovaly po provincii a byly posléze uloženy v archivu provincialátu v Praze (rukopisy označené P) a noviciátu v Brně (rukopisy označené B), třetí byl poté poslán do Říma a uchováván v archivu generalátu (rukopisy označené R). Čtvrtý rukopis zpráv pochází ze souboru výročních zpráv uchovávaných původně přímo v archivu teléské koleje (rukopisy označené T). V témže souboru se nachází několik konceptů (rukopisy označené K) a doplňkových písemností sloužících jako podklad pro vznik zpráv.

Při zpracování jsme postupovali metodami obvyklými pro tvorbu edic bez ohledu na formu jejího zpřístupnění. Na začátku tedy stálo zhodnocení kvality a dostupnosti jednotlivých rukopisů, na jehož základě byla provedena volba hlavního rukopisu. Ve většině případů jím byl zvolen rukopis T. Volbu jiného rukopisu jako hlavního podmínilo buď nedochování příslušného textu v souboru, jeho neúplnost, nebo zjevná nižší kvalita.

Opis textu byl proveden kvalifikovaným opisovačem. Využití rozvíjejícího se programu TRANSCRIBUS bylo vyhodnoceno jako nevhodné, především proto, že v editovaném souboru textů se velmi často střídají ruce, což poněkud snižuje efektivitu automatického „učení“ programu.⁴²

Poté byla provedena kolace s jedním nebo více rukopisy s tím, že při obvyklé volbě rukopisu T jako hlavního, byl pro kolaci jako základní zvolen rukopis P z důvodů lepší čitelnosti textů oproti rukopisům B.⁴³ Další kolace je prováděna s rukopisem R, jako čtvrtý je pak využíván rukopis B.

Pro samotné vydávání textů byly zvoleny dva přístupy:

A) Textově kritická edice

- zpřístupňuje text na základ kolace všech rukopisů

⁴² <https://transkribus.eu>

⁴³ V archivu provincialátu byly v 18. století vytvářeny svazky *litterae annuae* zahrnující zprávy pouze z jediného roku, zatímco v noviciátu v Brně bylo vytvářeny konvoluty obsahující tři či čtyři roky, objemnost těchto svazků způsobuje nečitelnost textu skrytého vazbou.

- vytváří plný textově kritický aparát reflektující různé typy odlišností rukopisů
- zachycuje jevy, které mohou přispět k pochopení vzniku textu zprávy včetně autorských škrtnů

Po zhodnocení celého korpusu textu jsme došli k závěru, že tento přístup není smysluplné uplatňovat plošně. Pro řadu let jsou totiž všechny rukopisy dochované jako opisy, jejich vzájemné vztahy nelze určit. Rukopisy vykazují poměrně málo odlišností, jež jsou navíc převážně ortografického charakteru, nebo se jedná a změnu pořadí slov či řidčeji o synonymické varianty. Proto tuto formu edice považujeme pro *literae annuae* za přínosnou jen tehdy, pokud rukopisy vykazují podstatnějších rozdílů, nebo tam, kde se dochoval koncept zpráv s opravami provedenými pisatelem nebo častěji korektorem, snad rektorem koleje.

B) Komentované edice se zjednodušeným textově kritickým aparátem

- Zpřístupnění textu na základě hlavního rukopisu a kolace s minimálně jedním z vedlejších rukopisů
- Textově kritický aparát nereflektující typy zachycených variant
- Nereflektuje ortografické varianty vyjma vlastních jmen a toponym
- Nezachycuje autorské škrty
- Vytváří komentáře pro snazší pochopení textu a rejstříky pro prohledání

Tento ediční přístup považujeme pro *literae annuae* za nejvhodnější, protože usnadňuje badateli práci s textem.

Ediční poznámka

Pravidla pro transkripci a ediční úpravy textů *literae annuae* vycházejí z dosavadních statí věnujících se edicím raněnovověkých textů a zároveň reflektují specifika vydávaných textů i potřeby uživatelů edice.⁴⁴

⁴⁴ SVATOŠ, Martin, *Doporučení pro vydávání latinských pramenů v ediční řadě Fontes rerum Bohemicarum recentioris aevi (FRBRAE)*. Strojopis; NOVÁKOVÁ, Julie, *Edičně textologická pravidla pro vydávání latinských spisů J. A. Komenského*. Strojopis; STEINER, Martin, *Ediční pravidla pro vydávání latinských spisů J. A. Komenského*. Listy filologické 122, 1999, č. 3–4, s. 232–240; SVATOŠ, Martin, *Současná praxe ve vydávání raněnovověkých latinských textů a otázky z ní vyplývající*. Listy filologické 122, 1999, č. 3–4, s. 222–231; RYBA, Bohumil, *Pravidla pro transkripci latinských rukopisných textů*. Přepis ze strojopisu a grafická úprava Centrum mediévistických studií, Praha 2000; BOBKOVÁ-VALENTOVÁ, Kateřina – BOČKOVÁ, Alena – JACKOVÁ, Magdaléna – BAŽIL, Martin – PAUEROVÁ, Eva – ZDICHYNEC, Jan – ŽALUD, Zdeněk (edd.), *Sv. Jan Nepomucký na jezuitských školních scénách = Theatrum Neolatinum I*, Praha 2015, s. 51–60;

Prováděné editorské zásahy přinášejí změny týkající se pouze grafické podoby textu, do fonetické podoby v podstatě nezasahují. Při transkripci jsou ponechány jevy, u nichž byli písaři hlavního rukopisu důslední. Variantní psaní stejných slov sjednocujeme ve prospěch verze obvyklejší v raněnovověkých textech.

Grafémy

Dvojnázek *æ*, *œ* měníme na dva grafémy *ae*, *oe*, bez ohledu na to, zda písaři ligatur užívají nebo ne. U psaní dlouhých vokálů *ae*, *oe*, *e* ponecháváme odlišnosti od klasického úzu, pokud neztěžují pochopení originálu (*caeterum*, *coenum*, *faemina*, *sepes*). Pokud u stejných slov psaní tohoto vokálu kolísá, volíme tvar četnější v rámci daného textu. Pokud se v hlavním rukopise objevují tvary v raněnovověkých textech neobvyklé a z hlediska latinského pravopisu nekorektní, jsou opravovány podle správnějšího znění vedlejších rukopisů (*hoeresis* > *haeresis*).

Dlouhé *f* i okrouhlé *s* přepisujeme na *s* (*teftis* > *testis*); zdvojené hlásky, psané obvykle formou *fs*, upravujeme na *ss* (*missio* > *missio*). Časté je též užívání počátečního *S* bez rozlišení majuskule a minuskule, proto je při přepisu reflektován pouze význam slova (viz oddíl Velká písmena).

Střídání *u* a *v* sjednocujeme podle hláskové kvality (*u* pro vokál, *v* pro konsonant). Distribuce těchto grafémů se v rukopisech liší, přičemž v 18. století je zjevná tendence k zachovávání rozlišení hláskové platností grafémů. Úzus jednotlivých rukopisů je vždy poznamenán v jejich fyzickém popisu. V souhláskových skupinách *qv/u*, *gv/u*, *sv/u* se řídíme psaním hlavního rukopisu a případné odchylky sjednocujeme podle hlavní tendence.

Střídání *i* a *j* upravujeme podle hláskové kvality (*i* pro vokál, *j* pro polokonsonant) stejným způsobem jako *u* a *v*. Grafém *I* v platnosti polokonsonantu upravujeme na *J* (*Ioannes*, *Iudaeus*, *Iam* > *Joannes*, *Judaeus*, *Jam*). Skupinu *ij* (popř. *y*, *ÿ*) měníme na *ii* (substantiva v gen. sg., nom. pl. *Telczij*, *socij*, *alij* > *Telczii*, *socii*, *alii* a dat. pl. *gratijs*, *exercitijs* > *gratiis*, *excrcitiis*, verba ve 3. os. sg. *obiit* > *obiit*). Pouze u slova *Maij* opravujeme na *Maji*, neboť zde je součástí kmene polokonsonant *j*.

V užívání *i/y* respektujeme úzus hlavního rukopisu nejen u slov řeckého původu, pokud je autor důsledný (*synaxis*, *eleemosyna*, *martyr*; *elemosinarius*), neboť to nebrání pochopení významu. Při střídání obou grafémů u stejných slov v témže textu dáváme přednost četnější

variantě.

U slov psaných důsledně zachováváme neklasické hláskové podoby běžné pro raněnovověké texty, i když jsou pro současný úzus neobvyklé (*adstitum, charitas, executio, sepulchrum, solennis*). Týká se to i důsledného, byť neklasického psaní zdvojených souhlásek nebo naopak jejich zjednodušení běžného u raněnovověkých autorů (*illico, imo, litera, sollicitus*). U neobvyklých tvarů se v odůvodněných případech (mohlo-li se jednat jen o písarskou chybu) přikláníme k běžnější variantě užitě ve vedlejším rukopise (*malicia > malitia, paracia > paraecia, petiiset > petiisset*) a tyto editorské zásahy označujeme.

Česká jména obsahující spřežky ponecháváme v původní podobě včetně diakritiky s tím, že dobový znak, který kolísá mezi čárkou a háčkem, přepisujeme jako háček (zejména u toponyma *Telczium*).

Velká písmena

Velká písmena ponecháváme, popř. doplňujeme na začátku větných celků. V zásadě pak upravujeme psaní velkých písmen podle současné české pravopisné normy, v některých výjimkách ponecháváme způsob psaní obvyklý pro latinu.

Ponecháváme psaní velkých písmen u následujících skupin:

1. Vlastní jména
 - a) vlastní jména osob (*Gallus Bina, Lutherus*)
 - b) mytologická jména (*Fortuna, Lares, Musa, Libitina...*)
 - c)
2. Toponyma
 - a) místní názvy (*Bohemia, Moravia, Nova Domus, Telczium*)
 - b) adjektiva od nich odvozená (*Bohemus, Moravus, Neoreischensis, Telzensis, Seccoviensis*)
 - c) výrazy zastupující místní názvy, ačkoliv jsou jinak s malým písmenem (*Urbs* = Řím)
 - d) názvy státních útvarů (*Regnum Bohemiae*)
 - e)
3. Bůh, Kristus, P. Marie, svatí
 - a) pojmenování Boha, Krista, sv. Trojice (*Deus, Numen, Sancta Trinitas, Spiritus Sanctus*)
 - b) názvy zastupující Boha, Krista, P. Marii (*Pater, Rex, Dominus, Divina Bonitas, Virgo, Domina, Crucifixus*)

- c) adjektiva a výrazy vztahující se k Bohu, Kristu, P. Marii a svatým (*Omnipotens, Summus, Magnus, Beatissima, Sanctus, Sacer, Divus, Divinus, Patronus*)
- d) pronomina vztahující se k Bohu, Kristu, (*Ejus, Ipse, Suus*)
- e) přídomky a výrazy zastupující svěťce (*Martyr, Orientis Apostolus Divus, Sanctus Pater Noster, Patriarcha Noster*)

4. Sakrální termíny spojené s metafyzickým světem

- a) nebe, nebesa, andělé, nebeský dvůr (*Caelum, Caelites, Angelus*)
- b) adjektiva k nim náležející (*Angelici Aulici, Caelicus, Caelestis X angelica virtus, angelicum ministerium, adverbium angelice*)
- c) církevní termíny (*Ecclesia* = církev X *ecclesia* = kostel, *Sacrificium, Divina, Sacra* = mše), ze svátostí píšeme s velkým pouze výrazy pro eucharistii (*Eucharistia, Sanctissimum Sacramentum atd.*) X ostatní svátosti (*matrimonium, baptisma*)

5. Hodnosti a funkce (slova označující autoritu, projevující výraz úcty, či podřízený vztah pisatele či postav ve hře)

- a) církevní titulatura (*Papa, Archiepiscopus, Sacerdos, Panegyrista, Pontifex, Sacristan*)
- b) názvy řádů a vzdělávacích institucí včetně jejich zkrácených podob (*Societas Jesu i Societas, Ordo Praemonstratensis i Candidissimus ordo, Seraphinicus ordo, Ordo Seraphinicus i Ordo reformatorem*)
- c) pronomén *Noster* (popř. *Nos*) zastupující členy jezuitského řádu (*Nostri*), identifikující jezuitský řád (*Societas Nostra*)
- d) řádové a školní funkce a tituly (*Rector, Praeses, Praesul, Magister, Doctor, Pater* X označení běžných povolání *medicus, cocus, pincerna, curator, artifex*)
- e) světské hodnosti a tituly, výrazy úcty (*Comes, Baro, Rex, Imperator, Princeps, Caesar, Dux, Dominus, Dominium* /ve významu *Dominus*/, *Toparcha*)
- f) adjektiva k nim přináležející jako konvenční úzus (*Illustrissimus, Eminentissimus, Reverendissimus, Rex Augustus*)
- g) názvy měsíců (*Majus*) a církevních svátků (*Purificatio Beatissimae Virginis*)

Přízvuky, trema

Přízvuky a tremata byly obvykle nedílnou součástí raněnovověkých rukopisů, aby umožňovaly čtenáři snazší orientaci v textu; označují adverbia (*probè, solùm*), spojky (*verùm*,

ūt, cūm, licèt), ablativy substantiv (*verbô, gratiâ, eccelsiâ*) nebo následující příklonku (*alteriūsve, eāmque, totidēmque*). Cirkumflex naznačuje také tvary stažené, zejména slovesných tvarů (*defuêre, observâsse, recuperârunt*). Trema neboli rozlučník odlišuje dvouslabičně vyslovovanou skupinu *aě, oě* (*Boëmia*) od dlouhých vokálů *ae, oe*. Psaní přízvuků a tremat však není v textech důsledné, a proto je edice vůbec neuvádí (nahlédnutí do jejich systému umožňuje digitalizát).

Hranice slov

Pokud je to nutné, upravujeme hranice slov v textu na tvary pro dnešního čtenáře obvyklejší a neuvádíme, zda se jedná o editorský zásah nebo má úprava oporu v jiných rukopisech. U složených slov odstraňujeme spojovník a obvyklou majuskuli u druhé části výrazu měníme na minuskuli (*Neo-Reischensis* > *Neoreischensis*). Ponecháváme pouze tvary lokálů *Neo-Pragae, Vetero-Pragae* apod.

Zkratky

Obvyklé písařské zkratky rozvádíme mlčky bez dalšího vyznačení (*é* > *est*, *q3* > *qve*, -*m̄*- > *mm*, -*ñ*- > *-nn-*, -*m/-n* za vokálem *ā* > *am*, *ē* > *en*, *ō* > *on*, & > *et* a další). Podobně všechna sigla (P., PP., F., FF., R. P.) rozepisujeme z důvodů lepší srozumitelnosti a zejména vyloučení jejich chybného rozvedení (*D.* = *Divus* nebo *Dominus*), rozepisujeme také zkratky označující váhy, míry a měnu (fl. = florenus, obvykle v gen. pl. florenorum; mil. = milliarium/milliaria)

Číslovky

Psaní číslovek kritická edice přebírá z hlavního rukopisu a reflektuje všechny varianty psaní ve vedlejších rukopisech. Komentovaná edice se zjednodušeným textově kritickým aparátem se řídí pravidly psaní v češtině, tj. základní i řadové číslovky do třinácti včetně rozepisuje slovy, ostatní přepisuje do číslic; číslovky v marginálních vodících poznámkách a sumářích jsou v edici vždy uváděny číslovkou. Jsou-li číslovky v hlavním rukopisu vyjádřeny kombinací číslice a příslušné koncovky v horním indexu, je upřednostňován slovní přepis (*III^{ae} probationis, feria 6ta* > *tertia probationis, feria sexta*). Časové údaje, konkrétně letopočty a dny v měsíci, i kdyby byly v rukopisech rozvedeny slovy, převádíme kvůli přehlednosti na arabské číslice a slovní zápis se ponechává pouze u názvů měsíců. Varianty psaní vedlejších rukopisů edice se zjednodušeným textově kritickým aparátem neuvádí. U řadových číslovek

oba typy edice doplňují tečku v případech, kde ji hlavní rukopis nemá, s výjimkou letopočtů, kde ji s ohledem na úzus češtiny vždy ruší.

Interpunkce

Dobovou výdechovou interpunkci upravujeme na dnešní logickou a řídíme se Pravidly českého pravopisu. Rušíme tedy vesměs čárky před *et*, *atqve*, *-qve*, oddělujeme čárkami vedlejší věty či delší participiální celky (např. ablativy absolutní), čárkou nahrazujeme dvojtečku ve funkci odporovací. Čárkou nebo tečkou obvykle nahrazujeme středník, jehož funkcí bývá prosté přiřazení, někdy však nese i význam vysvětlovací. Otazníky v nepřímých otázkách upravujeme na tečku.

Vykřičníky ponecháváme ve větách zvolacích, ale následující minuskuli měníme na majuskuli. Podobně vykřičník za citoslovci či oslovením buď ponecháváme a následující malé písmeno přepisujeme na velké, nebo častěji vykřičník nahrazujeme čárkou, popřípadě vypouštíme (za citoslovci) a minuskuli ponecháváme. Vložená zvolání a řečnické otázky oddělujeme pouze čárkou.

Volba a úprava databáze

Jako databáze pro ukládání dat využívaných e-edici, resp. excerpovaných z editovaných textů jsme využili Bio-bibliografické databáze řeholníků.

Bio-bibliografická databáze řeholníků v českých zemích v raném novověku (<http://www.hiu.cas.cz/cs/databaze/bio-bibliograficka-databaze.ep/>) vznikla v roce 2010 a byla koncipována jako prostor ke shromažďování informací o životě řeholních společenství. Nejprve byly akcentovány biografické informace a jejich pramenné zdroje. Posléze se databáze se rozvinula do dvou hlavních modulů: databáze hlavních autorit (= databáze řeholníků 17. a 18. století z českých zemí, tj. biografická) a katalog rukopisů (= databáze narativních historiografických pramenů řeholní provenience 17. a 18. století, tj. bibliografická). Dalšími bibliografickými moduly jsou katalog starých tisků a katalog knih, které však mají pouze podpůrnou funkci a neslouží k primárně ke katalogizaci knih a starých tisků.

Databáze je budovaná na základě principů obvyklých v podobných strukturách: Musí dodržovat zásady kompatibility a poskytovat dostatečnou flexibilitu pro zpracování specifických dat. Musí poskytovat informace s maximální přesností a být otevřená zejména doplňování a opravám dat i struktury. Zatímco katalogy knih a starých tisků plně respektují

knihovnické standardy užívané NK ČR, popis rukopisů je shodný s popisovými formuláři užívanými v Databázi bohemikálních rukopisů. Při tvorbě formulářů pro vyplňování dat pro osoby, korporace a akce jsme naráželi od počátku na problém, jak skloubit požadavek kompatibility (pravidla pro jmenné autority RDA, dříve AACR2; formáty pro autority MARC21 a UNIMARC) databáze se snahou o maximální vytěžení historických biografických pramenů.

Většina informací sledovaných naší databází je totiž z hlediska vytváření autorit bibliografického popisu nadbytečná. Jde však o důležité a mnohdy často vyhledávané a ověřované údaje, proto jsme se pro jejich zachycení rozhodli vytvářet pole označená třípísmenným kódem s podpoli strukturovanými obdobně jako podpole v číselných tříznakových polích mezinárodního formátu. Tento nestandardní postup knihovnické systémy jinak umožňují použít pro speciální údaje konkrétních institucí, např. lokaci, signaturu apod. Vycházeli jsme z filozofie maximální možné strukturovanosti přesné informace, k níž je možné vždy doplnit odkaz na pramenný zdroj, z něž vychází.

Pro evidenci osob a korporací byly využity formuláře vytvořené pro zápis biogramů řeholníků s tím, že pro ukládání vysvětlující poznámky o osobách a korporacích bylo využito podpole „a“ pole „Poznámka biografická Clavius“. Webový katalogizační lístek zůstal nezměněn, pouze byl přidán text výše zmíněné poznámky – viz příloha Databáze, obr. 1

Pro evidenci funkcí a pojmů bylo užito formulářů vytvořených programem CLAVIUS pro autority „Věcné téma“ (X50); pro svátky a jiné časové údaje „Chronologický termín“ (X48); pro lokality „Geografické jméno“ (X51). Krom polí nutných pro tvorbu záhlaví, evidenci aliasů, geografických souřadnic, je využito podpole „a“ pole „Poznámka biografická Clavius“. Nevypĺňuje se pouze u „Geografických jmen“ a u těch pojmů, které slouží jako vyhledávací termín a pro jejich zpřístupnění postačuje pouze překlad do češtiny evidovaný mezi aliasy (např. pojem „diabolus“ = „ďábel“; „partus“ = „porod“)

Úpravy provedené ve formulářích databáze pro evidenci staveb a předmětů vycházejí ze stejných principů a zásad, které byly uplatněny při vytváření formulářů pro evidenci biografických informací o řeholnících.

Základem je struktura polí pro vytváření autorit „Věcné téma“ doplněná dalšími poli standardu MARC 21 nebo databáze CLAVIUS.

Záhlaví – pole 150:

150 a (věcné téma): název objektu v jazyce textu

150 d (rozmezí dat): doba trvání objektu

150 c (Místo): lokalita umístění objektu nebo místo, pro které byl pořízen (Geografické jméno – volí se za slovníku)

Odkazy – pole 450 a 550

Propojení – pole 7XX – zachycuje propojení s jinými autoritami pomocí odkazu na jejich záhlaví (podpole „a“) a vyjádření vztahu pomocí podpole „e“, „slovní označení role“, viz obrazová příloha Databáze obr. 2

Odkazy na další zdroje

856 - Elektronické umístění a přístup – využívá se pro zachycení odkazů na záznamy o předmětech/stavbách v online evidenčních systémech (i neveřejných vyžadujících přihlášení), viz obrazová příloha Databáze obr. 3

670 – citace literatury

X00 (zvláštní pole databáze CLAVIUS) – odkazy na v systému uloženou fotodokumentaci (neveřejné – pole se na webovém lístku nezobrazuje), viz obrazová příloha Databáze obr. 4

Komentář

POZ – Poznámka CLAVIUS

Podpole „a“ (Poznámka biografický Clavius) = stručný popis stavby předmětu

Krom toho byly vytvořeny tři speciální formuláře označené třípísmenným kódem a sloužící

a) pro zapisování základních klasifikačních údajů o stavbě/předmětu – **OPT**

Pole se vyplňuje u všech předmětů/staveb, viz obrazová příloha Databáze obr. 5

T – typ objektu	Stanovuje typ či typy objektu	vyplňuje se výběrem ze slovníku opakovatelné povinné podpole
S – stav objektu	Charakterizuje současný stav stavby/předmětu	vyplňuje se výběrem ze slovníku opakovatelné povinné podpole
P – památková ochrana	Zachycuje stav památkové ochrany	vyplňuje se výběrem ze slovníku neopakovatelné povinné podpole
U – současné místění	Lokalita, kde se předmět nachází	vyplňuje se výběrem ze slovníku neopakovatelné nepovinné podpole

u – bližší určení	Určuje objekt nebo instituci, kde se předmět dnes nachází	vyplňuje se výběrem ze slovníku neopakovatelné vyplňuje se pouze u věcí publikovaných
t – typ námětu	Nabízí možnost vyplnit námět objektu	vyplňuje se výběrem ze slovníku opakovatelné nepovinné podpole
p – poznámka	Poznámka vztahující se k vyplněným podpolím	nepovinné podpole

b) pro ukládání pramenně doložených údajů o vzniku stavby/předmětu – OPO

Pole zachycuje informace o vzniku díla z konkrétního pramene. Pokud chceme zapsat údaje z více pramenů, musí být každá, byť dílčí informace, zapsána zvlášť pomocí opakování pole.

O – odpovědná osoba	Osoba mající nějakou souvislost se vznikem objektu	vyplňuje se výběrem ze slovníku (AT – Osobní jméno) opakovatelné
I – odpovědná instituce	Instituce/korporace mající nějakou souvislost se vznikem objektu	vyplňuje se výběrem ze slovníku (AT – Korporace) opakovatelné
e – slovní označení role	Charakterizuje vztah osoby/korporace ke vzniku objektu	vyplňuje se výběrem ze slovníku opakovatelné
f – související data	Datum vzniku objektu nebo jiný časový údaj známý z citovaného pramene	Neopakovatelné
q – zdroj údaje	Citace pramene	vyplňuje se výběrem ze slovníku unifikovaných názvů, které odkazují na pramen popsany v katalogu rukopisů opakovatelné jen tehdy, když se jedná o citaci různých rukopisů téhož textu

		v případě zaznamenání údajů uvedených přímo na objektu se podpole nevyplňuje
Q – zpřesnění zdroje	Uvádí přesné f. nebo p.	
p – poznámka	Poznámka vztahující se k vyplněným podpolím	nepovinné podpole

c) pro ukládání pramenně doloženého fyzického popisu stavby/předmětu **OPZ**

Zachycuje fyzický popis objektu vycházející z předmětu samotného nebo z citovaného pramene, popis z více zdrojů nekombinujeme, ale příslušné informace uvádíme s přesnou citací.

U – bližší určení charakteru objektu	Zachycuje konkrétní typ objektu odvozený z citovaného pramene; pro vložené více charakteristik vycházejících z téhož zdroje lze zopakovat	Může se vyplnit výběrem ze slovníku Opakovatelné
m – použitý materiál	Zachycuje materiál objektu; pro vložené více charakteristik vycházejících z téhož zdroje lze zopakovat	vyplňuje se výběrem ze slovníku opakovatelné
t – technika	Zachycuje materiál objektu; pro vložené více charakteristik vycházejících z téhož zdroje lze zopakovat	vyplňuje se výběrem ze slovníku opakovatelné
P – popis	Stručný popis objektu	Neshoduje se s polem POZ podpole „a“
q – zdroj údaje	Citace pramene	vyplňuje se výběrem ze slovníku unifikovaných názvů, které odkazují na pramen popsany v katalogu rukopisů

		opakovatelné jen tehdy, když se jedná a citaci různých rukopisů téhož textu v případě zaznamenání údajů uvedených přímo na objektu se podpole nevyplňuje
Q – zpřesnění zdroje	Uvádí přesné f. nebo p.	
p – poznámka	Poznámka vztahující se k vyplněným podpolím V případě, že je potřeba zachytit nápis na objektu, je třeba použít její opakování	nepovinné podpole
r – rozměry	uvádí rozměry objektu pokud, nejsou uvedeny v jiných zdrojích	

Pole **OPO** a **OPZ** se vyplňují u předmětů a staveb nedochovaných a těch, které nejsou evidovány v žádných odkazatelných zdrojích, viz obrazová příloha Databáze obr. 6; a, b. U objektů již podobně zpracovaných jinde se vyplňují jen údaje, které popis zásadně doplňují či opravují, viz obrazová příloha Databáze obr. 7

V polích OPO a OPZ neopakujeme údaje dostupné jinde a na příslušný zdroj údajů odkážeme v poli 856.

Ediční šablona a její úpravy

Jak již bylo řečeno v úvodu, při přípravě digitální edice *literae annuae* jsme vycházeli z *Metodiky pro přípravu a zpracování elektronických edic starších českých textů*,⁴⁵ kterou však bylo nezbytné pro potřeby našeho projektu doplnit a v některých případech upřesnit. Spolu s tím bylo nezbytné upravit i technické pomůcky, které slouží k přípravě digitální edice a generování formátu TEI; na těchto úpravách jsme spolupracovali s „Výzkumnou infrastrukturou pro diachronní bohemistiku“ (RIDICS, <http://vokabular.ujc.cas.cz>), která byla podpořena projektem MŠMT č. LM2015081, a dále s firmou LANius, s.r.o., která pro potřeby projektu upravila databázový systém Clavius.

Modifikace metodiky a souvisejících nástrojů se týkala následujících oblastí: zpracování edice několika pramenů v rámci jednoho dokumentu; sémantické komentáře specifické pro edici *literae annuae*; nové styly pro zachycení relevantních prvků edice; zásady pro zápis specifických edičních zásahů; organizace práce.

Zpracování edice několika pramenů v rámci jednoho dokumentu

Úvodní tabulka s metadaty byla rozšířena tak, aby obsahovala údaje o výchozím rukopisu pro edici a doplňující údaje o pěti dalších pramenech. K jednotlivým pramenům je možné přiřadit identifikátor (arbitrární zkratku, která se mj. používá při identifikaci různosti v textově-kritickém aparátu), kategorii (zda jde o koncept, předlohu popisu nebo opis). Dále byl doplněn oddíl pro fyzický popis rukopisu. V návaznosti na tyto nové prvky byla upravena také aplikace, která eviduje jednotlivé elektronické edice a řídí jejich zpracování během transformace do formátu TEI.

Sémantické komentáře specifické pro edici *literae annuae*

Nástroj eEdice umožňuje vkládat do dokumentu vlastní typy komentářů. Úpravy eEdice sloužily k tomu, aby při vkládání vybraných typů sémantických komentářů (jména, místa, stavby, předměty, události, pojmy, funkce) došlo ke komunikaci s externím databázovým systémem (v našem případě Clavius), kde bylo možné dohledat relevantní databázový záznam a přenést základní údaje zpět do elektronické edice (zejména identifikátor záznamu a jeho základní popis). V databázovém systému u daného záznamu se zároveň uložila informace o

⁴⁵ ČERNÁ, Alena M. – LEHEČKA, Boris, *Metodika přípravy a zpracování elektronických edic starších českých textů* [online]. Praha: Ústav pro jazyk český AV ČR, v. v. i., oddělení vývoje jazyka 2015, aktualizace 11. 2. 2016 [cit. 29. 8. 2020]. Dostupné z: https://vokabular.ujc.cas.cz/soubory/nastroje/Methodics/Methodika_pripravy_a_zpracovani_elektronickych_edic_DF12P01OVV028.pdf.

pagině a prameni, k němuž se sledovaný jev vztahuje. Tyto informace sloužily v závěrečných fázích přípravy ke generování rejstříků v rámci dokumentu TEI s podrobnými údaji o dílčích položkách.

Nové styly pro zachycení relevantních prvků edice

Při zpracování edice *litterae annuae* jsme využívali podstatnou část znakových a odstavcových stylů, které eEdice nabízela. Pro snazší automatizované zpracování jsme tuto nabídku rozšířili o odstavcové styly, které se týkají edičního komentáře: v rámci hlavičky TEI <teiHeder> lze pomocí dílčích elementů (jako <handDesc> a <encodingDesc>) zachytit specifické oblasti edičního zpracování publikovaných pramenů, což v dosavadním pojetí edičního komentáře nebylo možné. Viz příloha č. 1 – Přehled používaných stylů v šabloně eEdice.

Zásady pro zápis specifických edičních zásahů

Jelikož v případě *litterae annuae* může jeden dokument obsahovat znění několika pramenů, museli jsme řešit, jak označit začátek strany, aby bylo zřejmé, kterého pramene se údaj týká. Využili jsme identifikátor pramene (uváděný v úvodních tabulkách s metadaty), který je od označení čísla strany, popř. folia, oddělen dvojtečkou. Pokud se začátek strany nachází na tomtéž místě ve více pramenech, oddělují se od sebe mezerou. Příklady:

T:175r P:128r B:122r R:335 **TM1** Annuae Collegii...

... sed etiam ad omnium aedificationem **P:128v** mori. Et ita **[P, B, R]** **et** **[T]** **[T,**
R] **[omnino]** **[P, B]** **B:122v** mortuus est.

Při zachycení variantních znění z ostatních rukopisů bylo potřeba zřetelně vymezit, jaké pasáže vstupují do vzájemných vztahů a z jakých pramenů pocházejí. Pro tyto případy se používá znakový styl *relátor* a párové složené závorky ({}) pro označení pasáže která představuje samostatný souvislý celek v jednom prameni (popř. ve skupině pramenů), zatímco párové špičaté závorky (<>) ohraničují skupinu vzájemně souvisejících pasáží z různých pramenů. Za koncovou složenou závorkou (}) následuje v hranatých závorkách ([]) identifikátor pramene, z něhož úsek pochází; je-li pramenů více, oddělují se čárkou a mezerou.⁴⁶

⁴⁶ Označení pramene je shodné s identifikátorem, který je uveden v úvodních tabulkách s metadaty k jednotlivým pramenům. Pramene jsou označeny znakovým stylem *autor různocnění*.

Párové složené závorky bez textu ({}) označují případy, kdy je text v určitém rukopise vynechán. Příklady použití:

Vixerunt hoc anno <{1702}[T, P]{1702do}[B]> in collegio...

Certe Princeps <{Eckenbergicus}[P, B, R]{Eccenbergicus}[T]><{}[P, B, R]{illieo}[T]>...

Organizace práce

Příprava textu digitální edice probíhala na počítačích s instalovaným textovým procesorem Microsoft Word 2010 a instalovaným doplňkem eEdice, upraveným pro potřeby projektu *literae annuae*. Během zpracování poznámkového aparátu, tj. při komunikaci se systémem Clavius, není možné dokument s edicí přejmenovávat, neboť v systému Clavius se uchovávají odkazy na výskyt objektu v konkrétním prameni, resp. skupině pramenů, které v tomto případě reprezentuje jeden dokument.

Transformace dokumentu do formátu XML TEI

Pro převod dokumentů z formátu DOCX do standardizované podoby XML TEI jsme mohli využít nástroje vyvinuté pro staročeské edice (viz Černá – Lehečka, 2015, s. 39). Nebylo potřeba se zabývat exportem do všech formátů (jako je např. PDF nebo vertikála), na druhou stranu bylo nezbytné upravit transformaci do formátu TEI tak, aby reflektovala nově zahrnuté prvky (znakové a odstavcové styly, zásady pro zápis specifických edičních zásahů). Pro tyto účely jsme transformaci doplnili o několik transformačních šablon XSLT, které nové prvky dohodnutým způsobem převedly na odpovídající elementy podle standardu TEI.

Novým prvkem v procesu transformace byla práce s databázovými položkami, resp. přejímání údajů z databáze a jejich adekvátní zachycení ve formátu TEI a začlenění do výsledného dokumentu. V tomto případě se jako nejsnadnější řešení ukázal vývoj samostatné aplikace (v programovacím jazyce C#), která na základě údajů z dokumentu (každý sémantický komentář obsahoval identifikaci databázového záznamu) a údajů z databáze (lišících se podle druhu popisované entity) sestavil dílčí rejstříky podle jednotlivých typů údajů (osoby, korporace, místa, události, stavby, pojmy, předměty movité a nemovité, data). Tyto seznamy následně tvořily jeden ze vstupů pro XSLT transformaci, která je vložila na odpovídající pozici v hlavičce dokumentu (<teiHeader>) a odkazy na jednotlivé položky v textu nahradila

odpovídajícími elementy (např. <persName>, <orgName> apod.). Pro konečnou revizi textu ve formátu XML TEI jsme používali editor Oxygen.⁴⁷

⁴⁷ <https://www.oxygenxml.com/>

Příprava obrazového materiálu

Součástí elektronické edice *litterae annuae* jsou také digitální kopie jednotlivých dochovaných rukopisů. Tyto materiály byly získány z paměťových institucí, které prameny uchovávají. Digitalizáty, které se podařilo získat, mají rozličné formáty (snímky barevné a v odstínech šedi, skeny jednotlivých stran a folií, různá rozlišení skenů v dpi).

Použitý publikační systém EVT (viz dále) umožňuje propojení digitální podoby textu s jeho obrazovou kopií buď na úrovni stránek (pomocí elementu `<pb>`) nebo řádků (`<lb>`). Jelikož dochované rukopisy využívají pouze jednosloupcový formát, bylo potřeba jednotlivé digitalizáty formálně upravit tak, aby rozměry, formátem i rozlišením vypadaly co nejvíce podobně.

K tomuto účelu jsme využili opensourcový program Scan Tailor,⁴⁸ který slouží k dávkovému zpracování obrazových dat. Program pracuje s daty uloženými v jedné složce (případně podsložkách) a při transformaci umožňuje se vstupními obrázky provádět následující operace: upravit orientaci stran (otočením o 90, popř. 180 stupňů), rozdělení folií na jednotlivé strany (dvoustrana se rozdělí na samostatné strany), detekce a oříznutí prázdných okrajů kolem textu, vyrovnaní řádků pomocí jemného pootočení obrázku, nastavit výstupní parametry obrázků (zejména formát a velikost DPI).⁴⁹

Výhodou zvoleného programu je zejména to, že úpravy obrazu umí sám detekovat⁵⁰ a aplikovat na všechny soubory ve složce. Pokud nějaký obrázek obsahuje nestandardní prvky, je možné jednotlivé kroky u daného souboru nastavit individuálně (případně aplikovat na všechny následující soubory v sadě dat). Zpracování obrázků je možné uložit jako samostatný projekt a v případě potřeby znovu aplikovat.

Pro potřeby elektronické edice *litterae annuae* jsme digitalizáty z jednotlivých institucí ukládali v samostatných složkách. Součástí názvu souboru bylo také označení strany (např. *1702_B_VKOL_M III 24-3_122r.jpg*). Po transformaci digitálních obrázků byly výsledné soubory pojmenované tak, aby název obsahoval identifikaci pramene, roku a strany (folia), např. *B-1702-122r.tif*. Tento formát pojmenování se uplatnil při generování výsledného dokumentu TEI, zejména elementu `<pb>`, který určuje začátek strany. Systém EVT vyžaduje,

⁴⁸ <https://github.com/scantailor/scantailor>

⁴⁹ Scan Tailor umí také některé pokročilé funkce, jako např. odstranění obrazového šumu (tmavých bodů vzniklých v důsledku skenování) nebo vyrovnaní zakřivení (které se objevuje na vnitřních při digitalizaci sešitých stran publikace). Tyto funkce jsme však v projektu nevyužívali.

⁵⁰ Většina automaticky nabízených úprav znamenala vylepšení kvality obrazu (např. rozdělní dvojstrany na samostatné strany, pootočení ap.), problémy byly s rozpoznáním prázdných okrajů kolem textu, kdy program ignoroval některé marginální poznámky nebo přípisky.

aby identifikátor strany (hodnota atributu `@xml:id`)⁵¹ měl stejný název jako obrázek dané strany (bez přípony).

Soubory jednotlivých stran se umisťují do podsložky *images* v datové složce systému EVT. Soubory nelze rozčlenit do samostatných složek podle rukopisů, takže je potřeba zajistit, aby měl každý soubor jedinečný název.

⁵¹ Kvůli formálním požadavkům, které musí hodnota atributu splňovat (viz <https://www.w3.org/TR/xml-id/>), není např. možné, aby označení obrázku začínalo číslicí.

Vizualizace a online zpřístupnění edice

Pro vizualizaci výsledných xml souborů jsme se rozhodli použít open source nástroj Edition Visualization Technology (EVT)⁵² vyvíjený na Universitě v Pise týmem vedeným profesorem Robertem Rossellim Del Turco.⁵³ EVT poskytuje jednoduché a dobře modifikovatelné prostředí pro zpřístupnění digitálních edic vytvořených podle standartu XML TEI. Nástroj původně vznikl v rámci projektu digitalizace staroanglického kodexu Vercelli Book,⁵⁴ postupně se však rozvinul v obecnou platformu pro webovou publikaci nejrůznějších typů dokumentů kódovaných ve standartu TEI. Mezi příklady úspěšného použití EVT můžeme uvést například digitální edici kodexu Codice Pelavicino⁵⁵ nebo ze studentského programu Digital Editing of Medieval Manuscripts (DEMM)⁵⁶ vzešlá digitální edice rukopisu Fragmentum prebendarum⁵⁷.

Systém EVT představuje dynamicky se rozvíjející platformu. Prvotní verze byla založena na postupné XSLT transformaci (eXtensible Stylesheet Language Transformations) XML souboru do podoby webové aplikace pomocí řetězce navazujících modulárních XSLT stylů (XSLT stylesheets). Vzhledem k nutnosti přizpůsobení systému pro obecnější použití byla od verze 2.0. xslt transformace nahrazena použitím technologií AngularJS a JavaScript Framework. Vstupní data ve formátu XML jsou tak transformována pomocí série JavaScriptů a poté uložena ve formátu JSON (JavaScript Object Notation) a vizualizována pomocí zpracovaného systému kaskádových stylů (CSS, Cascading Style Sheets).⁵⁸

⁵² <http://evt.labcd.unipi.it/>
<https://sourceforge.net/projects/evt-project/>
<https://github.com/evt-project/>

⁵³ DI PIETRO, Chiara, - ROSSELLI DEL TURCO, Roberto, Between Innovation and Conservation: The Narrow Path of User Interface Design for Digital Scholarly Editions. *Digital Scholarly Editions as Interfaces*, vol. 12, BoD, 2018, pp. 133–63. kups.ub.uni-koeln.de, <https://kups.ub.uni-koeln.de/9085/>; MONELLA, Paolo – ROSSELLI DEL TURCO, Roberto, *Extending the DSE: LOD Support and TEI/IIIF Integration in EVT*. *Umanistica Digitale*, 2020, p. 10. <http://amsacta.unibo.it/6316/>; ROSSELLI DEL TURCO, Roberto, *EVT Development: An Update (and Quite a Bit of History)*. 2014, <https://visualizationtechnology.wordpress.com/2014/01/26/evt-development-an-update-and-quite-a-bit-of-history/>; ROSSELLI DEL TURCO, Roberto et al, *Edition Visualization Technology: A Simple Tool to Visualize TEI-Based Digital Editions*. JOURNAL OF THE TEXT ENCODING INITIATIVE, no. Issue 8, 2015, pp. 1–21, <https://doi.org/10.4000/jtei.1077>; ROSSELLI DEL TURCO, Roberto, et al., *Progettazione e implementazione di nuove funzionalità per EVT2: lo stato attuale dello sviluppo*, *Umanistica Digitale*, no. 7, 2019, pp. 5–21. umanisticadigitale.unibo.it, <https://umanisticadigitale.unibo.it/article/view/9322>; ROSSELLI DEL TURCO, Roberto, *Designing an Advanced Software Tool for Digital Scholarly Editions*, *Textual Cultures*, vol. 12, no. 2, Aug. 2019, pp. 91–111. DOI.org (Crossref), <https://doi.org/10.14434/textual.v12i2.27690>.

⁵⁴ <http://vbd.humnet.unipi.it/>

⁵⁵ <http://pelavicino.labcd.unipi.it/>

⁵⁶ <https://www.digitalmanuscripts.eu/>

⁵⁷ PACOVSKÝ, Karel: *Fragmentum prebendarum. Komentovaná kritická edice a překlad rukopisu svatojiřských kanovníků ze 14. století*, Praha 2018, dipl. práce, <https://is.cuni.cz/webapps/zzp/detail/190874/>
<http://fragmentum.hys.cz/>

⁵⁸ <http://evt.labcd.unipi.it/>

Cílem autorů bylo vytvořit komplexní nástroj, který by umožnil online publikování digitálních edic připravených podle doporučení konsorcia TEI i uživatelům bez širších znalostí webového programování. Vlastní zprovoznění systému je z uživatelského hlediska velmi jednoduché. Adresářovou strukturu EVT stačí nakopírovat na webový server a do datového adresáře umístit připravené xml soubory a obrazové soubory digitalizátů. EVT nabízí celou řadu možností přizpůsobení, a to jak v nastavení uživatelského rozhraní v konfiguračním souboru, tak v oblasti zobrazování jednotlivých TEI elementů za použití uživatelských kaskádových stylů. Jednoduchou modifikaci uživatelského rozhraní je možné nakonfigurovat také prostřednictvím připraveného webového rozhraní EVT2-Config-Generator.⁵⁹ Úpravou jazykového JSON souboru lze dosáhnout regionální lokalizace a překladu uživatelského rozhraní do národních jazyků. Protože projekt vývoje EVT je realizován jako open source, je také možné podílet se přímo na tvorbě programového kódu prostřednictvím platformy GitHub.⁶⁰

V nejnovější verzi může být EVT využito pro publikování diplomatické nebo kritické edice zpracované podle pravidel konsorcia TEI (TEI Guidelines).⁶¹ Kritická edice však musí být zpracována metodou paralelní segmentace (TEI Parallel Segmentation Method).⁶² Pro práci s digitalizovanými obrazy jednotlivých folií rukopisu používá EVT vestavěný prohlížeč OpenSeaDragon,⁶³ který podporuje většinu běžně používaných obrazových formátů.

V rozhraní EVT je možné nastavit požadovanou ediční úroveň (diplomatická – interpretační – kritická) případně ponechat možnost jejího výběru na uživateli. Na navigační liště lze vybírat mezi různými režimy práce s edicí (čtení textu – obraz/text – kolace jednotlivých rukopisů) – viz obrazová příloha Vizualizace, obr. 1.

V samostatném okně se zobrazují důležitá metadata uložená v hlavičce dokumentu (*<teiHeader>*) zejména obsah elementů *<fileDesc>* a *<sourceDesc>* včetně popisu rukopisu uváděném v elementu *<msDesc>*. Součástí těchto metadat jsou také rozšiřující informace z oddílů *<front>* a *<back>* zahrnující obvykle i příslušnou bibliografii. Podle elementů *<div>* a *<pb>* je na tomto místě také automaticky generován obsah dokumentu - viz obrazová příloha Vizualizace, obr. 2. V případě kritické edice zahrnující více rukopisů je možné v samostatném

EVT 2.0. User Manual:

<https://sourceforge.net/projects/evt-project/files/EVT%20js%20-%20User%20manual.pdf/download>

⁵⁹ <http://evt.labcd.unipi.it/evt2-config/>

⁶⁰ <https://github.com/evt-project/evt-viewer>

⁶¹ <https://tei-c.org/Guidelines/P5/>

⁶² <https://tei-c.org/release/doc/tei-p5-doc/en/html/TC.html#TCAPPS>

⁶³ <https://openseadragon.github.io/>

okně zobrazit jejich seznam (witness list) kódovaný v elementu `<listWit>`) - viz obrazová příloha Vizualizace, obr. 3.

Kritický a další poznámkový aparát je možné zobrazovat buď přímo v textu (inline) nebo v paralelním okně – viz obrazová příloha Vizualizace, obr. 4. Kromě textově kritického aparátu (elementy `<app>`) a poznámkového aparátu (elementy `<note>`) je možné v edici pracovat též s odkazy na další zdrojové xml dokumenty obsahující například překlad textu nebo analogie.

Pro kritickou edici je možné zvolit preferovaný rukopis, případně nastavit nesignifikantní textové varianty, které nebudou zobrazovány v hlavním textu edice. Pro lepší orientaci v textu slouží barevné filtry konfigurovatelné jak pro hlavní text (lemma filters), tak pro jeho textové varianty (variant filters). EVT umí pracovat i s edicemi obsahující několik verzí dokumentu (recensio) zpracovaných na základě kolace odlišných rukopisů.

K užitečným funkcím EVT patří mimo jiné automatické propojování textu edice s digitálními obrazy dokumentu (image-text linking), které může být podle způsobu kódování realizováno na úrovni stránek (`<pb>`) nebo jednotlivých řádků (`<lb>`). Volitelnými nástroji jsou též funkce „nástenka“ (PIN Tool) a „teplotní mapa“ (Heat Map). Nástenka umožňuje „ukládat“ vybrané položky kritického aparátu nebo rejstříková hesla do zvláštního rámečku pro pozdější rychlé použití. Použitím funkce Heat Map je možno v textu edice barevně zvýraznit jednotlivé textové varianty. Samozřejmou součástí aplikace je i vlastní fulltextový vyhledávač – viz obrazová příloha Vizualizace, obr. 5 a 6. Stěžejní funkcionalitou EVT je však práce s obsahovou analýzou dokumentu, resp. s takzvanými „jmennými entitami“ (named entities) a jejich seznamy (lists), které na poli digitálních edic nahrazují rejstříkové položky. V současné verzi EVT dokáže zpracovat elementy `<persName>`, `<placeName>`, `<orgName>` a jejich vazbu na detailní informace uváděné v příslušných seznamech `<listPerson>`, `<listPlace>`, `<listOrg>`. Pro edici *literae annuae* výhledově jednáme s týmem tvůrců EVT o zprovoznění analogických entit `<objectName>/<listObject>`, `<event>/<listEvent>` a `<term>/<list type=“term“>`. Kliknutím na barevně označenou „jmennou entitu“ v textu edice se pro ni zobrazují nejen podrobnosti uvedené v „rejstříkovém“ seznamu včetně pro nás zásadního hyperlinku na databázi BBDR, ale i odkazy na další výskyty položky v edici – viz obrazová příloha Vizualizace, obr. 7 a 8.

Kromě výše zmiňovaných jmenných entit lze v textu edice barevně zvýraznit i libovolné další TEI elementy vztahující se k obsahové stránce dokumentu, např. časové údaje obsažené v elementu `<date>` nebo měrné jednotky elementu `<measure>` - viz obrazová příloha Vizualizace, obr. 9.

Dosavadní výsledky použití metodiky

Navržená metodika byla testována na dvou vybraných rukopisech *literae annuae*. Výběr konkrétních let probíhal s ohledem na potřeby prověření fungování metodiky. Pro ověření funkčnosti kompletní textově kritické edice byl vybrán rok 1702. Pro obsahovou analýzu, práci s rejstříkovými položkami a testování propojení s databází BBDR (viz výše) jsme zvolili kratší text roku 1729.

Výsledné vizualizace digitální edice vybraných dokumentů jsou zveřejněny na serveru reholnici.hiu.cas.cz:

1702 – úplná textově kritická edice s digitalizáty

<http://reholnici.hiu.cas.cz/literaeannue/1702/>

1729 – komentovaná edice se zjednodušeným textově kritickým aparátem

<http://reholnici.hiu.cas.cz/literaeannue/1729/>

Přípravné materiály digitální edice, zejména zpracování textů v šabloně programu MS Word eEdice, jejich kompletní převod do standardu XML TEI 5 a konfigurační soubory publikačního nástroje EVT, jsou k dispozici v příloze této metodiky. Viz příloha č. 2–7.

Úplná textově kritická edice – LA 1702

Výroční zpráva za rok 1702 byla editována na základě rukopisu dochovaného v konvolutu pocházejícího z archivu telčské koleje (rukopis T). Rukopis zprávy o koleji je patrně autografem autora, zprávy o misích otců třetí probace mohou být opisem či autografem jiného autora.

Text je členěn na dvě kapitoly, které jsou pouze v rukopise T psány jinými rukama. Rozličné autorství obou textů není vyloučeno. Text o koleji je stručnější, misijní činnost je popsána dosti podrobně, jsou uvedeny cíle misijních cest, kvantifikace činností jsou uvedeny jak v textu, tak v sumáři, v rukopisu T je navíc zdůrazňují marginálie psané jinou rukou.

Všechny dochované rukopisy vznikly v Telči. Rukopis T sloužil s jistotou jako podklad pro vznik dalších opisů, které byly provedeny dvěma odlišnými písaři. Jeden z nich vyhotovil obě verze zařazené do konvolutů kolujících po provincii (P, B), přičemž tyto texty jsou téměř

shodné. Druhý písař vyhotovil text zaslaný na generalát do Říma (R) a tato verze vykazuje drobné rozdíly oproti znění předlohy i dalším opisům.

Text edice je zpracován na základě kolace všech dostupných rukopisů, přičemž zvolený hlavní rukopis (T) určuje také ortografickou podobu textu, členění do větných celků a odstavců. V hlavním rukopisu jsou označeny i písařské škrty, a to s rozlišením, zda se jedná o autorské škrty nebo zásahy korektora. Emendace zjevných chyb hlavního rukopisu jsou vždy podloženy čtením vedlejších rukopisů. Části textu, které jsou doloženy pouze v hlavním rukopise, jsou do edice zahrnuty jen tehdy, pokud přinášejí zásadní informace, které nejsou v rozporu se zněním vedlejších rukopisů. Tato čtení, podobně jako všechna místa, kde editoři upřednostnili čtení vedlejších rukopisů, jsou označena šifrou autora edičního zásahu (atribut XML TEI @resp). Čtení ostatních rukopisů zohledňuje především textové varianty (pořadí slov, užití synonym, morfologické varianty) a důležité ortografické varianty, zejména u vlastních jmen a toponym (Slavonicium/Slabonicium, Kinicius/Künitzium). Reflektuje také opravy, které ve vedlejších rukopisech provedl jejich písař či korektor textu. Edice nereflektuje odlišnou grafickou podobu skupin qv/u sv/su a distribuci grafémů i/j a u/v s ohledem na vnímání jejich hláskové platnosti. Základní tendenci v jejich užívání uvádíme ve fyzickém popisu jednotlivých rukopisů.

Prováděné editorské zásahy přinášejí změny týkající se pouze grafické podoby textu, do fonetické podoby v podstatě nezasahují. Při transkripci jsou ponechány jevy, u nichž byli písaři hlavního rukopisu důslední. Variantní psaní stejných slov sjednocujeme ve prospěch verze obvyklejší v raněnovověkých textech.

Textově kritická edice výroční zprávy za rok 1702 je doplněna kompletními digitalizáty všech čtyř dochovaných rukopisů. Publikací nástroj EVT pak poskytuje uživatelům edice poměrně komfortní prostředí práci s nimi (náhledy, zoomování, zobrazení celých stránek, navigace po jednotlivých foliích atd.) – viz obrazová příloha Výsledky obr. 1 a 2. Protože však bylo EVT původně určeno pro publikaci jednotlivých rukopisů a funkcionalita textově kritické kolace z vícera rukopisů byla přidána až v nejnovější verzi, bude dokonalé propojení digitalizátů s texty variálních rukopisů ještě předmětem dalšího vývoje aplikace.

Systém však již nyní nabízí zpracovaný systém práce s kolací jednotlivých textů a řadu možností vizualizace textových variant. V hlavním textu edice jsme použili možnost filtrovat textové varianty podle zásahů jednotlivých editorů (zejména v případech, kdy bylo potřeba rozhodnout, kterou z variant upřednostnit při emendaci zjevných chyb v hlavním rukopisu) - viz obrazová příloha Výsledky obr. 3. Textové varianty lze navíc označit nástrojem HeatMap tak, že barva zvýraznění je tím intenzivnější, čím větší je množství textových variant (TEI elementů <rdg> pro danou položku textově kritického aparátu (<app>)). V konfiguračním

systému EVT jsme jako nesignifikantní (a tedy dále nezvýrazňované) varianty nastavili varianty ortografické – viz obrazová příloha Výsledky obr. 4

V režimu kolace jednotlivých rukopisů je pak možno barevně rozlišovat textové varianty (<rdg>) podle podrobnějšího klíče, který vychází z kombinace předem dohodnutého způsobu kódování textových variant v TEI a odpovídajícího nastavení konfigurace barevných filtrů v EVT – viz obrazová příloha Výsledky obr. 5.

Pro účely úplné textově kritické edice *literae annuae* jsme zvolili označování typů textových variant pomocí atributů *@type* a *@cause* elementu <rdg>. V edici rozlišujeme tři hlavní typy textových variant: různocnění (variant), oprava (correction) a ortografická varianta (orthographic). Samostatným typem „*marginalia*“ označujeme vodící marginální přípisky, které nějakým zásadním způsobem doplňují nebo zdůrazňují text, často upozorňují na kvantifikace uváděné v textu např. počty kázání, komunikantů atd. Mohou mít i funkci mezinadpisu či označení obsahu odstavce nebo zvýrazňují obsahovou strukturu textu např. označení *scholae*, *sodalitates* atd.

Atributem *@cause* rozlišujeme varianty podle způsobu zápisu nebo druhu textové úpravy. Podle nich může tento atribut nabývat hodnot *om* (vynechání), *del* (škrtnutí nebo vymazání), *add* (přidání, přípisek), *trans* (transpozice), *subst* (substituce, nahrazení), *supl* (doplnění textu) a *dittography* (chybné opakování slova).

Pro zaznamenání jednotlivých typů textových variant při přípravě edice v prostředí MS Word jsme využili přizpůsobené styly v šabloně E-edice. Podrobný přehled typů variant, použitých stylů a kódování TEI ukazuje tabulka v příloze. Viz příloha č. 8.

Kromě toho jsme při kódování textových variant používali atributy *@resp* pro zaznamenání jména odpovědného editora a *@hand* pro zápisy zásahů písařských rukou definovaných v popisu rukopisu.

Za pomoci nastavitelných filtrů textových variant v EVT lze pak v režimu kolace sledovat vybrané jevy samostatně nebo ve vybraných kombinacích. Označit si můžeme například jen marginální přípisky konkrétního korektora, sledovat postupný vývoj textu na opravách atd. - viz obrazová příloha Výsledky obr. 6. Vzájemně porovnávat můžeme pochopitelně také všechny dochované rukopisy – viz obrazová příloha Výsledky obr. 7.

Komentovaná edice se zjednodušeným textově kritickým aparátem – LA 1729

Stěžejním testovacím souborem pro metodiku evidence dokladů hmotné kultury v narativních pramenech je však komentovaná edice výroční zprávy roku 1729. Bylo pro ni použito zjednodušené kódování textově kritického aparátu, zato však byla obohacena o maximální množství obsahových komentářů, rejstříkových položek a dalšího poznámkového aparátu včetně propojení s databází BBDR. Hlavní důraz byl přitom kladen zpřístupnění informací o hmotných památkách zmiňovaných v textu zprávy.

Stejně jako v přechozím případě byl za hlavním rukopis edice výroční zprávy roku 1729 zvolen rukopis T, který byl uchováván v archivu koleje. Varianty jiných rukopisů dostaly přednost v případě zjevných chyb nebo ortografických anomálií užitých písařem rukopisu T.

Text tvoří jeden celek sestavený jedním autorem, kapitola věnovaná misiím otců třetí probace je neobvykle krátká a stručná, neobsahuje údaje o cílech cest ani specifikaci počtu vyslaných jezuitů. Zpráva je psána velmi hutným stylem poměrně vysoké úrovně. Autor užívá řadu méně obvyklých synonymických vyjádření a opisů. Všechny rukopisy byly pořízeny v telčském probačním domě čtyřmi písaři. Do textu opisů nebylo v Telči ani na provincialátě nijak zasahováno. Koncept ani prokazatelná předloha opisů se nedochovaly.

Ediční pravidla jsou podobná jako v případě úplné textově kritické edice, ve zjednodušené podobě textově kritického aparátu je však rezignováno na úplnou kolaci všech dochovaných rukopisů a hlavní rukopis (T) byl plně kolacionován pouze s jedním vedlejším rukopisem. Zjištěná různočtení a nejasná místa těchto rukopisů byla pak dále konzultována s dalšími dostupnými vedlejšími rukopisy. V hlavním rukopisu nejsou označeny písařské škrtky, evidovány jsou pouze zásahy korektora. Zjednodušená verze nereflektuje ani žádné opravy, které ve vedlejších rukopisech provedl jejich písař či korektor textu.

V kódování textových variant se nepoužívá výše zmiňovaná typologie s výjimkou označení ortografických variant. K edici roku 1729 nejsou prozatím pro zjednodušení připojeny digitalizáty.

Pro rok 1729 byly v šabloně E-edice zpracovány obsáhlé sémantické komentáře, včetně propojení na informace dostupné v databázi BBDR. Komentáře označují všechna místa v textu pramene, která zmiňují konkrétní osoby uváděné vlastním jménem nebo funkcí, místa a geografické názvy, jména institucí, spolků nebo korporací. Pro usnadnění čtení latinského textu a rozšíření vyhledávacích možností má zásadní význam také označování specifických latinských termínů vztahujícím se k jezuitskému řádovému prostředí ať už se jedná o obecné

pojmy jako např. kázání, svěcení, křivá přísaha nebo označení řadových funkcí a hodností např. regent semináře, prokurátor, rektor koleje, prefekt školy. Vysvětlení těchto pojmů je ukládáno do databáze BBDR. Kromě toho označujeme jako termíny i některá obecně užívaná slova nebo slovní spojení jako např. démon, magie, manželství, porod, zázrak, pro která sice neevidujeme vysvětlení v BBDR, ale předpokládáme jejich časté použití pro vyhledávání a proto je důležité v databázi evidovat zejména jejich aliasy.

Podobně jsou označovány také náboženské svátky a slavnosti včetně jejich přesně dohledané datace. V souvislosti s evidencí dokladů hmotné kultury považujeme však za stěžejní vyznačení všech zmínek o událostech spojených se stavbami a uměleckými předměty. Nejčastěji se jedná o záznamy o dokončení nebo opravách církevních staveb a pořízení uměleckých předmětů, ale i zprávy o hospodaření nebo činnosti nadací. Při vytváření komentářů v šabloně E-edice je zároveň možné zakládat nebo editovat příslušné záznamy v databázi (viz výše). Ukázkou komentářů v šabloně možno nahlédnout v příloze č. 5.

Sémantické komentáře byly poté za pomoci transformačního programu převedeny do formátu TEI 5. Pro osobní jména, místa, stavby a korporace bylo využito konceptu pojmenovaných entit (*named entities*) kódovaných elementy `<persName>`, `<placeName>` a `<orgName>`. Pro umělecké předměty a události se používají elementy `<object>` a `<event>`, u událostí navíc uvádíme zpřesňující atributy `@when` a `@where` pro místo a čas, kdy se událost odehrála. Pojmy a funkce jsou kódovány pomocí elementů `<term>` a `<gloss>`. Pro časové údaje (datace, svátky) je určen element `<date>` s atributem `@when`. Kromě označení v textu edice vytváří převodní program také automatické rejstříky resp. seznamy položek pojmenovaných entit ukládané v elementech `<listPerson>`, `<listPlace>`, `<listOrg>`, `<listEvent>`, `<listObject>`. Pro pojmy, funkce a svátky jsou vytvářeny obecné seznamy `<list>` s příslušnou hodnotou atributu `@type` (term, function, festivity). Do rejstříkových seznamů jsou z databáze BBDR automaticky přebírány některé zásadní údaje např. životní data osob, souřadnice míst nebo vysvětlivky pojmů. Vždy je přebírána poznámka zapisovaná do databáze při vytváření sémantického komentáře v šabloně E-edice. Zásadní pro rozšíření potenciálu vyhledávacích možností je přebírání variant osobních jmen, geografických názvů nebo překladů pojmů (aliasů) uložených v BBDR. Jednoznačnou identifikaci záznamů zajišťuje použití celého záhlaví záznamu v BBDR v atributu `@xml:id`. Propojení s databází je zajištěno jednak uvedením identifikačního čísla záznamu v BBDR v atributu `@source` a dále plného odkazu (permalinku) na konkrétní databázový záznam v elementu `<ref>` pro každou rejstříkovou položku. Provázanost mezi rejstříkovými položkami a jejich výskytem v textu edice je

zabezpečeno prostřednictvím atributu @ref, v kterém je obsažen odkaz na příslušné *xml:id* rejstříkové položky. Podrobněji viz přílohy č. 9 a 10.

Digitální edice publikovaná v prostředí EVT tak nabízí uživatelům řadu možností práce s obsahovými komentáři a rejstříkovými položkami. První z nich je barevné zvýraznění komentářových položek v textu, případně možnost zvýraznit jen některý typ položek např. umělecké předměty – viz obrazová příloha Výsledky obr. 8 a 9. Kliknutím na zvýrazněnou položku se nejprve otevře okno s informacemi obsaženými v rejstříkovém hesle s přímým permalinkovým propojením do databáze BBDR a odkazy na další výskyty položky v textu. U míst a staveb najdeme i zobrazení polohy místa na mapě – viz obrazová příloha Výsledky obr. 10 a 11.

Aplikace umožňuje samozřejmě i listování celými rejstříky v samostatném okně – viz obrazová příloha Výsledky obr. 12. Pro pohodlnou práci s rejstříkovými položkami lze využít také nástroj nástěnka (*pin tool*), do označeného prostoru aplikace si může uživatel vybrat často užívaná nebo zajímavá hesla, kde jsou mu k dispozici pro další použití bez nutnosti složitě listovat textem – viz obrazová příloha Výsledky obr. 13. Na některých místech je text doplněn klasickými poznámkami (<note>), které jsou určeny pouze pro elektronickou edici (neukládají se do databáze BBDR). Obsahují většinou drobné doplňující informace nebo vysvětlení např. u identifikace osob – viz obrazová příloha Výsledky obr. 14.

Konečná online vizualizace výsledných XML souborů je však stále ještě limitována funkcionalitou používané publikační aplikace. Jak již bylo řečeno výše, nástroj EVT je dynamicky se rozvíjející platforma, která se jeví do budoucna jako ideální prostředek pro publikování celé budoucí edice *literae annuae*, avšak ve stávající testovací „beta“ verzi nového uspořádání má ještě některá omezení. Především v oblasti propojení pojmenovaných entit a jejich rejstříkových hesel podporuje EVT prozatím jen elementy <persName>, <placeName>, <orgName>. O zprovoznění analogické služby pro elementy <objectName> a <event> intenzitně jednáme s autory aplikace. Plná funkcionalita obecných rejstříků <list>, v našem případě používaných pro definici pojmů, funkcí a svátků, by měla být k dispozici v příští verzi plánované na podzim tohoto roku. Do ní je připravováno také zprovoznění automatického chronologického rejstříku zpracovaného na základě elementů <date>.

V režimu kritické edice narážíme také na již výše zmiňované problémy s přesnou identifikací folií jednotlivých variantních rukopisů, zejména při odkazování na výskyty rejstříkových položek v textu (EVT odkazuje pouze na první element <pb> a opomíjí zmínky v ostatních rukopisech).

Největší slabinou aplikace je pro nás prozatím vyhledávací systém (*search engine*), který dosud funguje jen v režimu námi nevyužívané diplomatické edice. Jeho rozšíření pro režim práce s kritickou edicí by mělo být brzy k dispozici v další verzi. I tento systém však umožňuje jen fulltextové vyhledávání. Pro plné využití možností připravených komentovaných edic LA bude nezbytné doplnit fulltextové vyhledávání o specializovanou službu prohledávání rejstříků i samotného textu s využitím aliasů. Takové prohledávání je v XML dokumentech realizováno pomocí dotazovacího jazyka Xpath (*XML Path Language*),⁶⁴ který umí z XML dokumentu vybírat jednotlivé elementy, jejich hodnoty a atributy. Doprogramování takové vyhledávací služby do aplikace EVT nebylo v personálních, finančních ani časových možnostech projektu, ale bude nepochybně předmětem dalšího postupu výzkumu. Text edice ve formátu XML TEI však již je pro takové vyhledávání připraven. Vzorové dotazy a příklady vyhledávání v editoru Oxygen a za pomoci jazyka Xpath jsou prezentovány v obrazové příloze – viz obrazová příloha Výsledky obr. 15 -18.

⁶⁴ <https://cs.wikipedia.org/wiki/XPath>

Závěr

Předkládaná metodika poskytuje vzor postupu, jak zpřístupnit narativní text jako zdroj informací širšímu badatelskému okruhu. Využívá k tomu spojení elektronické edice se specializovanou databází.

Zpracování edice ve standardu XML TEI a její vizualizace pomocí EVT umožňuje na jedné straně zachovat původní podobu pramene včetně grafické struktury textu, evidence a správy verzí jednotlivých rukopisů a zpřístupnění jejich digitálních obrazů, a zároveň edici efektivně doplnit o informace extrahované z externí databáze nebo dalších digitálních zdrojů. Nástroj *Edition Visualization Technology* poskytuje uživatelsky přívětivé prostředí pro detailní studium publikované digitální edice umožňující nejen pohodlné obsahové a rejstříkové vyhledávání, ale i nástroje pro kolaci jednotlivých rukopisů a práci s textově kritickým aparátem.

Specializovaná databáze umožňuje ukládání dat excerpovaných z pramene, jejich interpretaci v kontextu dalšího výzkumu a také propojení těchto záznamů s centrální evidencí movitých i nemovitých památek. Databáze může shromažďovat také informace získané z jiných pramenů a zdrojů. Formuláře databáze mohou být vytvořeny tak, aby sloužily mimo jiné pro přípravu dat ke vložení do centrálních systémů evidence. Dále databáze slouží jako úložiště informací, které užívá eEdice pramene jako zdroj rejstříkových pojmů, jejich aliasů a vysvětlivek k nim, popř. dalších údajů (např. u osob dat a míst narození a úmrtí).

Zpřístupnění textu formou komentované edice umožňuje využít pramen široké paletě uživatelů. Dovoluje zkoumat text samotný, jeho jazykovou podobu i užité stylistické prostředky, zjednodušuje porozumění textu z hlediska obsahového, připravuje nástroj pro účinné vyhledávání v jazyce pramene i v češtině a poskytuje přístup k další informacím o zmiňovaných osobách, korporacích, akcích a movitých i nemovitých předmětech.

Seznam literatury

- BOBKOVÁ-VALENTOVÁ, Kateřina – BOČKOVÁ, Alena – JACKOVÁ, Magdalena, BAŽIL, Martin – PAUEROVÁ, Eva – ZDICHYNEC, Jan – ŽALUD, Zdeněk (edd.), *Sv. Jan Nepomucký na jezuitských školních scénách = Theatrum Neolatinum I*, Praha 2015, s. 51–60.
- BOČKOVÁ, Alena, *Historia S. Joannis Nepomuceni. Zpráva historická o životě sv. Jana Nepomuckého aneb Podoby barokního překladu*, Praha 2015, s. 143–164.
- BURGHART Marjorie, (ed.), *Digital Editing of Medieval Texts: A Textbook* [online].
- DARIAH Teach, [Training module] 2017 [cit. 2020-08-13]. Dostupné z: <https://www.digitalmanuscripts.eu/digital-editing-of-medieval-texts-a-textbook/>.
- BURGHART, Marjorie – PIERAZZO, Elena, *Digital Scholarly Editions: Manuscripts, Texts and TEI Encoding*. [online]. DARIAH Teach. [Training module] 2017 [cit. 2020-08-13]. Dostupné z: <https://teach.dariah.eu/course/view.php?id=32> Dostupné z:.
- BURNARD, Lou, *What is the Text Encoding Initiative?* [online]. OpenEdition Press, 2014 [cit. 2020-08-13]. DOI: 10.4000/books.oep.426. ISBN 9782821834590.
- CORPUS of Ioannes Dantiscus' Texts & Correspondence [online]. 2020, 2020-08-29 [cit. 2020-08-29]. Dostupné z: <http://dantiscus.al.uw.edu.pl/>.
- ČERNÁ, Alena M. – LEHEČKA, Boris, *Metodika přípravy a zpracování elektronických edic starších českých textů* [online]. Praha: Ústav pro jazyk český AV ČR, v. v. i., oddělení vývoje jazyka 2015, aktualizace 11. 2. 2016 [cit. 29. 8. 2020]. Dostupné z: https://vokabular.ujc.cas.cz/soubory/nastroje/Methodics/Methodika_pripravy_a_zpracovani_elektronickych_edic_DF12P01OVV028.pdf.
- DI PIETRO, Chiara – RSSELLI DEL TURCO, Roberto, „*Between Innovation and Conservation: The Narrow Path of User Interface Design for Digital Scholarly Editions.*“ *Digital Scholarly Editions as Interfaces*, vol. 12, BoD, 2018, pp. 133–63.
- DRISCOLL, Matthew James – PIERAZZO, Elena, (ed.), *Digital Scholarly Editing: Theories and Practices* [online]. Cambridge, UK: Open Book Publishers, 2016, 294 s. [cit. 2020-08-23]. DOI: 10.11647/OBP.0095. ISBN 9781783742400. ISSN 2054-2429. Dostupné z: <http://dx.doi.org/10.11647/OBP.0095.02>.
- EVT 2.0. User Manual: [online]. 2020, 2020-08-29 [cit. 2020-08-29]. Dostupné z: <https://sourceforge.net/projects/evt-project/files/EVT%20js%20%20User%20manual.pdf/download>.

MONELLA, Paolo – ROSSELLI DEL TURCO, Roberto, „*Extending the DSE: LOD Support and TEI/IIIF Integration in EVT*.“ Umanistica Digitale, 2020, p. 10.

<http://amsacta.unibo.it/6316/>.

NOVÁKOVÁ, Julie, *Edičně textologická pravidla pro vydávání latinských spisů J. A. Komenského*. Strojopis.

oXygen XML Editor [online]. 2020, 2020-08-29 [cit. 2020-08-29]. Dostupné z:

<http://www.oxygenxml.com>

PACOVSKÝ, Karel, *Fragmentum praebendarum. Komentovaná kritická edice a překlad rukopisu svatojiřských kanovníků ze 14. století*, Praha 2018, dipl. práce,

<https://is.cuni.cz/webapps/zzp/detail/190874/>.

PIERAZZO, Elena, *Digital scholarly editing: theories, models and methods*. New York: Routledge, 2016.

PRAŽÁK, Jiří – HOFFMANN, František – KEJŘ, Jiří – ZACHOVÁ, Irena, *Zásady popisu rukopisů*. Sborník Národního muzea – C XXVIII, 1983, s. 49–95

ROSSELLI DEL TURCO, Roberto, *EVT Development: An Update (and Quite a Bit of History)*. [on-line] 2014, [cit. 2020-08-13]. Dostupné z:

<https://visualizationtechnology.wordpress.com/2014/01/26/evt-development-an-update-and-quite-a-bit-of-history/>.

ROSSELLI DEL TURCO, Roberto et al., „*Edition Visualization Technology: A Simple Tool to Visualize TEI-Based Digital Editions*.“ Journal of the text encoding initiative, no. Issue 8, 2015, pp. 1–21, <https://doi.org/10.4000/jtei.1077>.

ROSSELLI DEL TURCO, Roberto et al., „*Progettazione e implementazione di nuove funzionalità per EVT 2: lo stato attuale dello sviluppo*.“ Umanistica Digitale, no. 7, 2019, pp. 5–21. <https://umanisticadigitale.unibo.it/article/view/9322>.

ROSSELLI DEL TURCO, Roberto, „*Designing an Advanced Software Tool for Digital Scholarly Editions*.“ Textual Cultures, vol. 12, no. 2, Aug. 2019, pp. 91–111. DOI: <https://doi.org/10.14434/textual.v12i2.27690>.

RYBA, Bohumil, *Pravidla pro transkripci latinských rukopisných textů*. Přepis ze strojopisu a grafická úprava Centrum medievistických studií, Praha 2000.

STEINER, Martin, *Ediční pravidla pro vydávání latinských spisů J. A. Komenského*. Listy filologické 122, 1999, č. 3–4, s. 232–240.

SVATOŠ, Martin, *Doporučení pro vydávání latinských pramenů v ediční řadě Fontes rerum Bohemicarum recentioris aevi (FRBRAE)*. Strojopis.

SVATOŠ, Martin, *Současná praxe ve vydávání raněnovověkých latinských textů a otázky z ní vyplývající*. Listy filologické 122, 1999, č. 3–4, s. 222–231.

TEI: P5 Guidelines. *The Text Encoding Initiative Consortium* [online]. 2020, 2020-08-29 [cit. 2020-08-29]. Dostupné z: <http://www.tei-c.org/Guidelines/P5/>.

Obr. 2 Příklady vyplnění propojovacích polí 7XX v BBDR

Knihovní systém CLAVIUS uživatel: ON
Systém Záznam Úpravy Katalog Vyhledávání Výstupy Úbytky Pomůcky Okno Nápověda

Stavby
Nastavovat: tempellum Sancti Joannis Nepomuceni-1729-Krahulčí-Jihlava-CZ
Formulář: ☐ Kopírování: ☐

tituly zázhlaví VIZ kooperace evidence popis_zdroj citace e_edice

700-Propojovací zázhlaví - Osobní jméno
a-Osobní jméno: Liechtenstein-Castelcorno, Franciscus Antonius, 1
e-Slovní označení role: fundator
a-Osobní jméno: Liechtenstein-Castelcorno, Jacobus Ernestus, 169
e-Slovní označení role: světitel

710-Propojovací zázhlaví - jméno korporace
a-Jméno korporace nebo j:
e-Slovní označení role:
g-Další různé informace:

711-Propojovací zázhlaví - jméno akce
a-Jméno akce nebo jurisd: Lux gemmae celssisima 7. 7. 1729 : Telč-Jihlava-CZ
j-Slovní označení role: představení hrané v souvislosti s vysvěcením
a-Jméno akce nebo jurisd: consecratio tempelli sv. Joannis Nepomuceni; 4. 7. 1729; K
j-Slovní označení role: vysvěcení kostela

730-Propojovací zázhlaví - unifikovaný název
a-Unifikovaný název:
h-Obecné označení druhu:
x-Všeobecné zpřesnění:

751-Propojovací zázhlaví - geografické jméno
w-Ridičí podpole:
a-Geografické jméno: Telč-Jihlava-CZ

750-Propojovací zázhlaví - věcné téma
a-Věcné téma či geografické jméno:
e-Slovní označení role:
x-Všeobecné zpřesnění:
y-Chronologické zpřesnění:
z-Geografické zpřesnění:

Knihovní systém CLAVIUS uživatel: ON
Systém Záznam Úpravy Katalog Vyhledávání Výstupy Úbytky Pomůcky Okno Nápověda

Předměty
Nastavovat: effigies Patrum Nostrum Generalium; 1709-; Telč-Jihlava-CZ
Formulář: ☐ Kopírování: ☐

tituly zázhlaví VIZ kooperace evidence popis_zdroj citace e_edice

700-Propojovací zázhlaví - Osobní jméno
a-Osobní jméno: Noyelles, Charles de, 1615-1686
e-Slovní označení role: zpodobněný
a-Osobní jméno: Gonzáles de Santala, Thyrus, SJ, 1624-1705
e-Slovní označení role: zpodobněný
a-Osobní jméno: Tamburini, Michaelangelo, SJ, 1648-1730
e-Slovní označení role: zpodobněný

710-Propojovací zázhlaví - jméno korporace
a-Jméno korporace nebo j: Collegium Telcense et domus tertiae probatio
e-Slovní označení role: objednavatel
g-Další různé informace:

711-Propojovací zázhlaví - jméno akce
a-Jméno akce nebo jurisd:
j-Slovní označení role:

730-Propojovací zázhlaví - unifikovaný název
a-Unifikovaný název:
h-Obecné označení druhu:
x-Všeobecné zpřesnění:

750-Propojovací zázhlaví - věcné téma
a-Věcné téma či geografické jméno: domus tertiae probationis Telcensis 1651. Telč-J
e-Slovní označení role: původní umístění
x-Všeobecné zpřesnění:
y-Chronologické zpřesnění:
z-Geografické zpřesnění:

Obr. 3 Odkazování na památkový katalog a další zdroje informací pomocí pole 856

The screenshot shows a library catalog record for 'templum Sanctissimi Nominis Jesu, 1662(3); Telč-Jihlava-CZ'. The 856 field is expanded, showing a list of electronic resources. Red arrows indicate the flow from the catalog record to the web page and then to a list of related information.

856-Elektronické umístění a přístup

u-URL zdroje	https://jezuitelc.cz/portfolio/cz/kostel-jmena-jezi
3-Bližší určení dokumentu	Bliže viz:
u-URL zdroje	https://www.pamatkovykatalog.cz/kostel-jmena-je
3-Bližší určení dokumentu	Památkový katalog - veřejná část
u-URL zdroje	https://ispp.npu.cz/katalog/#/prvek?id=14453303
3-Bližší určení dokumentu	Památkový katalog - interní část
u-URL zdroje	https://jezuitelc.cz/3d/?n=te_Kolej
y-Text odkazu	3D model koleje a kostela Jména Ježíš

Kostel Jména Ježíš
jezuitský kostel

PAMÁTKOVÁ OCHRANA

- kulturní památka rejst. č. ÚSKP 23246/7-5249 - kostel Jména Ježíš
Fáze ochrany: památkově chráněno
Chráněno: od 3. 5. 1958

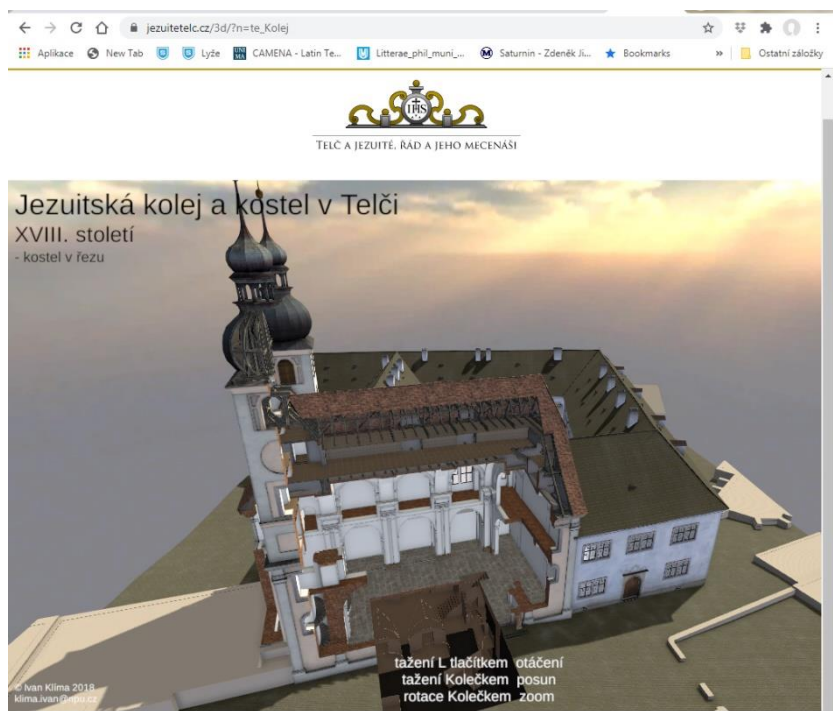
PLOŠNÁ PAMÁTKOVÁ OCHRANA

- světové dědictví UNESCO rejst. č. ÚSKP 4 - Historické centrum Telče
Fáze ochrany: památkově chráněno
Chráněno: od 4. 12. 1992
- památková rezervace rejst. č. ÚSKP 1025 - Telč
Fáze ochrany: památkově chráněno
Chráněno: od 1. 7. 1970

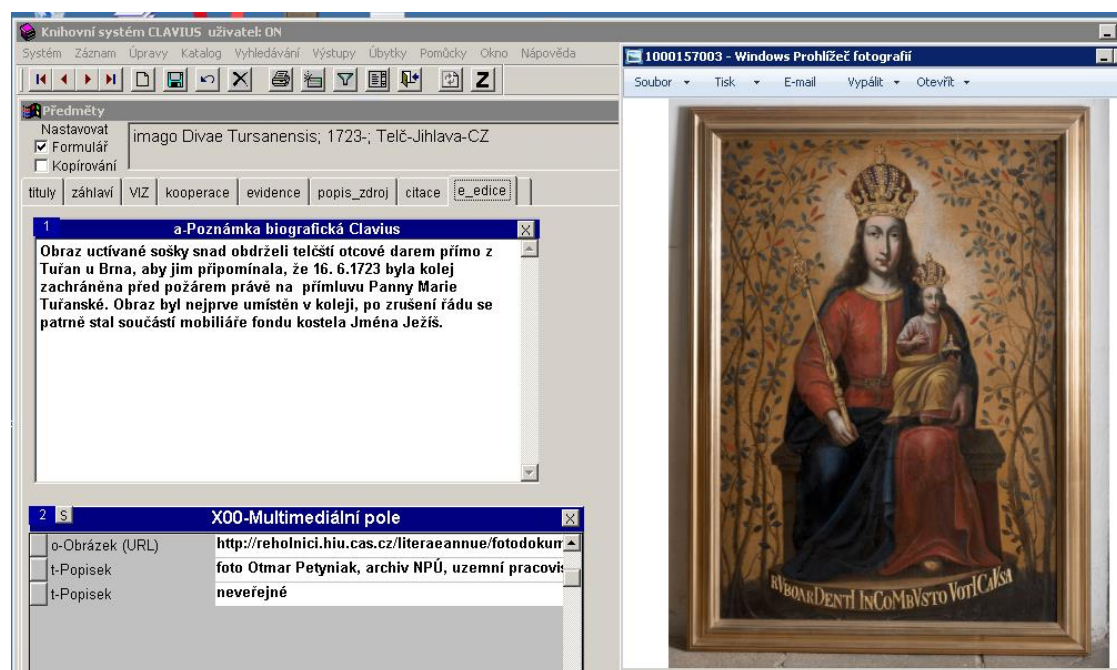
INFORMAČNÍ SYSTÉM O ARCHEOLOGICKÝCH DATECH (ISAD)

ID_SAŠ 22804 - středověké a novověké jádro města Telče

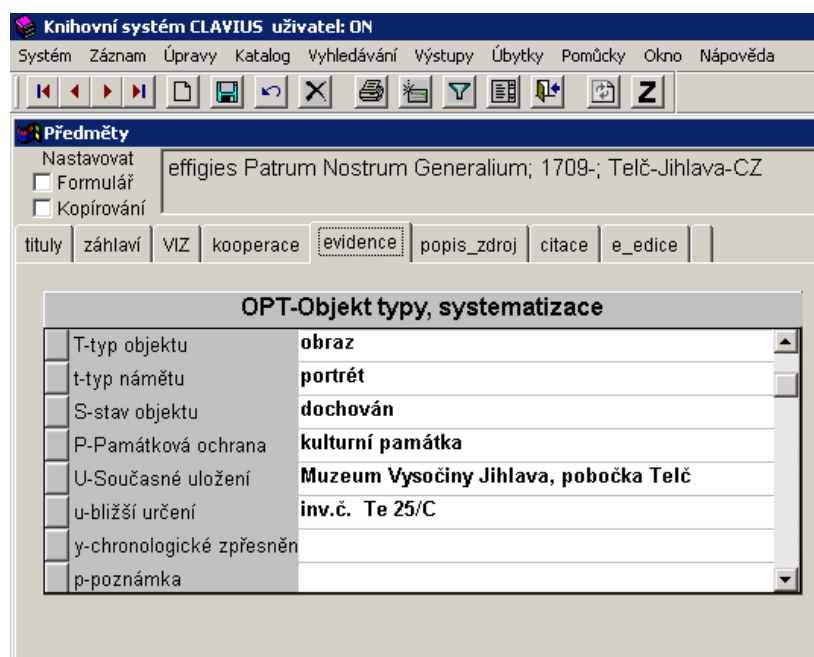
KATALOGOVÉ ČÍSLO 1000134240
KRAJ Kraj Vysočina

Obr. 4 Vysvětlující poznámka (POZa) a odkaz na interní fotodokumentaci v BBDR

Obr. 5 základní povinný popis stavby/předmětu

Obr. 6

a) popis nedochovaného předmětu

Knihovní systém CLAVIUS uživatel: ON
Systém Záznam Úpravy Katalog Vyhledávání Výstupy Úbytky Pomůcky Okno Nápořád

Předměty
Nastavovat ☐ Formulář ☐ Kopírování
casula sericeo-aureis intextis floribus sonisqve aureis; 1729; Telč-Jihlava-CZ Vybráno :
Celkem :

tituly záhlaví VIZ kooperace evidence popis_zdroj citace e_edice

OPO-Vznik objektů - zdroj

O-Odpovědná osoba	
I-Odpovědná instituce	
e-Slovní označení role	
f-související data	1729
d-související geografický	
p-Poznámka	
q-Zdroj údaje	Litterae annuae Collegii Societatis Jesu Teltschii
q-Zpřesnění zdroje	f. 317v

OPZ-Fyzický opis objektů - zdroj

m-použitý materiál	hedvábí
m-použitý materiál	zlatá nit
t-technika	výšivka
t-technika	šicí techniky
P-popis	kasule vyšíváná zlatem a hedvábím s květinovým
q-Zdroj údaje	Litterae annuae Collegii Societatis Jesu Teltschii
q-Zpřesnění zdroje	f. 317v
q-Zdroj údaje	Litterae annuae SJ, Bohemia, 1729, ÖNB, Cod. 12

b) popis předmětu nevidovaného v centrálních databázích

Knihovní systém CLAVIUS uživatel: ON
Systém Záznam Úpravy Katalog Vyhledávání Výstupy Úbytky Pomůcky Okno Nápořád

Předměty
Nastavovat ☐ Formulář ☐ Kopírování
imago Divae Tursanensis; 1723-; Telč-Jihlava-CZ Vybráno :
Celkem :

tituly záhlaví VIZ kooperace evidence popis_zdroj citace e_edice

OPO-Vznik objektů - zdroj

I-Odpovědná instituce	Collegium Telcense et domus tertiae probationis
O-Odpovědná osoba	Thomas, Michael, SJ, 1676-1735
e-Slovní označení role	objednatel
f-související data	1723
p-Poznámka	Obraz byl pořízen jako votivní dar za záchranu k
q-Zdroj údaje	Litterae annuae SJ, Bohemia, 1723, ÖNB, Cod. 12
q-Zpřesnění zdroje	f. 130v
q-Zdroj údaje	Litterae annuae SJ, Bohemia, 1723, ÖNB, Cod. 11

OPZ-Fyzický opis objektů - zdroj

u-bližší určení charakteru	votivní obraz
m-použitý materiál	plátno
m-použitý materiál	tempera
t-technika	malba
P-popis	zpodobnění sochy Panna Marie Tuřanské obklopo
p-Poznámka	nápis s chronogramem na spodním okraji obrazu
t-rozměry	145 x 130 cm
y-chronologické zpřesnění	

Obr. 7 Zápis nové informace z jiného, než zpracovávaného narativního pramene včetně zápisu pramene do databáze BBDR

Knihovní systém CLAVIUS uživatel: ON

Systém Záznam Úpravy Katalog Vyhledávání Výstupy Účtyky Pomůcky Okno Nápověda

Katalog - Rukopisy

Nastavovat: ☒ Formulář ☐ Kopírování

Vybrat: ☒ Celky

templum Sanctissimi Nominis Jesu-1862(3)-Telč-Jihlava-CZ

tituly | zázhlaví | VIZ | kooperace | evidence | popis_zdroj | citace | e_edice

OPO-Vznik objektů - zdroj

O-Odpovědná osoba: Pertl, Stephano, -1676
e-Slovní označení role: stavitel
f-související data: 1661.1666
p-Poznámka: Stavitel kostela určen na základě smlouvy týkající se:
q-Zdroj údaje: Smlouva Rolle - Pertl, 22.7.1665, Telč, MZA, G1, kar
l-Odpovědná instituce:
d-související geografický
Q-Zpřesnění zdroje

Smlouva na práce v interiéru kostela Jména Ježíš v Telči z 22.7.1665

Přehled titulů | Základní ok | kod. popis | Kod. popis | Výzdoba 1 | Text. popis | Provenience | Poznámky | Bibliografie | Telč / Foto | Autorské

a-Název

Smlouva na práce v interiéru kostela Jména Ježíš v Telči z 22.7.1665

041-Kód jazyka

a-Kód j. textu/zvukové stopy
h-Kód j. originálu

982-Majitel - korpora

a-jméno korporace (správa): Moravský zemský archiv v Br
b-podřízená složka (oddě): G1 - Bočkova sbírka
5-kód instituce, signatura: MZA, G1, kart. 65, inv. č. 1226
c-místo konání akce (sídlo)
s-majitel

SB2-Datace

d-Datace: 22.7.1665-duben 1666
f-datace formalizovaná: 17.med
l-Lokalita
o-datace obsahu

a-Kmen signatury

MZA, G1, kart. 65, inv. č. 12267/1

VEC-Vedlejší věcně záh

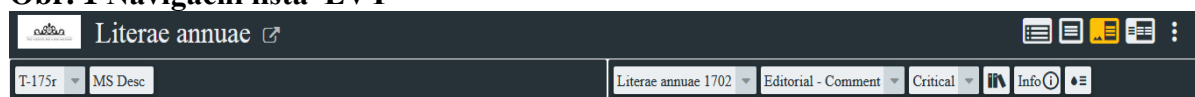
O-Osobní jméno

Hlavní zázhlaví (100-111 + 130)

Autor: Rolle, Martinus, SJ, cca 1621-1684
Původce: Pertl, Stephano, -1676
Unifikovaný název: Smlouva Rolle - Pertl, 22.7.1665, Telč, MZA, G1, kart. 65, inv. č. 12267/1

Vizualizace

Obr. 1 Navigační lišta EVT

Obr. 2 EVT automaticky generovaný obsah

Záhlaví, zápatí, obsah		
OBSAH	▼ Literae annuae 1702	
BIBLIOGRAFIE	ODDÍLY	FOLIA
► INFORMACE O PROJEKTU	<i>Záhlaví</i>	<ul style="list-style-type: none"> • T-1702-175r • P-1702-128r • B-1702-122r • R-1702-335 • T-1702-175v • R-1702-336 • P-1702-128v • B-1702-122v • T-1702-182r • R-1702-337 • B-1702-123r • P-1702-129r • T-1702-182v • R-1702-338 • B-1702-123v
	<ul style="list-style-type: none"> • Editorial - Comment • Editorial - Content • Editorial - History 	
	<i>Text</i>	
	<ul style="list-style-type: none"> • Edition_text 1702 <ul style="list-style-type: none"> ◦ Domus 1702 ◦ Missiones 1702 	

Obr. 3 EVT seznam rukopisů

Litterae annuae 1702

Editorial - Comment

Critical

Info

- Hlavní rukopis
 - T-1702:

Rakousko

Vídeň

Österreichische Nationalbibliothek

Cod. 13558*, f. 175r-182v

Annuae litterae collegii et domus teriae probationis Telczii ad annum 1702

Rukopis je psán poměrně zběžnou humatistickou dvěma písaři se zásahy jednoho soudobého korektora, který doplnil přípisky do části zprávy týkající se misií. V rukopise došlo druhotně přehození jednotlivých listů, které vzniklo tak, že část zprávy o stavu koleje se stala přebalem pro zbytek zprávy. Rukopis je patrně předlohou pro ostatní verze, které však nereflktují konkretizační marginální přípisky, které se v tomto rukopise vyskytují.

Digitalizát T-1702 ÖNB Popis T-1702 BBDR Popis T-1702 ÖNB
- Opisy
 - P-1702:

Rakousko

Vídeň

Obr. 4 EVT textově kritický aparát

Litterae annuae

Litterae annuae 1702

Editorial - Comment

Critical

Info

Kritický aparát

Annuae Collegii et domus tertiae probationis Telczii ad annum 1702^a

Vixerunt hoc anno 1702^b in collegio Telczensi personae 25. Patres veterani septem, quorum unus praefuit seminario Sanctorum Angelorum^c, Patres in tertia probatione decem, duo Magistri scholarum^d et^e sex^f adjutores in temporalibus^g. Omnibus integra stetit valetudo^h, nisi ad finem, properante anno, 11.ⁱ Decembris praeferozem pedem libitina intulisset atque cum dolore omnium eripuisset virum sapientia et meritis toti provinciae conspicuum Patrem Casparum Knittl^j, Patrum tertiae probationis instructorem. Natus est Pater Casparus in comitatu Glacensi anno a partu virgineo 1644, 6. Februarii. Societatem, absolutis^k mansuetioribus litteris, ingressus est anno 1660, 18. Octobris, in qua rhetoricam et mathesim repetiit ac^l in ea duobus annis humaniores litteras, totidem mathesim, ethicam uno^m, philosophiam quatuor, ⁿ, magna diligentia et singulari discipulorum profectu docuit. Pro concione^o ad Academicos summanque nobilitatem raro ac memorabili plausu et commendatione tum sui, tum

a 1702 T-1702 R-1702]

Orthografické varianty Vice info XML

b 1702 T-1702 P-1702 R-1702]

Orthografické varianty Vice info XML

c seminario Sanctorum Angelorum T-1702 B-1702 R-1702] seminario Angelico P-1702

Vice info XML

d Magistri scholarum T-1702 P-1702 R-1702] scholarum Magistri B-1702

Vice info XML

e et P-1702 B-1702 R-1702] tres T-1702

Vice info XML

f sex P-1702 B-1702 T-1702]

Orthografické varianty Vice info XML

65

Obr. 5 EVT nástěnka

The screenshot shows a digital bulletin board interface. At the top, there is a dark header bar with a yellow pushpin icon on the left and a close button (X) on the right. Below the header, a card for 'Arnoldt, Carolus, SJ, 1696-1759' is displayed. The card has a pink background and a close button (X) and a menu icon (three horizontal lines) in the top right corner. The card is divided into two tabs: 'More Info' (selected) and 'Occurrences'. Under the 'More Info' tab, there is a list of events: a birthday icon followed by '13. 1. 1696 Plzeň', a date followed by '30. 5. 1759 Kutná Hora' with a plus sign, an information icon followed by 'SJ', and a square icon followed by a paragraph of text: 'Věnoval se duchovní službě u vojska, 1730-1749 polním kaplanem, 1752-1756 stál v čele skupiny jezuitů mšobních v armádě. V Telči pobýval v...'. Below the pink card, there is a green card with the text 'Telč-Jihlava-CZ' and a close button (X) and a menu icon (three horizontal lines). At the bottom of the interface, there is a search bar with the text 'i millibus hominum T-1729] hominum X millibus B-1729 P-1729 R-1729'.

Obr. 6 EVT Heat map

Litterae annuae 1729 Editorial - Comment Critical Info

confirmationis Sacramentum viginti omnino **millibus hominum**^j impertienti, ad suam **k** usque propalam exhibitam consolationem Societatisque commendationem pars Nostrorum astiterunt, pars Sacro pro tribunali indefesse aures praebuerunt. Qvod etiam de more Sacros iudices in altum usque meridiem protraxisse **deprehendat**^l, quisquis **numerumcommunicantiumtriginta millium octingentorum**^m, non computatis in censum reffectis Sacra synaxiⁿ in parochiali ecclesia, penitus inspexerit. Quid, qvod et personae desperatae aut paupertate adactae, prohibito **sui corporis**^o qvaestu vitam agentes aut daemonis meditantes opem, aut violentas sibi cogitantes manus in meliorem **qva temporali, qva spirituali**^p auxilio restitutae frugem? Quid, qvod sacrilegae ad triginta plures annos in pietatem et timorem Dei revocatae? Complurium exstincta conjugum dissidentium charitas reaccensa, qvin imo et par unius jam ab altero conjuge fuga solutae, avecta secum **pretiosiore**^q supellectile^r, reunitum? Periculosae litigiorum flammae, etiam violentas alterutrius spirantes mortes, svaviter **consopitae**^s? Inveterata scelerum conventicula impedita? Pupillorum et viduarum cura et protectio remissior^t efficaciter resuscitata? Septeni^u carcere detenti sua donati libertate? Reliquiis Sancti Patriarchae Nostri magicae dissolutae pactiones nec non et in difficili partu personae adjunctae qvatuor? Sic et alia, qvae frustra magnis sumptibus **et**^v arte medica valetudinem mercari **tentavit**^w, Sanctarum usu reliquiarum Venerabilis Francisci de Hieronymo sanitate donata? Et ut frequenter egenis

No Selection Search Create index Heat Map A°

Obr. 7 EVT rejstříky

OBSAH A B C D E G H I J L M N O P R S T V

▼ REJSTŘÍKOVÉ POLOŽKY

- REJSTŘÍK MÍST
- REJSTŘÍK STAVEB
- REJSTŘÍK OSOB
- REJSTŘÍK KORPORACÍ
- UDALOSTI
- PREDMETY
- POJMY
- FUNKCE
- SVATKY

- libri-heretici
- lites-pacatae
- lites-pacatae-
- litteraria-educatio
- lues-pecorum

Obr. 8 EVT rejstříkové heslo

OBSAH
C F G O S

REJSTŘÍKOVÉ POLOŽKY
REJSTŘÍK MÍST
REJSTŘÍK STAVEB
REJSTŘÍK OSOB
REJSTŘÍK KORPORACÍ
UDALOSTI
PREDMETY
POJMY
FUNKCE
SVATKY

► familia Liechtensteiniana

► Fundatio Mayerhofferiana 1714-1773 : Telč

▼ Fundatio Slavatina 1670- Telč-Jihlava-CZ

Více informací Výskyty

BBDR, [HTTP://REHOLNICI.HIU.CAS.CZ/KATALOG/L.DLL?HAL~1000157057](http://reholnici.hiu.cas.cz/katalog/L.DLL?HAL~1000157057); Fundatio Slavatina 1670- Telč-Jihlava-CZ

ALIAS: Nadace hudebního semináře 1670- : Telč

Nadaci pro provoz semináře pro 12 chlapců, kteří měli ministrovat tericiánům při mších a starat se o hudební doprovod liturgie, zřídila hraběnka Františka Slavatová roku 1670, kořeny nadace jsou ale starší.

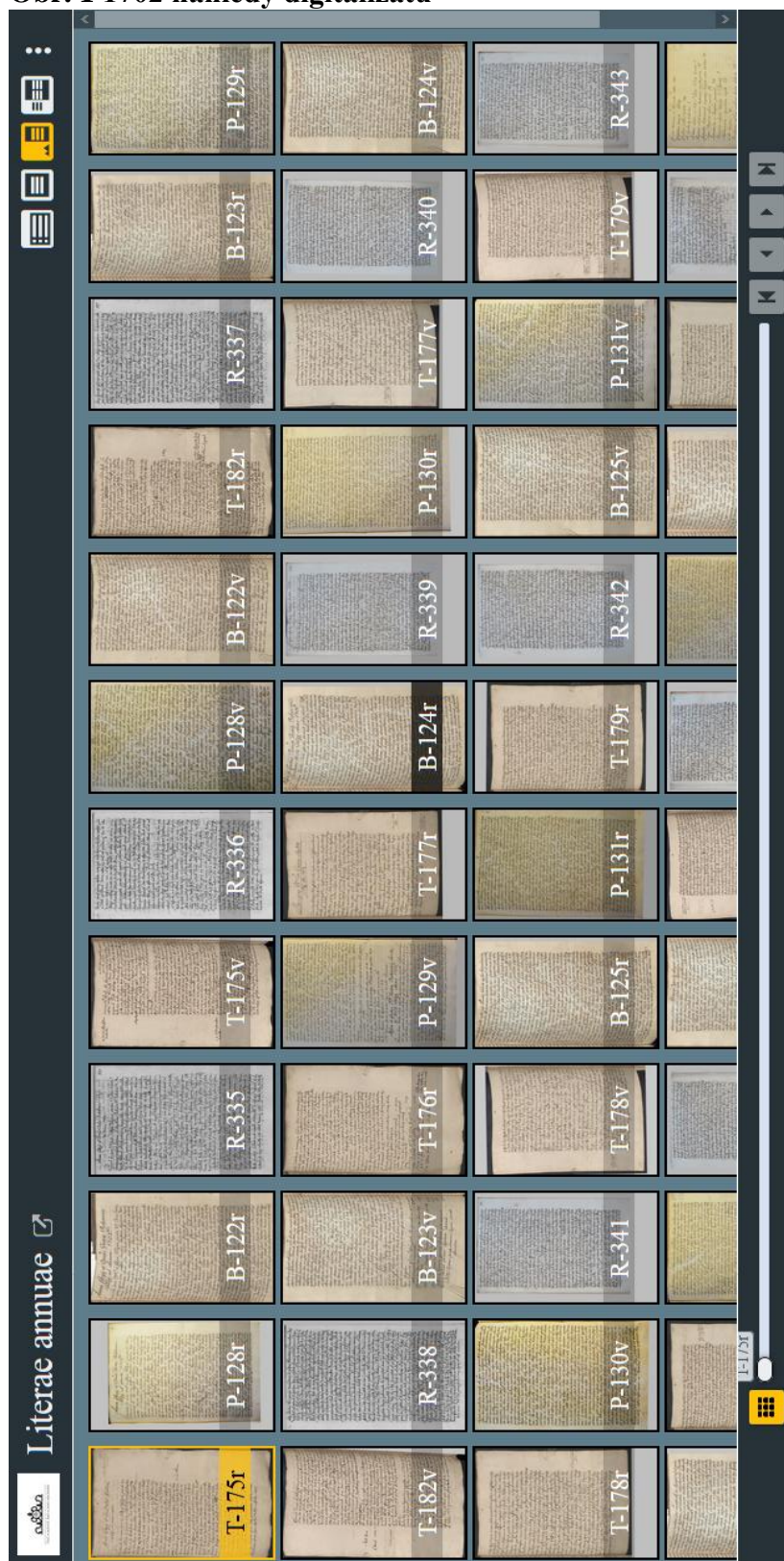
Obr. 9 EVT zvýraznění rejstříkovaných položek v textu

meritum, avocavit, attemperavit tamen luctum in ejus locum non minoris spei nostro suffragio totiusque vicinitatis voto, ut fama tulit, suffectus alius quispiam. Nec tamen ita militans in terris versata est Societas, ut triumphanti epinicia non accineret, quandoquidem festi Nostrorum recursus Sanctorum Ignatii et Xaverii, sicuti et Sanctae Margaritae Virginis et Martyris more aliis annis consveto solemmniter celebrati sunt et Sancti Ignatii^z hoc quidem specialius habuit, quod rursus in diem Dominicum incidens in templo Sanctissimi Nominis, Admodum Reverendo ac Eximio Domino Decano hujate suis assistentibus cum sacellanis pontifice, panegyrista Germanico Admodum Reverendo ac Eximio Domino Decano Slavonicensi, in templo vero Sancti Jacobi pontificante Reverendissimo et Perillustri Domino Praelato Neoreischensi quinque de Candidissimo Ordine cum adstitibus^{aa} nec non Boemico encomiaste, Admodum Reverendo Domino Administratore Studeinensi, utrobique praesente Illustrissimo hujate Dominio, festive transactum sit. Sancti Xaverii vero ob humanae infirmitatis vicissitudines in deficientia caetera quidem invitatorum Dominorum hospitem Nostri illustrem fecere. Numeravit etiam hic Sanctus Indiarum Apostolus pro devotione aliorum annorum copiosissimos, confluent non tantum tota prope civitate, sed et

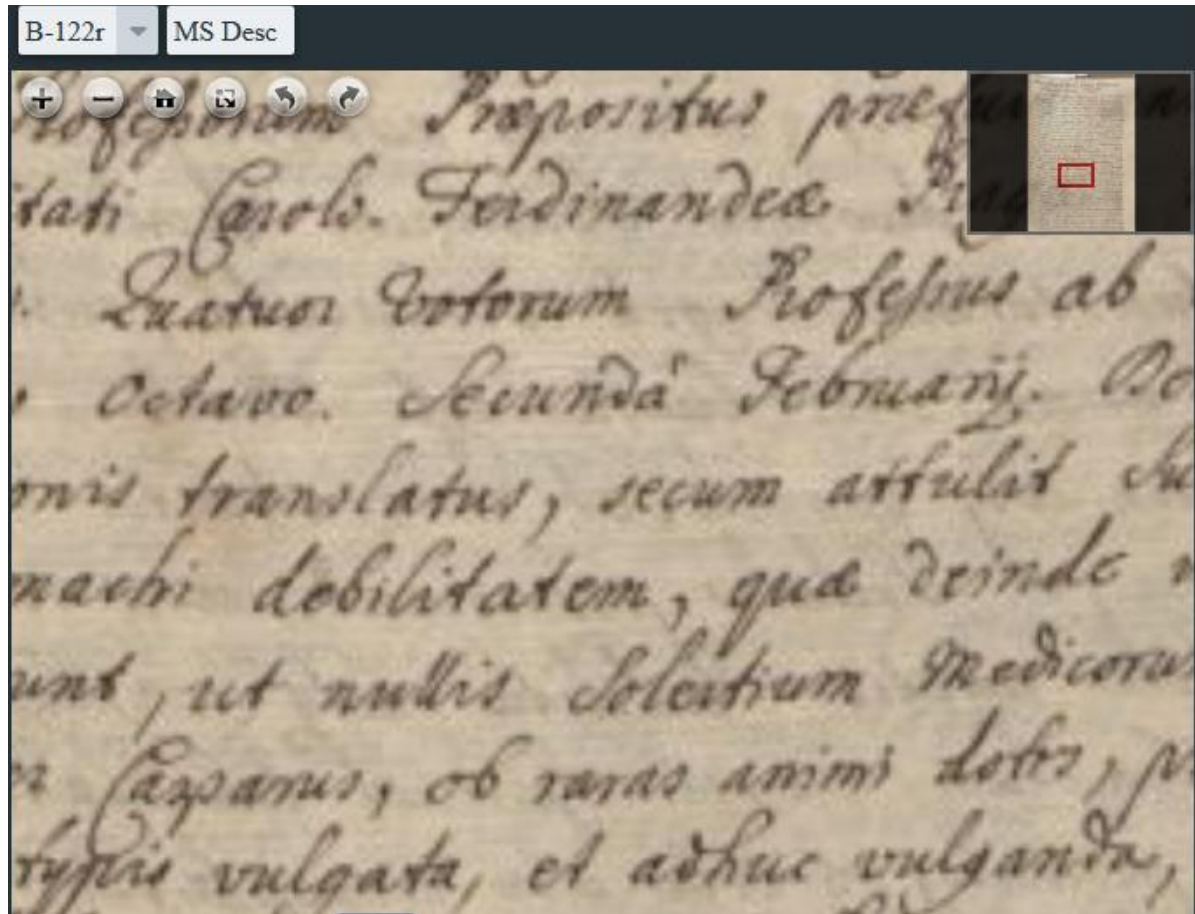
Data
Search
Create index
Heat Map
A^o

Výsledky

Obr. 1 1702 náhledy digitalizátů

Obr. 2 1702 zoomování

Obr. 3 1702 zvýraznění editorských zásahů v hlavním textu

The screenshot displays a digital text editor interface. At the top, there is a navigation bar with tabs: "Literae annuae 1702", "Editorial - Comment", "Critical", and "Info". Below this, the main text area shows a Latin passage with several annotations. The text is: "olente ad suum praedium suis manibus ac humeris transfere voluerit, ut ei benefaciendi majorem occasionem habere.^{ah} ¹ Congregatio civica sub titulo^{ai} Purificationis^{aj} Beatissimae Virginis facta est auctor personis 64. Curavit ex liberalitate duorum sodalium recudi officium majus Beatissimae Virginis ac defunctorum lingua vernacula, cujus orandi **semel in mense** **usus**^{ak} primum hoc anno introductus est. Similiter et Congregatio Sancti Isidori revirescere^{al} visa est, quando et renovationem sui magistratus per plures annos intermissam^{am} et sodales promovendi morem resumpsit, et ipsa prope 60 capitis auctor reddita, utque commodius exercitia^{an} sua instituere posset, ad templum Sancti Spiritus translata est indulto majorum. ^{ao} **Geminis nobilibus personis ob vota olim concepta in animo intricatis, pro tranquillanda conscientia** **penitentiaria ex Urbe est impetrata**^{ap} s excoli voluere duo alioqui exemplares^{aq} ecclesiastici, per triduum, ita^{ar} huic sancte quieti^{as} inescatus ut^{at} et, nisi necessaria domestica negotia impedivissent. Item libus viri consulares et primores, unus Jamnicio^{av} per gna omnium aedificatione ac admiratione in diem quartum

On the left side, there is a sidebar menu with the following items: "RESP", "ANY", "#KATKA", "#MARTIN", and "#KAREL". At the bottom of the interface, there is a navigation bar with buttons: "Search", "Create index", "Filters", "Heat Map", and "A°".

Obr. 4 1702 textově kritický aparát

Litterae annuae 1702

Editorial - Comment

Critical

Info

Annuae Collegii et domus tertiae probationis Telczii ad annum 1702^a

Vixerunt hoc anno 1702^b in collegio Telczensi personae 25. Patres veterani septem, quorum unus praefuit seminario Sanctorum Angelorum^c, Patres in tertia probatione decem, duo Magistri scholarum^d et^e sex^f adjutores in temporalibus^g. Omnibus integra stetit valetudo^h, nisi ad finem, properante anno, 11.ⁱ Decembris praeferoce pedem libitina intulisset atque cum dolore omnium eripuisset virum sapientia et meritis toti provinciae conspicuum Patrem Casparum Knittl^j, Patrum tertiae probationis instructorem. Natus est Pater Casparus in comitatu Glacensi anno a partu virgineo 1644, 6. Februarii. Societatem, absolutis^k mansuetioribus litteris, ingressus est anno 1660, 18. Octobris, in qua rhetoricam et mathesim repetiit ac^l in ea duobus annis humaniores litteras, totidem mathesim, ethicam uno^m, philosophiam quatuor,ⁿ magna diligentia et singulari discipulorum profectu docuit. Pro concione^o ad Academicos summamque nobilitatem raro ac memorabili plausu et commendatione tum sui, tum

Critical Apparatus

Angelico P-1702

More Info XML

d Magistri scholarum T-1702 P-1702 R-1702] scholarum

Magistri B-1702

More Info XML

e et P-1702 B-1702 R-1702] tres T-1702

More Info XML

f sex P-1702 B-1702 T-1702]

Orthographic Variants More Info XML

6 R-1702

g adjutores in temporalibus T-1702 P-1702] in temporalibus adjutores B-1702 coadjutores in temporalibus R-1702

More Info XML

h] usque ad 11. decembris, qua die T-1702

Obr. 5 1702 barevné zvýraznění textových variant

Litterae annuae 1702

Editorial - Comment

Critical

Info

TYPE

orthographic

variant

correction

marginalia

CAUSE

trans

del

add

dittography

subst

om

supl

HAND

#TM1

#TM3

#TM2

Search

Create index

Filters

Heat Map

T-1702

Editorial - Comment

Info

hyopem et stomacum deorantem, quae deinde in necem et varia symptomata degenerarunt, ut nullis solertium medicorum industriis potuerint superari. Erat Pater Caparus ob raras animi dotes, praecellentia talenta, variam eruditionem, quam typis vulgata et adhuc vulganda ingenii monumenta, **omnia Augustissimo dedicata**

u omnia Augustissimo dedicata P-1702 B-1702 R-1702] omnia Augustissimo dedicata T-1702

More Info

XML

Metadata for lemma "*omnia Augustissimo dedicata*"

WIT: #T-1702

TYPE: correction

CAUSE: add

HAND: #TM1

MORE INFO ABOUT THE APPARATUS ENTRY

testantur, toti provinciae, quin et exteris notus et ob svavem gratumque agendi cum omnibus modum **v** summis et infimis virisque Principibus charus, **certe** **w** qui dolenter ejus mortem exceperunt. Certe Princeps Eccenbergicus **x**, intellecta ejus morte, pro eo certum sacrificiorum numerum legi curavit et ita cum sua celsissima

Filters

Obr. 6 1702 možnosti filtrování textových variant

VARIANT

CORRECTION

MARGINALIA

CAUSE

ANY

TRANS

DEL

ADD

DITTOGRAPHY

SUBST

OM

SUPL

HAND

ANY

#TM1

#TM3

#TM2

ent

Info

, obtenta a venerabili Archiepiscopo consistorio
 rimonii vinculo innodata paria sex supra quadraginta,
 egitime cohabitantium paria matrimonio juncta 46^{dn}. Tria
 ociata, quos tum^{do} ministellus verbi
 n Slavus^{dp} ad vineas ab incolis evocatus conjunxit.
 i virtuti, religioni atque honestati studiosioribus decies
 ramentum.^{dq} Administratum praeterea matrimonia 10^{dr}
 iunt matrimonii fructus. Sacro baptismatis lavacro in vitam
 bluti sexaginta septem^{ds}. Baptizati 67^{dt} Adultior unus e
 opulo Apella. Secutus^{du} fuisset et alter, nisi, instante
 ario animarum Curato^{dv} in fidei rudimentis instituendum
 fuisset Missionarius. Introductae solitis Ecclesiae
 puerperae quatuor et septuaginta^{dw}, postquam multae
 triarchae Nostri^{dx} Divi Ignatii expertam dextram, quam
 exosculantur. Introductae puerperae 74^{dy}

MARGINALIA x

-

#TM3 x

Filters

A°

Obr. 7 1702 kolace rukopisů

Litterae Editorial - Critical Info

annis quatuordecim. Trienium consumpsit in Hollandia, delectus ac postulated theologus Excellentissimi Domini Domini Sacri Romani Imperii, Comitis Francisci Udalrici Chinsky^P, Caesarei legati et Supremi Regni Boëmiae^Q cancellarii, magnae memoriae Proceris. Quinquennio causas provinciae tractavit Viennae ad aulam Caesarream. Collegium Crunloviense rexit triennio, ac nuper Domui professorum Praepositus praefuit, annis totidem **r** Rector **s** Magnificus Universitati Carolo-Ferdinandae^t Pragae, utriusque facultatis doctor in Societate promotus. Quatuor votorum professus ab anno 1678, 2. Februarii. Demum huc ad instruendos Patres tertiae probationis translatus secum attulit suae invaletudinis principia, hydropem et stomachi debilitatem, quae deinde in hecticam et varia symptomata degenerarunt, ut nullis solertium medicorum industriis potuerint superari. Erat Pater Caparus ob raras animi dotes, praecellentia talenta, variam eruditionem, quam typis vulgata et adhuc vulganda ingeni monumenta, omnia Augustissimo dedicata^u testantur, toti provinciae, quin et exteris notus et ob Caparus ob raras animi dotes, praecellentia talenta,

R-1702 Editorial - Comment Info

treinnio, ac nuper Domui professorum Praepositus praefuit, annis totidem [om.]^r Rector ^s Magnificus Universitatis Carolo-Ferdinandae^t Pragae, utriusque facultatis doctor in Societate promotus. Quatuor votorum professus ab anno 1678, 2. Februarii. Demum huc ad instruendos Patres tertiae probationis translatus secum attulit suae invaletudinis principia, hydropem et stomachi debilitatem, quae deinde in hecticam et varia symptomata degenerarunt, ut nullis solertium medicorum industriis potuerint superari. Erat Pater Caparus ob raras animi dotes, praecellentia talenta, variam eruditionem, quam typis vulgata et adhuc vulganda ingeni monumenta, omnia Augustissimo dedicata^u testantur, toti provinciae, quin et exteris notus et ob

B-1702 Editorial - Comment Info

Annuae Collegii et domus tertiae probationis Telczii ad annum 1702 dum a Vixerunt hoc anno 1702 do^b in collegio Telčzensi personae 25. Patres veterani septem, quorum unus praefuit seminario Sanctorum Angelorum^c, Patres in tertia probatione decem, duo scholarum Magistri d^d et e^e sex^f in temporalibus adjutores g^g h^h. Omnibus integra stetit valetudo [om.]ⁱ nisi ad finem, properante anno, undecima Decembris praeferoce pedem libitina inulisset atque cum dolore omnium eripuisse virum sapientia et merit totius provinciae conspiciuum Patrem Casparum Knittel^j, Patrum tertiae probationis

P-1702 Editoria

Annuae Collegii probationis Telczii Vixerunt hoc anno Telčzensi personae septem, quorum Angelico^c Patribus decem, duo iugiter f^f adjutores in tel integra stetit valetudo finem, properante praeferoce pede cum dolore omnium sapientia et merit conspiciuum Patrum tertiae prob

Obr. 8 1729 barevné zvýraznění rejstříkovaných pojmů

Literae annuae 1729
Editorial - Comment
Critical
Info

praeterea exercitiis, multae etiam illustrissimae personae continuis nostris astutibus ad secundissimum aeternitatis iter^x dispositae. Has inter non mediocre Nobis Perillustis Dominae Schönowetzianae votum, quo cryptae nobis propriae in templo Sancti Jacobi inseri flagitavit, et imo etiam nec Nobis ejus delato desiderio, neque etiam ab Eximio Domino Decano et Parcho loci petita venia, sua autoritate non attento jure, nec protestatione nostra, inserta est, facessisset negotium, nisi Venerabile officium Olomucense, justa nostra audita querela^y, praefatum Eximium Dominum Decanum efficaciter admonuisset, ut pacifica Nobiscum conventionem nostris nos quiete uti sineret praerogativis.

n, sed dolorem severum Libitinae nobis accivit spiculum, cum in nae necessitatis quietem Eximium Dominum Decanum irum in vita et ultima sua ex voluntate optime de collegio nostro, attemperavit tamen luctum in ejus locum non minoris spei nostro vicinitatis voto, ut fama tulit, suffectus alius quispiam.

itans in terris versata est Societas, ut triumphanti epinicia non quidem festi Nostrorum recursus Sanctorum Ignatii et Xaverii, sicuti itae Virginis et Martyris more aliis annis consveto solemniter ancti Ignatii^z hoc quidem specialius habuit, quod rursus in diem ens in templo Sanctissimi Nominis, Admodum Reverendo ac Decano hujate suis assistentibus cum sacellanis pontifice, panegyrista dum Reverendo ac Eximio Domino Decano Slavonicensi, in templo

NAMED ENTITIES

Osoby
Místa, stavby
Korporace

OTHER ENTITIES

Data
Předměty
Pojmy, funkce
Události

Obr. 9 1729 filtrování rejstříkovaných pojmů (umělecké předměty)

Litterae annuae 1729 Editorial - Comment Critical Info

melio^rem q^ua temporali, q^ua spiritali ^P auxilio restitutae frugem? Quid, q^uod sacrilegae ad triginta plures annos in pietatem et timorem Dei revocatae? Complurium extincta conjugum dissidentium charitas reaccensa, q^uin imo et par unius jam ab altero conjuge fuga solutae, avecta secum pretiosiore ^q supellectile ^r, reunitum? Periculosae litigiorum flammae, etiam violentas alterutrius spirantes mortes, svaviter consopitae ^s? Inveterata scelerum conventicula impedita? Pupillorum et viduarum cura et protectio remissior ^t efficaciter resuscitata? Septeni ^u carcere detenti sua donati libertate? Reliquiis Sancti Patriarchae Nostri magicae dissolutae pactiones nec non et in difficili partu personae adjectae q^uatuor? Sic et alia, q^uae frustra magnis sumptibus et ^v arte medica valetudinem mercari tentavit ^w, Sanctarum usu reliquiarum Venerabilis Francisci de Hieronymo sanitate donata? Et ut frequenter egenis porrectas manus, parvulorum baptismos, puerperarum introductiones et ternos domi nostrae triduana ascensi majores ante ordines excultos, sexcentis aliis cum pietatis praeteream exercitiis, multae etiam Illustrissimae personae continuis Nostris astitibus ad secundissimum aeternitatis iter ^x dispositae. Has inter non mediocre Nobis Perillustris Dominae Schönowitzianae votum, q^uo cryptae nobis propriae in templo Sancti Jacobi inseri flagitavit, et imo etiam nec Nobis ejus delato desiderio, neque etiam ab Eximio Domino Decano et Parocho loci petita venia, sua autoritate non attento jure, nec protestatione nostra, inserta est, facessisset negotium, nisi Venerabile officium Olomucense, justa nostra audita querela ^y, praefatum Eximium Dominum

Předměty Search Create index Heat Map A°

Obr. 10 1729 zobrazení rejstříkového pojmu v textu (korporace)

Literae annuae 1729
Editorial - Comment
Critical
Info

I. Ernestus Dominus Schonowetziensis votum, quo Cryptae nobis propriae in templo Sancti Jacobi inseri flagitavit, et imo etiam nec Nobis ejus delato desiderio, neque etiam ab Eximio Domino Decano et Parocho loci petita venia, sua autoritate non attento jure, nec protestatione nostra, inserta est, facessisset negotium, nisi **Venerabile officium Olomucense**

officium Olomucense

More Info
Occurrences

i BBDR, HTTP://REHOLNICHU.CAS.CZ/KATALOG/L.DLL?HAL-1000157098:
Officium Olomucense
i ALIAS: Olomoucká konsistoř konsistoř v Olomouci

, justa nostra audita **qverela** ^y, praefatum Eximium Dominum Decanum efficaciter admonuisset, ut pacifica Nobiscum conventionem nostris nos quiete uti sineret praerogativis.

Non jam negotium, sed dolorem severum Libitinae nobis accivit spiculum, cum in tributariam humanae necessitatis quietem Eximium Dominum Decanum Slavonicensem, virum in vita et ultima sua ex voluntate optime de collegio nostro meritum, avocavit, attemperavit tamen luctum in ejus locum non minoris spei nostro suffragio totiusque vicinitatis voto, ut fama tulit, suffectus alius quispiam.

Nec tamen ita militans in terris versata est Societas, ut triumphanti epinicia non

Korporace
Search
Create index
Heat Map
A°

Obr. 11 1729 zobrazení rejstříkového hesla v textu (mapové zobrazení)

Literae annuae 1729
Editorial - Comment
Critical
Info

uberrima satisfactione humanissimam gratiarum actoriamⁱ fecerit contestationem. Quid, quod et operosus conversantium strategorum zelus et fortitudo copiosa animarum de hoste humano faceret spolia? Quando propinquis non solum Dominis Curatis per plures etiam hebdomades suppetias tulit spirituales, sed et Reverendissimo et Celsissimo Principi ac Episcopo Seccoviensi tempellum Sancti Joannis Nepomuceni

tempellum Sancti Joannis Nepomuceni-1729-Krahulčí

More Info
Occurrences
Map

in adjacente^g Telčzio colle Illustrissimi Domini hujatis munificentia erectum benedicenti^h ac deinⁱ per octo continuos soles confirmationis Sacramentum viginti omnino millibus hominum^j impertienti, ad suam^k usque propalam exhibitam consolationem Societatisque commendationem pars Nostrorum astiterunt, pars Sacro pro tribunali indefesse aures praeberunt. Qvod etiam de more Sacros judices in altum usque meridiem protraxisse deprehendat^l, avisavis

Multiple Selection
Search
Create index
Heat Map
A°

Obr. 12 1729 prohlížení rejstříků (události)

Rejstříkové položky

Rejstřík míst

REJSTŘÍK STAVEB

REJSTŘÍK OSOB

REJSTŘÍK KORPORACÍ

UDALOSTI

PREDMETY

POJMY

FUNKCE

SVATKY

C D E H L M N P R S

▼ reliquias-argento-investitas-1729-Telč-Jihlava-CZ

Vice informací Výskyty

Reliquias argento investitas 1729 : Telč-Jihlava-CZ

ALIAS: Pořízení stříbrného pouzdra na relikvie : 1729 Telč-Jihlava-CZ

▼ renovatio-tecti-collegii-novae-scandulae-1729-Telč-Jihlava-CZ

Vice informací Výskyty

Renovatio tecti collegii - novae scandulae-1729-Telč-Jihlava-CZ

ALIAS: Oprava střecha koleje - výměna tašek 1729 Telč-Jihlava-CZ

■ Výměna větší části střešní krytiny, pravděpodobně šindele.

Obr. 13 1729 nástroj nástěnka

✕

▼ Arnoldt, Carolus, SJ, 1696-1759

✕

More Info Occurrences

13. 1. 1696 Plzeň

30. 5. 1759 Kutná Hora

+

■ SJ

Věnoval se duchovní službě u vojska, 1730-1749 polním kaplanem, 1752-1756 stál v čele skupiny jezuitů působících v armádě. V Telči pobýval v

► Telč-Jihlava-CZ

✕

j millibus hominum T-1729] hominum ✕

millibus B-1729 P-1729 R-1729

80

Obr. 14 1729 vysvětlivky

Litterae annuae 1729 Editorial - Comment Critical Info

Hos inter primas tamen pietatis seu literario in certamine **convictus Angelici** continuo occupavit phalanx, quae denos et octo numero non excessit, quorum **musica in fundatione**

Hlavní nadací pro podporu alumnů-hudebníků byla nadace Františky Slavtové. Mezi stipendisty hudebních nadací autor zprávy zřejmě počítá i alumna mayerhofferovské nadace, který ale hudebními povinnostmi vázán nebyl.

70- Telč-Jihlava-CZ

...IU.CAS.CZ/KATALOG/L.DLL?HAL-1000157057:

...Telč-Jihlava-CZ

...o semináře 1670- : Telč

...ře pro 12 chlapců, kteří měli ministrovat tericánům při mších a

...vod liturgie, zřídila hraběnka Františka Slavatová roku 1670, kořeny

deni et quinque, convictores reliqui terni, tantum scilicet bene juxta leges praescriptas instituendis operosa hujus domicilii Superiorum **S** dexteritas insudavit, ut tam omnigena ingenuae et literariae educationis specimine aliis commilitonibus suis probe praelucerent, quam domesticos etiam inter parietes se ipsos seu virtutis in studio ante majora festa **Sabbatinisque** **at** potissimum diebus publice in triclinio mensae tempore diversimode mortificantes, seu literario in conflictu continua **aemulatione** **au** ad majores profectus excitarent.

Obr. 15 Ukázka prohledávání rejstříků v češtině podle aliasů (Oxygen)

XPath 2.0 Execute XPath on 'Current File' //w

Find All Elements

Element name: placeName

Element text: contains

Attribute name: type

Attribute value: contains

Case sensitive

Leave field empty to specify "any"

Find All Cancel

1729.xml

TEI teiHeader fileDesc sourceDesc listPlace place placeName

1046 </note>

1047 </place>

1048 <place xml:id="templum-Sanctissimi-Nominis-Jesu-1662-3-Telč">

1049 <placeName>

1050 <ref type="BBDR" target="http://reholnici.hiu.cas.cz/ka">

1051 >templum Sanctissimi Nominis Jesu-1662 (3)-Telč</ref>

1052 </placeName>

1053 <placeName type="alias">kostel Jména Ježíš Telč - Vnitřní Město</placeName>

1054 <location>

1055 <geo>49.184875, 15.451785</geo>

1056 </location>

1057 </note>

1058 <p>Řádový kostel Nejsvětějšího Jména Ježíš byl budován v letech 1663 až 1667 na místě

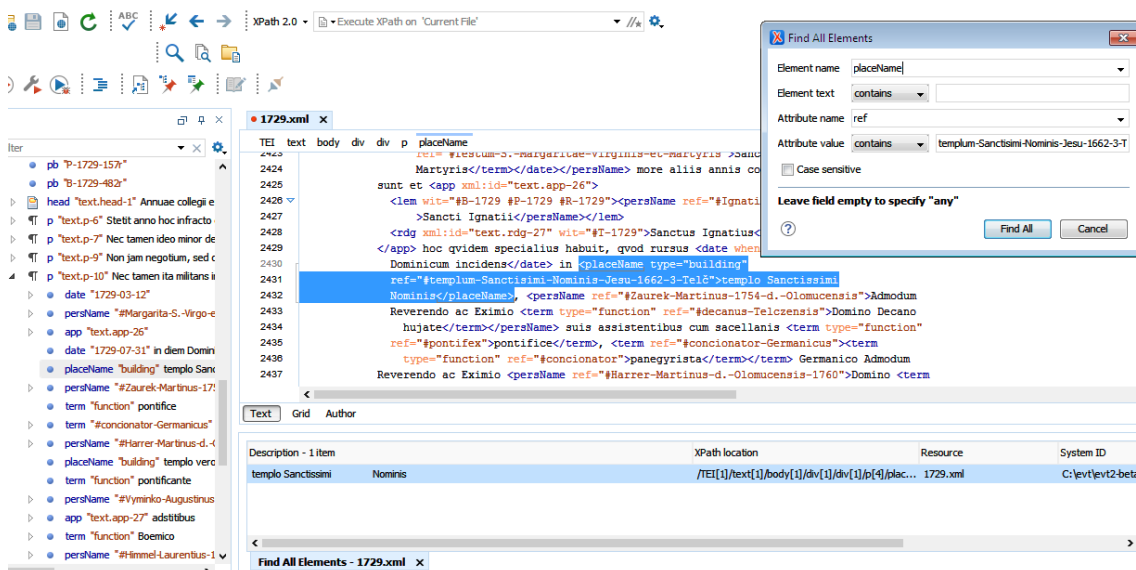
1059 budovy telčského děkanství. Kostel byl situován na parcele, která umožnila

Text Grid Author

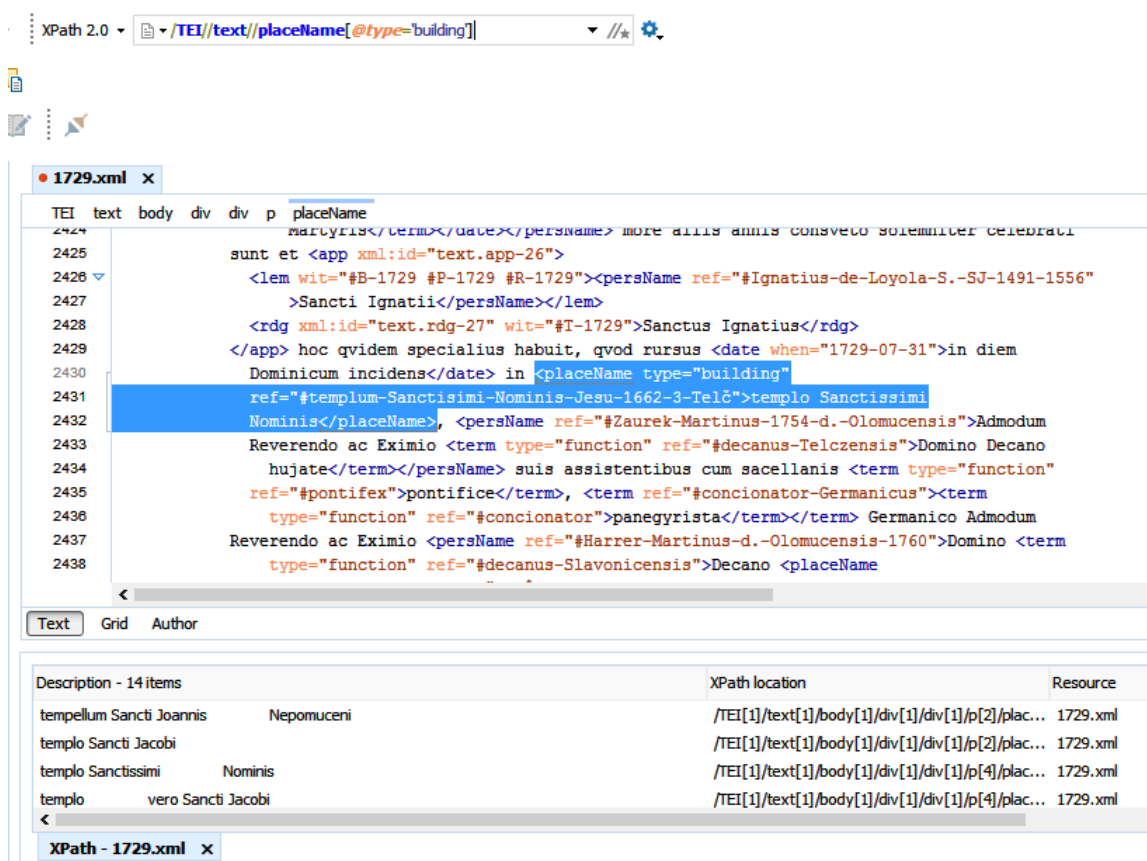
Description - 3 items	XPath location	Resource	System ID
kostel sv. Jana Nepomuckého 1729 Krahulů u Telče	/TEI[1]/teiHeader[1]/fileDesc[1]/sourceDesc[1]...	1729.xml	C:\evt\evt2-beta
kostel sv. Jakuba Většho Telč - Vnitřní Město	/TEI[1]/teiHeader[1]/fileDesc[1]/sourceDesc[1]...	1729.xml	C:\evt\evt2-beta
kostel Jména Ježíš Telč - Vnitřní Město	/TEI[1]/teiHeader[1]/fileDesc[1]/sourceDesc[1]...	1729.xml	C:\evt\evt2-beta

Find All Elements - 1729.xml

Obr. 16 Ukázka následného hledání požadovaného hesla v textu (Oxygen)

Obr. 17 Prohledávání pomocí XPath (všechny zmínky o stavbách)

Obr. 18 Prohledávání pomocí XPath (umělecké předměty)

XPath 2.0

1729.xml x

TEI text body div div p rs

2470
2471
2472
2473
2474
2475
2476
2477
2478
2479
2480
2481
2482
2483
2484

ariis consveta annis pretatis continuavere specimina, ad quae amplius in singulis etiam
ornatu externo accendenda ipsum etiam **<rs type="object"**
ref="#nova-casula-curata-1729-Telč-Jihlava-CZ">curavit templum **<objectName**
ref="#casula-sericeo-aureis-intextis-floribus-sonisqve-aureis-1729-Telč">novam
sericeo-aureis intextis floribus sonisqve aureis splendidam **<term ref="#casula"**
>planetam</term></objectName></rs>, **<rs type="object"**
ref="#missalia-compacta-gemina-1729-Telč-Jihlava-CZ">**<term ref="#missale"**
>missalia</term><app xml:id="text.app-28">
<lem wit="#T-1729">vetustaqve</lem>
<rdg xml:id="text.rdg-29" wit="#R-1729">venustaqve</rdg>
<rdg xml:id="text.rdg-30" wit="#B-1729 #P-1729">venusteqve</rdg>
</app></rs> recentia compacta gemina, **<rs type="object"**
ref="#reliqvias-argento-investitas-1729-Telč-Jihlava-CZ">**<term ref="#reliqviae"**
>reliqvias</term></rs> affabre argento investitas nec non gemina rudimentorum
alumnis in processibus publicis **<app xml:id="text.app-29">**

Text Grid Author

Description - 3 items	XPath location	Resource
curavit templum	/TEI[1]/text[1]/body[1]/div[1]/div[1]/p[4]/rs[1]	1729.xml
ref="#missalia-compacta-gemina-1729-Telč-Jihlava-CZ" type="object"	/TEI[1]/text[1]/body[1]/div[1]/div[1]/p[4]/rs[2]	1729.xml
ref="#reliqvias-argento-investitas-1729-Telč-Jihlava-CZ" type="object"	/TEI[1]/text[1]/body[1]/div[1]/div[1]/p[4]/rs[3]	1729.xml

XPath - 1729.xml x

Seznam příloh (část dostupná jen on-line
(<http://reholnici.hiu.cas.cz/literaeannue/metodika.html>)

Příloha č. 1 - Přehled používaných stylů v šabloně eEdice

Příloha č. 2 - Rok 1702 zpracování v šabloně eEdice – on-line

Příloha č. 3 - Rok 1702 výsledná edice ve formátu XML TEI 5 – on-line

Příloha č. 4 - Rok 1702 konfigurační soubor s nastavením EVT – on-line

Příloha č. 5 - Rok 1729 zpracování komentářů v šabloně eEdice – on-line

Příloha č. 6 - Rok 1729 výsledná edice ve formátu XML TEI 5 – on-line

Příloha č. 7 - Rok 1729 konfigurační soubor s nastavením EVT – on-line

Příloha č. 8 - Přehled typů textových variant v elementu <rdg>

Příloha č. 9 - Přehled typů sémantických komentářů a jejich reprezentace v XML TEI 5

Příloha č. 10 - Vzorová rejstříková hesla ve formátu XML TEI 5

Příloha č. 1 - Přehled používaných stylů v šabloně eEdice

A. Odstavcové prvky

1) Ediční komentář, historie pramene

❖ Edicni_komentar_historie_pramene

obsahuje popis historie editovaného pramene v rámci edičního komentáře editora elektronické edice

Ukázka stylu pojmenovaného „Ediční komentář, historie pramene“

<div type="editorial" subtype=" history"> (4.1.1) + <p> (3.1)

2) Ediční komentář, obsahový popis

❖ Edicni_komentar_obsahovy_popis

obsahuje informace o obsahu editovaného pramene v rámci edičního komentáře editora elektronické edice

Ukázka stylu pojmenovaného „Ediční komentář, obsahový popis“

<div type="editorial" subtype=" content"> (4.1.1) + <p> (3.1)

3) Ediční komentář, písářská ruka

❖ Edicni_komentar_ruka

Ukázka stylu pojmenovaného „Ediční komentář, písářská ruka“

obsahuje bližší informace o písářské ruce, která zasahovala do textu pramene
<physDesc> (10.7) + <handDesc> (10.7.2) + <handNote> (10.7.2) + <p> (3.1)

B. Znakové prvky

4) identifikátor

❖ identifikátor

ukázka stylu pojmenovaného „identifikátor“

je-li uveden na začátku odstavce označeného stylem „Ediční komentář, písářská ruka“, označuje identifikátor písářské ruky; stojí-li kdekoli v textu pramene a shoduje se s identifikátorem písářské ruky, slouží jako odkaz na detaily o písářské ruce

<handNote xml:id="~"> (10.7.2)

Je-li identifikátor uveden na začátku odstavce označeného stylem „Ediční komentář, písarská ruka“ (viz výše).

`<handShift new="#~"/>` (11.3.2.1)

Je-li identifikátor uveden kdekoli v textu pramene a shoduje se s identifikátorem písarské ruky.

`<rdg hand="#~"/>` (12.1)

Je-li identifikátor uveden v rámci pasáže, která pomocí relátorů ({}) a použitých znakových stylů označuje textově-kritický aparát.

5) interlineární přípisek soudobou rukou (doplněný text)

❖ `pripisek_interlinearni_soudoby_doplneny_text`

ukázka stylu pojmenovaného „interlineární přípisek soudobou rukou (doplněný text)“

obsahuje slovo nebo více slov doplněných editorem do přípisu umístěného mezi řádky, vepsaného soudobou (nikoli nutně identickou) rukou jako zbytek textu, tj. nikoli rukou výrazně mladší; případně obsahuje trojtečku, pokud text nebylo možno doplnit

`<app>` (12.1) + `<rdg type="correction" wit="#X">` (12.1) + `<add place="inline" type="contemporaneous">` (3.4.3) + `<supplied reason="omit">~` (11.3.3.1)

6) transliterace

❖ `transliterace`

ukázka stylu pojmenovaného „transliterace“

obsahuje transliterovanou podobu pramene; používá se v případech, kdy je potřeba zachytit odlišnou pravopisnou variantu zápisu

`<app>` (12.1) + `<rdg type=" orthographic" wit="#X">~` (12.1)

7) pramen

❖ `pramen`

ukázka stylu pojmenovaného „pramen“

obsahuje původní znění pramene, transliterovanou podobu; používá se v případech, kdy je potřeba zachytit chybný pravopisný zápis

`<app>` (12.1) + `<rdg type=" orthographic" wit="#X">` (12.1) + `<sic>~` (3.4.1; 11.3.1)

8) pramen, přeškrtnuté

❖ `pramen_preskrtnute`

ukázka stylu pojmenovaného „pramen, přeškrtnuté“

obsahuje písařem přeškrtnutou část textu v prameni; používá se v případech, kdy je potřeba zachytit text škrtnutý písařem

<app> (12.1) + <rdg type="orthographic" wit="#X"> (12.1) + ~ (3.4.3)

9) interlineární přípisek soudobou rukou

❖ pripisek_interlinearni_soudoby

ukázka stylu pojmenovaného „interlineární přípisek soudobou rukou“

obsahuje text umístěný v prameni mezi řádky, vepsaný soudobou (nikoli nutně identickou) rukou jako zbytek textu, tj. nikoli výrazně mladší

<app> (12.1) + <rdg type="correction" cause="add" wit="#X"> (12.1) + <add place="inline" type="contemporaneous">~ (11.3.1)

10) marginální přípisek soudobou rukou

❖ pripisek_marginalni_soudoby

ukázka stylu pojmenovaného „marginální přípisek soudobou rukou“

obsahuje text na okraji stránky, připsaný soudobou (nikoli nutně identickou) rukou jako zbytek textu, tj. nikoli rukou výrazně mladší

<app> (12.1) + <rdg type="correction" cause="add" wit="#X"> (12.1) + <add place="margin" type="contemporaneous">~ (11.3.1)

11) různocení

❖ ruznocteni

ukázka stylu pojmenovaného „různocení“

obsahuje textovou variantu předchozího textu (na základě jiného rukopisu nebo odlišné interpretace zápisu)

<app> (12.1) + <rdg type="variant" wit="#X">~ (12.3)

Na základě podrobnější analýzy varianty lze odlišit případy zachycující změnu slovosledu (<rdg cause="trans">), opakování stejného slova (<rdg cause="dittography">) aj.

12) textový orientátor

❖ textovy_orientator

ukázka stylu pojmenovaného „textový orientátor“

obsahuje text textového orientátoru, který vyznačuje (a pojmenovává) důležité části textu (u nadpisů i v rámci odstavce) a usnadňuje orientaci uživatele v textu; obvykle bývá umístěn po stranách hlavního textu. V elektronické edici se textový

orientátor umísťuje na začátek pasáže (věty, odstavce, tj. syntaktického celku), k němuž se vztahuje.

`<app>` (12.1) + `<rdg type="marginalia" wit="#X">` (12.3) + `<add place="margin" type="orientating">` (11.3.1)

Příloha č. 8 - Přehled typů textových variant v elementu <rdg>

TYPE	STYL v šabloně	POUŽITÍ	Převod do XML
Ortografické varianty „orthographic“	Transliterace	Všechny ortografické varianty : - Různé psaní číslovek - Záměna y/i, ae, oe - Zdvojené hlásky - Varianty toponym a vlastních jmen	type="orthographic" <rdg type="orthographic" wit="#R-1702"> >Schönoveciana</rdg>
Opravy „correction“	1) Pramen škrť	1) Škrty	<rdg type="correction" cause="del" wit="#R-1702">non</rdg>
	2) Pramen	2) Chybná varianta v prameni (sic)	<rdg type="correction" wit="#P-1702"><sic>fratros</sic></rdg>
	3) Přípisky interlineární	3) + 4) + 5) všechny přípisky ve smyslu oprav v textu	<rdg type="correction" cause="add" wit="#R-1702"><add place="inline" type="contemporaneous">non</add></rdg>
	4) Přípisky marginální		<rdg type="correction" cause="add" wit="#R-1702"><add place="margin" type="contemporaneous">non</add></rdg>
	5) Přípisky doplněný text		<rdg type="correction" cause="supl" wit="#T-1702">foris <add place="inline" type="contemporaneous"> <supplied reason="omit">que</supplied> </add></rdg>
		Oprava písařem škrť + připsání	<rdg type="correction" cause="subst" wit="#T-1702"> <subst> qui <add place="above" type="contemporaneous">ita </add></subst>

Různočtení „variant“	Různočtení	Změna slovosledu	<lem Magistri scholarum</lem> <rdg type="variant" cause="trans" wit="#P >scholarum Magistri</rdg>
		Jiná významová varianta	<lem>seminario Sanctorum Angelorum</lem> <rdg type="variant">seminario Angelico</rdg>
		Dittography (opakování stejného slova)	<rdg type="variant" cause="dittography" wit="#R-1702">Rector</rdg>
„marginalia“	Textový orientátor	Obsahové, vodící přípisky	<rdg type="marginalia" wit="#T-1702" hand="#TM3"><add place="margin" type="orientating">Conversi ad fidem 6 </add></rdg>

Příloha č. 9 - Přehled typů sémantických komentářů a jejich reprezentace v XML TEI 5

Rejstřík/ typ komentáře	list	Typy položek	Informace převzaté z BBDR	Povinné atributy	Odkazy v textu a jejich typy	Příznak v BBDR
Jména	<listPerson>		narození úmrť afiliace aliasy poznámka		<persName>	
Místa	<listPlace>		stát okres souřadnice aliasy		<placeName>	
Korporace	<listOrg>		aliasy poznámka		<orgName>	
Stavby	<listPlace>		stát okres souřadnice aliasy poznámka		<placeName type=building>	S
Předměty	<listObject>		aliasy poznámka		<objectName>	P
Události	<listEvent>	type=event type=object type=building	aliasy poznámka	when where=#xml:id místa ze seznamu míst nebo staveb nebo objektů	<rs type =event> <rs type =object> <rs type =building>	M N
Pojmy	<list type= term>		aliasy vysvětlivka		<term>	
Funkce	<list type=function>		aliasy vysvětlivka		<term type=function>	
Svátky	<list type=festivity>		aliasy vysvětlivka	when	<term type=festivity>	

Příloha č. 10 - Vzorová rejstříková hesla ve formátu XML TEI 5

Rejstřík	Vzor rejstříkové položky v xml tei
Jména	<pre> <person xml:id="Arnoldt-Carolus-SJ-1696-1759" source="1000119093"> <persName> <ref type="BBDR" target="http://reholnici.hiu.cas.cz/katalog/l.dll?hal~1000119093" >Arnoldt, Carolus, SJ, 1696-1759</ref> </persName> <birth> <date when="1696-01-13">13. 1. 1696</date> <placeName>Plzeň</placeName> </birth> <death> <date when="1759-05-30">30. 5. 1759</date> <placeName>Kutná Hora</placeName> </death> <affiliation>SJ</affiliation> <note> <p>Věnoval se duchovní službě u vojska, 1730-1749 polním kaplanem, 1752-1756 stál v čele skupiny jezuitů působících v armádě. V Telči pobýval v roce 1728/29 a byl českým kazatelem a praesidem mariánské družiny.</p> </note> </person> </pre>
Místa	<pre> <place xml:id="Telč-Jihlava-CZ" source="1000101792"> <placeName> <ref type="BBDR" target="http://reholnici.hiu.cas.cz/katalog/l.dll?hal~1000101792" >Telč-Jihlava-CZ</ref> </placeName> <placeName type="alias">Telcz Jihlava CZ</placeName> <placeName type="alias">Teltsch Jihlava CZ</placeName> <country>CZ</country> <district>Jihlava</district> <location> <geo>49.184531, 15.453284</geo> </location> </place> </pre>

Korporace	<pre> <org xml:id="Seminarium-Sanctorum-Angelorum-SJ-Telč-Jihlava-CZ-" source="1000146654"> <orgName> <ref type="BBDR" target="http://reholnici.hiu.cas.cz/katalog/l.dll?hal~1000146654" >Seminarium Sanctorum Angelorum (SJ) Telč-Jihlava-CZ)</ref> </orgName> <orgName type="alias">seminarium musorgorum (SJ) (Telč-Jihlava-CZ)</orgName> <note> <p>Seminář byl původně zřízen pro 12 alumnů nadace Františky Slavatové, posléze přibyla i místa pro konviktory, kteří si pobyt plně nebo částečně platili sami, v 18. století byly zřízeny i další nadace a stipendium pro hudebníky udělovala také vrchnost.</p> </note> </org> </pre>
Stavby	<pre> <place xml:id="arx-Telczensis-Telč-Jihlava-CZ" source="1000157139"> <placeName> <ref type="BBDR" target="http://reholnici.hiu.cas.cz/katalog/l.dll?hal~1000157139">arx Telczensis-Telč-Jihlava-CZ</ref> </placeName> <placeName type="alias">zámek v Telči Telč-Jihlava-CZ</placeName> <placeName type="alias">telčský zámek Telč-Jihlava-CZ</placeName> <country>cz</country> <district>Jihlava</district> <location> <geo>49.185375, 15.451382</geo> </location> </place> </pre>
Předměty	<pre> <object xml:id="reliquiae-Venerabilis-Francisci-de-Hieronymo-1718-1773-Telč" source="1000157092"> <objectIdentifier> <objectName> </pre>

	<p> <ref type="BBDR" target="http://reholnici.hiu.cas.cz/katalog/l.dll?hal~1000157092">reliquiae Venerabilis Francisci de Hieronymo-1718-1773-Telč</ref> </objectName> <objectName type="alias">ostatky sv. Františka de Hieronymo 1718-1773 Telč</objectName> </objectIdentifier> <note> <p>Relikvie šatu Františka de Hieronymo získala roku 1718 manželka Antonína Františka z Liechtenstena-Castelcornu Marie Anna rozená Halleweinová ve Vídni od Marie Barbory z Herbersteinu, manželky neapolského místokrále. Díky jejich zázračnému působení se uzdravil tehdy šestnáctiletý František Josef z Liechtensteina-Castelcornu. Není jisté, zda jsou ostatky zmiňované ve výročních zprávách s těmito totožné, ale získání jiných nemáme doloženo.</p> </note> </object> </p>
Události	<p> <event type="building" xml:id="consecratio-tempelli-sv.-Joannis-Nepomuceni-4.-7.-1729-Krahulčí" source="1000156151" when="1729-07-04" where="#Krahulčí-Jihlava-CZ"> <label> <ref type="BBDR" target="http://reholnici.hiu.cas.cz/katalog/l.dll?hal~1000156151">consecratio tempelli sv. Joannis Nepomuceni 4. 7. 1729 : Krahulčí</ref> </label> <label type="alias">vysvěcení kaple sv. Jana Nepomuckého Krahulčí 4. 7. 1729</label> <note> <p>Kostel byl vysvěcen 4. července 1729 titulárním biskupem sekovským Jakubem Arnoštem Lichtensteinem.</p> </note> </event> </p>
Pojmy	<p> <item xml:id="apostasia" source="1000157161"> <term> </p>

	<pre> <ref type="BBDR" target="http://reholnici.hiu.cas.cz/katalog/l.dll?hal~1000157161" >apostasia</ref> </term> <term type="alias">odpadlictví</term> <gloss>Nejčastěji odklon od katolické církve k jinému křesťanskému vyznání, též návrat konvertitů v původní víře.</gloss> </item> </pre>
Funkce	<pre> <item xml:id="regens-seminarii-" source="1000155797"> <term> <ref type="BBDR" target="http://reholnici.hiu.cas.cz/katalog/l.dll?hal~1000155797" >regens (seminarii)</ref> </term> <term type="alias">regent semináře</term> <gloss>Regentem semináře býval zkušenější jezuita, jeho úkolem bylo nejen udržovat kázeň a pořádek v semináři, ale především spravovat finance a zajišťovat jeho praktický chod včetně dohledu nad světskými zaměstnanci.</gloss> </item> </pre>
Svátky	<pre> <item xml:id="festum-S.-Francisci-Xaverii" source="1000157102"> <term> <ref type="BBDR" target="http://reholnici.hiu.cas.cz/katalog/l.dll?hal~1000157102" >festum S. Francisci Xaverii</ref> </term> <term type="alias">svátek sv. Františka Xaverského</term> <term type="alias">festum S. Xaverii</term> <gloss>Svátek připadá na <date when="--12-03">3. prosince</date></gloss> </item> </pre>

Rejstřík	Vzor rejstříkové položky v xml tei
Jména	<pre> <person xml:id="Arnoldt-Carolus-SJ-1696-1759" source="1000119093"> <persName> <ref type="BBDR" target="http://reholnici.hiu.cas.cz/katalog/l.dll?hal~1000119093" >Arnoldt, Carolus, SJ, 1696-1759</ref> </persName> <birth> <date when="1696-01-13">13. 1. 1696</date> <placeName>Plzeň</placeName> </birth> <death> <date when="1759-05-30">30. 5. 1759</date> <placeName>Kutná Hora</placeName> </death> <affiliation>SJ</affiliation> <note> <p>Věnoval se duchovní službě u vojska, 1730-1749 polním kaplanem, 1752-1756 stál v čele skupiny jezuitů působících v armádě. V Telči pobýval v roce 1728/29 a byl českým kazatelem a praesidem mariánské družiny.</p> </note> </person> </pre>
Místa	<pre> <place xml:id="Telč-Jihlava-CZ" source="1000101792"> <placeName> <ref type="BBDR" target="http://reholnici.hiu.cas.cz/katalog/l.dll?hal~1000101792" >Telč-Jihlava-CZ</ref> </placeName> <placeName type="alias">Telcz Jihlava CZ</placeName> <placeName type="alias">Teltsch Jihlava CZ</placeName> <country>CZ</country> <district>Jihlava</district> <location> <geo>49.184531, 15.453284</geo> </location> </place> </pre>

Korporace	<pre> <org xml:id="Seminarium-Sanctorum-Angelorum-SJ-Telč-Jihlava-CZ-" source="1000146654"> <orgName> <ref type="BBDR" target="http://reholnici.hiu.cas.cz/katalog/l.dll?hal~1000146654" >Seminarium Sanctorum Angelorum (SJ) Telč-Jihlava-CZ)</ref> </orgName> <orgName type="alias">seminarium musorgorum (SJ) (Telč-Jihlava-CZ)</orgName> <note> <p>Seminář byl původně zřízen pro 12 alumnů nadace Františky Slavatové, posléze přibyla i místa pro konviktory, kteří si pobyt plně nebo částečně platili sami, v 18. století byly zřízeny i další nadace a stipendium pro hudebníky udělovala také vrchnost.</p> </note> </org> </pre>
Stavby	<pre> <place xml:id="arx-Telczensis-Telč-Jihlava-CZ" source="1000157139"> <placeName> <ref type="BBDR" target="http://reholnici.hiu.cas.cz/katalog/l.dll?hal~1000157139">arx Telczensis-Telč-Jihlava-CZ</ref> </placeName> <placeName type="alias">zámek v Telči Telč-Jihlava-CZ</placeName> <placeName type="alias">telčský zámek Telč-Jihlava-CZ</placeName> <country>cz</country> <district>Jihlava</district> <location> <geo>49.185375, 15.451382</geo> </location> </place> </pre>
Předměty	<pre> <object xml:id="reliquiae-Venerabilis-Francisci-de-Hieronymo-1718-1773-Telč" source="1000157092"> <objectIdentifier> <objectName> </pre>

	<p> <code><ref type="BBDR" target="http://reholnici.hiu.cas.cz/katalog/l.dll?hal~1000157092"</code> <code>>reliquiae Venerabilis Francisci de Hieronymo-1718-1773-Telč</ref></code> <code></objectName></code> <code><objectName type="alias">ostatky sv. Františka de Hieronymo 1718-1773</code> <code>Telč</objectName></code> <code></objectIdentifier></code> <code><note></code> <code><p></code>Relikvie šatu Františka de Hieronymo získala roku 1718 manželka Antonína Františka z Liechtenstena-Castelcornu Marie Anna rozená Halleweinová ve Vídni od Marie Barbory z Herbersteinu, manželky neapolského místokrále. Díky jejich zázračnému působení se uzdravil tehdy šestnáctiletý František Josef z Liechtensteina-Castelcornu. Není jisté, zda jsou ostatky zmiňované ve výročních zprávách s těmito totožné, ale získání jiných nemáme doloženo.<code></p></code> <code></note></code> <code></object></code> </p>
Události	<p> <code><event type="building"</code> <code>xml:id="consecratio-tempelli-sv.-Joannis-Nepomuceni-4.-7.-1729-Krahulčí"</code> <code>source="1000156151" when="1729-07-04" where="#Krahulčí-Jihlava-CZ"></code> <code><label></code> <code><ref type="BBDR" target="http://reholnici.hiu.cas.cz/katalog/l.dll?hal~1000156151"</code> <code>>consecratio tempelli sv. Joannis Nepomuceni 4. 7. 1729 : Krahulčí</ref></code> <code></label></code> <code><label type="alias"> vysvěcení kaple sv. Jana Nepomuckého Krahulčí 4. 7. 1729</label></code> <code><note></code> <code><p></code>Kostel byl vysvěcen 4. července 1729 titulárním biskupem sekovským Jakubem Arnoštem Lichtensteinem.<code></p></code> <code></note></code> <code></event></code> </p>
Pojmy	<p> <code><item xml:id="apostasia" source="1000157161"></code> <code><term></code> </p>

	<pre> <ref type="BBDR" target="http://reholnici.hiu.cas.cz/katalog/1.dll?hal~1000157161" >apostasia</ref> </term> <term type="alias">odpadlictví</term> <gloss>Nejčastěji odklon od katolické církve k jinému křesťanskému vyznání, též návrat konvertitů v původní víře.</gloss> </item> </pre>
Funkce	<pre> <item xml:id="regens-seminarii-" source="1000155797"> <term> <ref type="BBDR" target="http://reholnici.hiu.cas.cz/katalog/1.dll?hal~1000155797" >regens (seminarii)</ref> </term> <term type="alias">regent semináře</term> <gloss>Regentem semináře býval zkušenější jezuita, jeho úkolem bylo nejen udržovat kázeň a pořádek v semináři, ale především spravovat finance a zajišťovat jeho praktický chod včetně dohledu nad světskými zaměstnanci.</gloss> </item> </pre>
Svátky	<pre> <item xml:id="festum-S.-Francisci-Xaverii" source="1000157102"> <term> <ref type="BBDR" target="http://reholnici.hiu.cas.cz/katalog/1.dll?hal~1000157102" >festum S. Francisci Xaverii</ref> </term> <term type="alias">svátek sv. Františka Xaverského</term> <term type="alias">festum S. Xaverii</term> <gloss>Svátek připadá na <date when="--12-03">3. prosince</date></gloss> </item> </pre>

Rejstřík	Vzor rejstříkové položky v xml tei
Jména	<pre> <person xml:id="Arnoldt-Carolus-SJ-1696-1759" source="1000119093"> <persName> <ref type="BBDR" target="http://reholnici.hiu.cas.cz/katalog/l.dll?hal~1000119093" >Arnoldt, Carolus, SJ, 1696-1759</ref> </persName> <birth> <date when="1696-01-13">13. 1. 1696</date> <placeName>Plzeň</placeName> </birth> <death> <date when="1759-05-30">30. 5. 1759</date> <placeName>Kutná Hora</placeName> </death> <affiliation>SJ</affiliation> <note> <p>Věnoval se duchovní službě u vojska, 1730-1749 polním kaplanem, 1752-1756 stál v čele skupiny jezuitů působících v armádě. V Telči pobýval v roce 1728/29 a byl českým kazatelem a praesidem mariánské družiny.</p> </note> </person> </pre>
Místa	<pre> <place xml:id="Telč-Jihlava-CZ" source="1000101792"> <placeName> <ref type="BBDR" target="http://reholnici.hiu.cas.cz/katalog/l.dll?hal~1000101792" >Telč-Jihlava-CZ</ref> </placeName> <placeName type="alias">Telcz Jihlava CZ</placeName> <placeName type="alias">Teltsch Jihlava CZ</placeName> <country>CZ</country> <district>Jihlava</district> <location> <geo>49.184531, 15.453284</geo> </location> </place> </pre>

Korporace	<pre> <org xml:id="Seminarium-Sanctorum-Angelorum-SJ-Telč-Jihlava-CZ-" source="1000146654"> <orgName> <ref type="BBDR" target="http://reholnici.hiu.cas.cz/katalog/l.dll?hal~1000146654" >Seminarium Sanctorum Angelorum (SJ) Telč-Jihlava-CZ)</ref> </orgName> <orgName type="alias">seminarium musorgorum (SJ) (Telč-Jihlava-CZ)</orgName> <note> <p>Seminář byl původně zřízen pro 12 alumnů nadace Františky Slavatové, posléze přibyla i místa pro konviktory, kteří si pobyt plně nebo částečně platili sami, v 18. století byly zřízeny i další nadace a stipendium pro hudebníky udělovala také vrchnost.</p> </note> </org> </pre>
Stavby	<pre> <place xml:id="arx-Telczensis-Telč-Jihlava-CZ" source="1000157139"> <placeName> <ref type="BBDR" target="http://reholnici.hiu.cas.cz/katalog/l.dll?hal~1000157139">arx Telczensis-Telč-Jihlava-CZ</ref> </placeName> <placeName type="alias">zámek v Telči Telč-Jihlava-CZ</placeName> <placeName type="alias">telčský zámek Telč-Jihlava-CZ</placeName> <country>cz</country> <district>Jihlava</district> <location> <geo>49.185375, 15.451382</geo> </location> </place> </pre>
Předměty	<pre> <object xml:id="reliquiae-Venerabilis-Francisci-de-Hieronymo-1718-1773-Telč" source="1000157092"> <objectIdentifier> <objectName> </pre>

	<pre> <ref type="BBDR" target="http://reholnici.hiu.cas.cz/katalog/l.dll?hal~1000157092" >reliquiae Venerabilis Francisci de Hieronymo-1718-1773-Telč</ref> </objectName> <objectName type="alias">ostatky sv. Františka de Hieronymo 1718-1773 Telč</objectName> </objectIdentifier> <note> <p>Relikvie šatu Františka de Hieronymo získala roku 1718 manželka Antonína Františka z Liechtenstena-Castelcornu Marie Anna rozená Halleweinová ve Vídni od Marie Barbory z Herbersteinu, manželky neapolského místokrále. Díky jejich zázračnému působení se uzdravil tehdy šestnáctiletý František Josef z Liechtensteina-Castelcornu. Není jisté, zda jsou ostatky zmiňované ve výročních zprávách s těmito totožné, ale získání jiných nemáme doloženo.</p> </note> </object> </pre>
Události	<pre> <event type="building" xml:id="consecratio-tempelli-sv.-Joannis-Nepomuceni-4.-7.-1729-Krahulčí" source="1000156151" when="1729-07-04" where="#Krahulčí-Jihlava-CZ"> <label> <ref type="BBDR" target="http://reholnici.hiu.cas.cz/katalog/l.dll?hal~1000156151" >consecratio tempelli sv. Joannis Nepomuceni 4. 7. 1729 : Krahulčí</ref> </label> <label type="alias">vysvěcení kaple sv. Jana Nepomuckého Krahulčí 4. 7. 1729</label> <note> <p>Kostel byl vysvěcen 4. července 1729 titulárním biskupem sekovským Jakubem Arnoštem Lichtensteinem.</p> </note> </event> </pre>
Pojmy	<pre> <item xml:id="apostasia" source="1000157161"> <term> </pre>

	<pre> <ref type="BBDR" target="http://reholnici.hiu.cas.cz/katalog/l.dll?hal~1000157161" >apostasia</ref> </term> <term type="alias">odpadlictví</term> <gloss>Nejčastěji odklon od katolické církve k jinému křesťanskému vyznání, též návrat konvertitů v původní víře.</gloss> </item> </pre>
Funkce	<pre> <item xml:id="regens-seminarii-" source="1000155797"> <term> <ref type="BBDR" target="http://reholnici.hiu.cas.cz/katalog/l.dll?hal~1000155797" >regens (seminarii)</ref> </term> <term type="alias">regent semináře</term> <gloss>Regentem semináře býval zkušenější jezuita, jeho úkolem bylo nejen udržovat kázeň a pořádek v semináři, ale především spravovat finance a zajišťovat jeho praktický chod včetně dohledu nad světskými zaměstnanci.</gloss> </item> </pre>
Svátky	<pre> <item xml:id="festum-S.-Francisci-Xaverii" source="1000157102"> <term> <ref type="BBDR" target="http://reholnici.hiu.cas.cz/katalog/l.dll?hal~1000157102" >festum S. Francisci Xaverii</ref> </term> <term type="alias">svátek sv. Františka Xaverského</term> <term type="alias">festum S. Xaverii</term> <gloss>Svátek připadá na <date when="--12-03">3. prosince</date></gloss> </item> </pre>